1918

1968

Mūsų Sparnai

OUR WINGS - Lithuanian Protestant Journal, est. 1951
PUBLISHER - Lithuanian Ev. Reformed Church, est. 1555
ADDRESS - 1942 N. Spaulding Av., Chicago, Ill., 60647, U. S. A.

TURINYS

		Pusl.
Dail. Carl Dinella	PAGERBIANT LAISVĖS KOVOTOJUS (viršelis)	
Dail. prof. dr. V. K. Jonynas	SKYRIŲ VINJETĖS	
Paulina Vaitaitienė	TAUTODAILĖS RANKDARBIŲ VINJETĖS	
* * *	LIETUVOS TARYBOS DEKLARACIJA	2
Kun. S. Neimanas	LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO 50 METŲ SUKAKTĮ MININT	3
Senj. kun. A. Trakis	LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMO 50 METŲ SUKAKČIAI	4
Kun. S. Neimanas	SUKAKTUVĖS ŠVENČIANT	5
Kun. S. N.	EVANGELIKŲ BAŽNYČIŲ BŪKLĖ OKUPUOTOSE ESTIJOJE IR LATVIJOJE	7
M. Plepys	VASARIO 16-JĄ MININT	10
Naktinis	LIETUVAI	12
M. Z.	REGĖJIMAS	13
P. Jaunius	MOTINAI	15
J. K.	KARININKAS JONAS NASTOPKA	16
V. Karosas	REFORMACIJOS IDĖJŲ POVEIKIS Į LIETUVIŲ TAUTOS KOVĄ UŽ LAISVĘ IR NEPRIKLAUSOMYBĘ	18
Viktoras Pauperas	LAIKO REIKŠMĖ TAUTOS GYVENIME	26
E. M. Nauburas	PROTESTANTIZMAS ŠIMTMEČIŲ EIGOJE	30
Kun. S. Neimanas	ANGLIKONŲ BAŽNYČIA IR JOS PRIMATAS	33
Jonas Kutra	PROGRESO IDĖJOS GALIOJIMAS AR NUOSMŪKIS	35
Prof. dr. kun. P. Jakubėnas	TRUMPA LIETUVOS REFORMACIJOS APŽVALGA	39
M. Tamulėnas, snj.	LIETUVOS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIOS SINODAI	45
Jokūbas Trečiokas	PAPILĮ PRISIMENANT	54
Skulptorius Dagys	FORMA IR DVASIA MENE	60
J. Mieliulis	DAGIO KŪRYBA	65
J. Krt.	KUN. M. PREIKŠAIČIO DVIGUBA SUKAKTIS	70
M. N.	SUKAKTUVININKAS M. NAUBURAS	72
Petras Nevulis	VASARIO 16 GIMNAZIJA	74
* * *	VASARIO 16 GIMNAZIJOS AKADEMIKAI IR AUKLĖTINIAI	78
Fr. Sk.	VASARIO 16 GIMNAZIJOS EV. JAUNIMO RATELIS	83
J. K.	DAKTARAS RIMANTAS PLEPYS	85
* * *	BUVO SUMAINYTI ŽIEDAI	86
* * *	KRONIKA	88

LEIDĖJAS - Lietuvos Evangelikų Reformatų Kolegija Tremtyje
REDAKCINĖ KOMISIJA - Eugenius GERULIS, Jokūbas KREGŽDĖ, Palmyra LAMPSATIENĖ, generalinis superintendentas kun. Stasys NEIMANAS, Jonas PALŠIS, Mykolas PLEPYS, Arvydas RAMONIS
REDAGUOJA - Jokūbas KREGŽDĖ, 2439 W. 51st Str., Chicago, Ill., 60632, U. S. A.
ADMINISTRUOJA - Jonas PALŠIS, 5718 S. Richmond St., Chicago, Ill., 60629, U. S. A.
TIRAŽAS - 2000 egz.
KAINA - AUKA

REDAKCIJA rankraščius taiso, trumpina savo nuožiūra. Autorių pageidavimai gerbiami. Straipsniai su autorių pavarde, slapyvarde ar inicialais nebūtinai reiškia leidėjo ar redakcijos nuomonę.

MŪSŲ SPARNAI

LIETUVIU EVANGELIKU REFORMATU ŽURNALAS

ĮSTEIGTAS 1951 | 1968 BIRŽELIS | Nr. 24

LIETUVOS LAISVĖS KOVOS METAI

LIETUVOS AIDAS

№ 22 (70) Vilnius, antradienis, 1918 m. vasario mėn. 19 d. II metai

LIETUVOS TARYBA
skelbia
Lietuvos nepriklausomybę

Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario m. 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis: į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, kaipo vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo m. 18—23 d. 1917 metais, **skelbia atstatanti nepriklausomą, demokratiniais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine VILNIUJE** ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau sušauktas Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Vilnius, vasario 16 d. 1918 m.

Lietuvos Tarybos nariai:

Dr. J. Basanavičius, K. Bizauskas, M. Biržiška, S. Banaitis, P. Dovydaitis, St. Kairys, P. Klimas, D. Malinauskas, V. Mironas, St. Narutavičius, A. Petrulis, Dr. J. Šaulys, K Šaulys, J Šernas, A. Stulginskis, A Smetona, J. Smilgevičius, J. Staugaitis, J. Vailokaitis, J. Vileišis.

Lietuvos Tarybos deklaracija, skelbianti Lietuvos Valstybės atstatymą, buvo slaptai atspausdinta „Lietuvos Aido" Nr. 22, Vilnius, antradienis, 1918 m. vasario mėn. 19 d., pirmame puslapyje. Tas „Lietuvos Aido" numeris vokiečių karinės valdžios buvo tuoj konfiskuotas ir uždraustas platinti

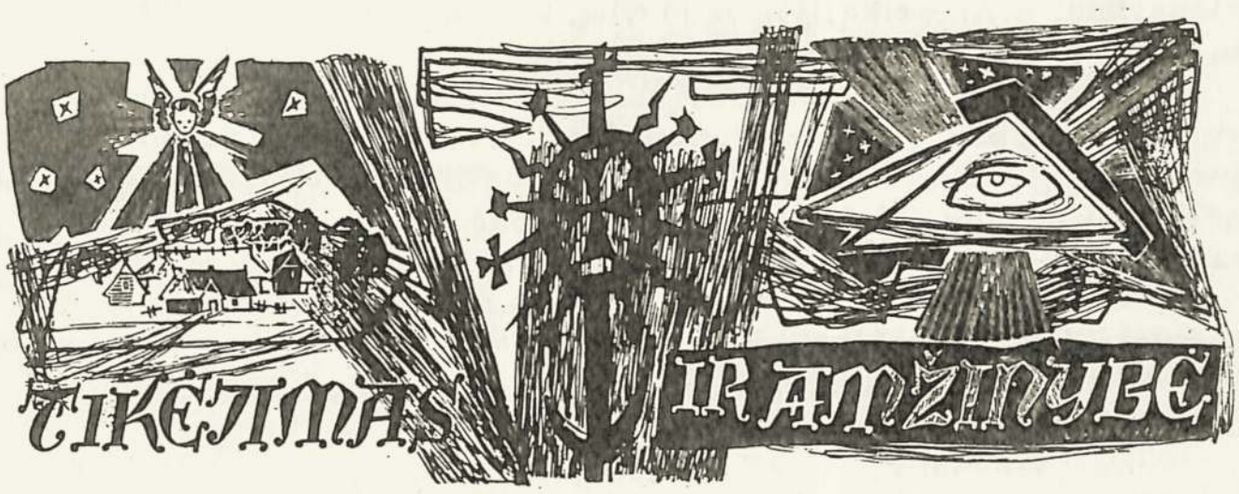

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO
50 METŲ SUKAKTĮ MININT

Išganymo Dieve, mūsų prieglauda ir pagalba, kurs apreiškei žemės tautoms savo šlovę per Jėzų Kristų, dėkojame Tau, kad po amžių priespaudos mus išvedei į laisvą nepriklausomą gyvenimą, lietuvių tautą išlaisvinai iš didesniųjų tautų vergijos.

Tuo išpažįstame, kad mūsų protėvių ir tėvų kova, laisvės troškimas, kančios ir ašaros nekrito ant uolos, bet juos išklausei. Daug skriaudos patyrusiems apreiškei savo teisingumą, išaukštindamas nužemintuosius, pavergtiems sugrąžinęs laisvę.

Visos mažos bei dauguma didelių valstybių trokšta ir siekia teisingos, pastovios taikos. Klastinga piktoji galia, tačiau, nesiliauja prieš tą siekimą. Tu vienas teesi didesnis, stipresnis už tą jėgą. Meldžiame Tavęs: suvaldyk tamsybės galią, leisk kad tautos ir valstybės garbės siektų ne užkariavimu ir pavergimu, bet žmoniškumu ir teisėtumu, gindamos silpnesniųjų gyvenimo pagrindą - laisvę.

Duok, kad šio pasaulio galingieji reikštų savo stiprybę ne kitų laisvės pavergimu, bet jų apgynimu, ne pergalės džiaugsmu, bet nuolankumu ir artimo meile.

Padėk Lietuvos vaikams ir šiuo metu, kai mus vėl iš naujo bandai, uždėdamas sunkią tėvynei ir tautai bandymo ir tyrimo naštą. Grūdink mūsų valią ir sutvirtink mūsų ištvermę, pasiryžimą Lietuvos Laisvės kovoje. Įžiebk naują vilties kibirkštį tiems, kurie pavargo, palūžo ir neteko kantrybės. Sužadink tautinę sąmonę, meilę gimtajai kalbai, kas mus jungtų ir stiprintų.

Šventosios Dvasios dovanomis apšarvok laisvę ginančias vy-

riausybes, Š. Ameriką, jos vadovybę, kuri būdi ir žmogaus bei tautų laisves gina.

Suburk vienybėn tėvynės ir tautos meilės ryšiais mūsų vadovybę, pareigūnus, veikėjus, žadintojus, kovotojus, mūsų pavaduotojus - jaunąją kartą ir mūsų užtarėjus, kur jie bebūtų, kad kiekvienas vykdytumėme Tavo mums skirtus pašaukimo uždavinius, sutartinai siekdami Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo.

Ištikimasis Gelbėtojau, kurs nugalėjai šio pasaulio kunigaikštį pavergėją, sergėk visus neteisingai kenčiančius ir nuskriaustus. Lengvink jų kančias, stiprink jų tikėjimą, jog juos išvaduosi. Laikyk mus visus savo sparnų pavėsyje.

Mums, Viešpatie, suteik malonę, kad džiaugtumėmės laimėjimu, kaip pritinka tikintiems ir to laimėjimo nepažeistumėme abejingumu ar nustojimu, bet pasirodytumėme verti žygių, kuriuos Tu vykdai per mus. Amen.

* Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios generalinis superintendentas kun. S. Neimanas šią invokaciją sukalbėjo minint Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo 50 metų sukaktį Chicagoje, Civic Operos rūmuose, 1968. II. 18, oficialiąją dalį užbaigiant.

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATSTATYMO 50 METŲ SUKAKČIAI

Visagalis Dieve, kuris per savo sūnaus Jėzaus Kristaus Kryžiaus auką ir prisikėlimą išvadavai žmogų laisvei, priimk mūsų gilią padėką už tai, kad ir lietuvių tautai leidai prieš 50 metų išaušti Nepriklausomybės Dienai.

Dėkojame Tau, Viešpatie, kad šiame garbingame Senate bei visose Jungtinėse Amerikos Valstybėse gali laisvai reikštis tikėjimas žodžiais ir darbais. Tavo garbei, šio didingo krašto bei visos laisvės trokštančios žmonijos palaimai.

Savo amžinuoju žodžiu Tu mums primeni, jei vienas Tavo kūno sąnarys ką kenčia, kartu kenčia visi sąnariai.

Dieve, Tu žinai, juk nėra pavieniam žmogui ar tautai didesnės kančios, kaip netekti laisvės.

Mes nuolankiai prašome, kad Tavo galingoji laisvės ir meilės Dvasia vešėtų visoje žmonijoje, ir, Jos įkvėpti, nepailstamu ryžtingumu mes kovotume, kol Lietuva bei kitos pavergtos tautos irgi galėtų džiaugtis savąja kūrybos laisve savose nepriklausomose valstybėse. Dieve, padėk! Amen.

* Šią invokaciją anglų kalba pasakė Lietuvių Ev. Liuteronų Tėviškės Parapijos klebonas senjoras kun. A. Trakis J. A. V. Senate, Washington, D. C., 1968 m. vasario mėn. 20 d.

Kun. S. NEIMANAS

SUKAKTUVES ŠVENČIANT

KARALIUS GEDIMINAS DIKTUOJA LAIŠKĄ (medis) Skulp. DAGYS

Šiame krašte minint Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 50 metų sukaktuves, vieningai greta J.A.V. aidėjo ir Lietuvos Himnas, tačiau buvo kitokia nuotaika negu prieš 50 metų Vasario 16-tąja. Vertinant esamą padėtį ir šiuo metu nutrauktą Lietuvos neprik - lausomybę, žiūrint ateities ir prisimenant dar netolimą gražią kūrybingą laisvos lietuvių tautos praeitį, mumyse iškyla daug rūpesčių ir sielvartų. Himno žodžiai: "Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia" primena, kad nors praeitis ir negrįžta, tačiau ji mus moko ir ruošia ateičiai. Todėl kiekvienas branginame savo praeitį, ją mylime, giname ir dalinai patys esame tokiais, kokiais praeitis mus išaugino. Viešpaties gi žodis ramina mus: "Gailestingasis, Teisingasis buvo, yra ir lieka tas pats per amžius".

Kaip šeimoje ne visų vaikų dalia būna vienoda, taip buvo ir Lietuvos sūnų ir dukterų tarpe, ypač praeityje ev. reformatų keliai įvairiais laikotarpiais buvo taip pat skirtingi. Jie garbino Dievą pagal savo laisvą sąžinę, tačiau bendrai paėmus, visi kartu tarnavo tai pačiai tėvynei, linkėdami jai palaiminto nepriklausomo gyvenimo, džiaugėsi jos klestėjimu ir sielojosi jos priespaudos metu.

Dabartinėje Amerikoje dažnai matome naujai statomus pastatus, kurių išorinė struktūra yra labai įvairi ir iš kurios yra sunku atpažinti jų paskirtį, kad tai bažnyčios. Tačiau tos naujosios moderniškos bažnyčios visos tarnauja vienam tikslui: Dievo šlovei ir garbei garsinti. Kitaip šiandien atrodo mūsų pavergtoje tėvynėje, kur iš pirmo žvilgsnio atpažinsi bažnyčią. Deja, jos jau ne visos tarnauja savo pirmykščiai paskirčiai. Vilniaus ev. liuteronų bažnyčioje šiuo metu įrengta akmenų dirbtuvė. Ev. reformatų Vilniaus bažnyčia paversta kino teatru. Marijampolės ev. liuteronų bažny-

čioje įrengta šokių salė, o Jurbarko ev. liuteronų bažnyčia paversta kalėjimu. Lygiai nemažai katalikų bažnyčių nebetarnauja savo tikslui. Nors bažnyčių pastatai negriaunami ir neatimami iš tikinčiųjų, kur jų dar yra išlikę ir kurie pajėgia visus režiminės valdžios nustatytus reikalavimus išpildyti, vienok visomis priemonėmis siekiama tikinčiųjų bendruomenę sugriauti.

Visas religinis gyvenimas tegali vykti ir reikštis bažnyčioje, apsiribojant vien tik apeigų atlikimu. Draudžiama kunigams bei tėvams mokyti vaikus tikybos, ruošti jaunimą konfirmacijai, jį religiniai ugdyti, platinti Šventą Raštą, gauti religinio turinio literatūrą iš užsienio. Nėra aukštųjų mokyklų naujiems kunigams ruošti. Ateistinė valdžia, kuriai pavestas jaunimo auklėjimas, siekia priaugančioje kartoje dar vaikystėje įskiepyti krikščionybei priešingą pasaulėžiūrą. Vyresniai kartai teleidžiama ramiai išmirti.

Pavergtoje tėvynėje per visą okupacijos laiką buvo sušauktas tik vienas Sinodas, to pageidaujant režiminei valdžiai ir davus tam reikalui 24 valandoms leidimą.

Režiminė valdžia, tiesa, stengiasi pagražinti Lietuvos bažnytkaimius ir miestelius. Deja, dažnai padaroma kapinių sąskaiton, jose įrengiant sporto aikštes arba sodelius. Tų buvusių kapinių medžių pavėsyje besėdįs iš tolimesnių kraštų atkeltas žmogus net nežino, kad tai yra buvusi neseniai brangių artimųjų atsisveikinimo vieta, kurios išlikę gyvieji kur nors toli nublokšti, ištremti ilgisi savo gimtinės.

Tai toks Sovietų Sąjungoje bažnytinis gyvenimas.

Pirmieji krikščionys neturėjo bažnyčių. Jie rinkdavosi tikinčiųjų ir jiems pritariančiųjų namuose. Persekiojimo laikais pasitraukdavo į pogrindį, į katakombas. Ir taip išliko gyvi. Panašiai turėjo kai kur elgtis ir protestantai Reformacijos pradžioje, kai jiems buvo uždrausta viešai reikštis bei statyti savo bažnyčias. Bet tokia priemonė nepriimtina ir pavojinga okupuotoje Lietuvoje, kur kiekvienas viešesnis tikinčiųjų subuvimas griežtai baudžiamas ir laikomas sąmokslu prieš valdžią. Mūsų tėvynėje tikinčiųjų bendruomenė pergyvena gilią krizę.

Panašiu sunkiu bandymų metu savo laiku buvęs lietuviams artimas ev. reformatų kunigas Jonas Laskis, kilęs iš Lenkijos ir turėjęs glaudų ryšį su Lietuvos reformatais, 1550 m. iš Londono rašė: "Kad aš gyvenčiau ne būtinai reikalinga, bet labai svarbu, kad aš Kristaus Bažnyčiai tarnaučiau. Viešpats ne vien ramybei ir pasilinksminimui mane pašaukė, bet darbui ir prie Kryžiaus. Tai mano gyvenimas". Tokių minčių paveikti Lietuvos vaikai mini šias sukaktuves.

* * *

EVANGELIKŲ BAŽNYČIŲ BŪKLĖ OKUPUOTOSE ESTIJOJE IR LATVIJOJE

Praeitais metais Pasaulio Liuteronų Sąjungos Generalinis Sekretorius kunigas André Appel, mažos grupės lydimas, aplankė Sovietų Sąjungą. Kelionėn išsirengė gavęs kvietimą iš dviejų Sąjungos narių:Estijos ir Latvijos Liuteronų Bažnyčių. Kelionę į Taliną ir Rygą turėjo atlikti per Maskvą ir Leningradą. Į patiektus klausimus kun. A. Appel davė sekančius atsakymus:

Kokia yra aplankytų Bažnyčių dabartinė būklė?

Estijos ir Latvijos Liuteronų Bažnyčios režiminės valdžios pripažintos. Jas tvarko arkivyskupai ir Konsistorija. Kiekviena jų tebeturi apie 200,000-250,000 narių ir maždaug po 150 kunigų. Didžiausias jų rūpestis esąs naujų kunigų prieauglio paruošimas. Tartų universiteto teologijos fakultetas uždarytas.

Svečiams buvo leista laikyti kelias paskaitas kunigams apie Pasaulio Liuteronų Sąjungos veiklą ir apie dabartinę bažnytinę būklę pasaulyje, kas su dideliu susidomėjimu buvo išklausyta, nes kunigai esą visiškai nuo visų pasaulinių įvykių geležine uždanga atskirti. To apsilankymo vienas ryškiausių įspūdžių esąs tas, kad dvasinis parapijų gyvenimas esąs veiklus. Tas rišasi su tuo, kad visas bažnytinis gyvenimas reiškiasi vien tik pamaldomis, nes Bažnyčiai leista tik pamaldas laikyti. Kai laikomos pamaldos, tai bažnyčios būna pilnos žmonių, bet lankytojų dauguma yra vyresnio amžiaus. Pamaldose jaučiama pakili nuotaika, kurios pasigendama laisvame pasaulyje. Dar neseniai šalia bažnyčių veikė ir "maldos namai", kurie nuo Zinzendorfo laikų buvo užsilikę. Tie visi pastatai dabar nusavinti. Kas daroma ne bažnyčioje,laikoma religine propaganda ir yra uždrausta.

Kokie yra valstybės ir Bažnyčios santykiai ir kiek valstybė tikrina bei seka Bažnyčios veiklą?

Sovietų valdžia seka visas gyvenimo sritis, neišskiriant nei Bažnyčių. Iki nepriklausomybės laikų stačiatikių Bažnyčia buvo valstybinė. Ji ir dabar prie antireliginės valdžios turi tam tikrą reikšmę mažumoms. Valstybė žiūri į tas mažumas panašiai, kaip stačiatikiai caro laikais. Pav., Latvijos ir Estijos Liuteronų Bažnyčioms svarbus yra katekizmo mokymo ir jaunimo paruošimo klausimas. To nėra pas stačiatikius. Todėl valdžia ir klausia ev. liuteronus, kam jiems to reikia, nes to nėra ir pas stačiatikius ir, kad tai nereikalinga, tuo labiau, kad pati valstybė rūpinasi jaunimo auklėjimu.

Ev. Liuteronų Bažnyčių santykiai su kitomis konfesijomis esą geri.

Leningrade kun. André Appel buvo pakviestas sakyti pamokslą stačiatikių katedroje. Kalbėjęs ir baptistų bažnyčioje. Konfesinis sugyvenimas pačios valdžios skatinamas. Vyriausybė siekia tikybų skaičių galimai daugiau sumažinti,kad tik su keliomis denomi-

nacijomis turėti reikalą. Iki 1966 m. dar buvę valstybės įstaigose du skyriai, skirti tikybų reikalams. Vienas - stačiatikių Bažnyčiai, antras-visoms kitoms religijoms, t. y. liuteronams, katalikams, baptistams ir mahometonams. Nuo 1966 m. pradžios tie du skyriai buvo sujungti.

Ar tiesa, kad penktadalis rusų lanko bažnyčias?

Tikrų statistinių davinių nėra "Izviestijos" laikraštyje tikybos reikalams direktorius Kurojedov rašė, kad krikščionių skaičiaus Sovietų Sąjungoje negalima tiksliai nustatyti, nes anketose niekuomet neleidžiama to paklausti.

Stačiatikiai galėtų savo narių skaičių nustatyti iš komunikantų skaičiaus. Liuteronai tą skaičių galėtų patikslinti iš aukotojų Bažnyčiai skaičiaus, kada pamaldų lankytojai, prieš arba po pamaldų, įeina į zakristiją savo auką Bažnyčiai duoti. Patikimi esą tik dvasiškių ir tebeveikiančių bažnyčių skaičiai.

Rygoj dabar esą 14 arba 15 bažnyčių, kuriose laikomos pamaldos. Rygos katedra paversta koncertų sale. Leningrade seniau buvo septynios liuteronų bažnyčios. Šiuo metu nėsą nė vienos. Stačiatikių bažnyčių Leningrade beesą vos šešiolika.

Ar tiesa, kad paskutiniu laiku vėl intensyviau antireliginė propaganda vedama?

Sunkoka į tokį klausimą atsakyti neilgai ten buvojusiems. Galima tik tiek pastebėti, kad palyginus Bažnyčios dabartinę padėtį su buvusia prieš dviejus metus, kuomet panaši delegacija jas lankė, tai padėtis mažai kuo pasikeitusi.

Iš valstybės į pasiteiravimą buvo gauti du skirtingi atsakymai: 1) kad naujai išleistas 1966 metų liepos mėn. įstatymas sako, kad pripažintoms mažumos Bažnyčioms leidžiama, pagal nustatytą tvarką, savo tikėjimą išpažinti; 2) kad turime suprasti, jog ateistinė valstybė neužinteresuota, kad bažnytinis gyvenimas vystytųs ir plėstųs. Bet valstybei, kuri 1967 metais švenčia savo 50 metų revoliucijos sukaktuves, vis tik kyla rimtas klausimas, kaip Bažnyčia prie esamų sąlygų išsilaikė? Tai klausimas, kurį patys ateistai iškelia. Klausimas tuo svaresnis ir reikšmingesnis, kadangi Bažnyčia tebegyva, nors ji nieko regimo nebeturi, ką turi Bažnyčios laisvame pasaulyje. Savaime prisimena N. Testamento pasakymas, kad Dievo jėga silpnuose stipri. "Priešingai, kas pasaulyje paika, Dievas išsirinko, kad sugėdintų išmintinguosius; kas pasaulyje silpna, Dievas išsirinko, kad sugėdintų kas stipra" (I Kor. 1:27). Mes, laisvėje gyvenantieji, turėtumėm šios stiprybės iš mūsų pavergtų brolių ir sesių pasimokyti.

Lietuvos evangelikų-liuteronų ir reformatų-iki šiol nei Pasaulio Liuteronų, nei Pasaulio Reformatų Sąjungų atstovai dar neaplankė ir, kaip mums iš Ženevos praneša, jie tam neturėję galimybių.

Kun. S. N.

Kalėjime VYTAUTAS KĘSTUČIUI — Prisiekiu, aš dar veiksiu... *(akrylika)*
Skulpt. DAGYS

M. PLEPYS

VASARIO 16-JA MININT

Koks jūsų pasaulis yra gražus, sakytų atvykęs iš kitos visatos planetos astronautas, ar kitas protingas Dievo padaras. Tačiau, kai tas sutvėrimas to paties Dievo, kuris ir mus sutvėrė, peržvelgęs patirs, kas per vieni mes esame, mūsų gyvenimo būdą, mūsų prigimtį, mūsų charakterį ir šimtmečiais vartojamą "dantis už dantį" dėsnį, tai tas dorasis Dievo sutvėrimas apstulpęs tuojau išvyktų iš mūsų tarpo į savo vietą, kur, reikia daleisti, nieko panašaus nėra... Nėra suktybių, chuliganizmo, tarpusavio plėšimo, žudynių... Svarbiausia nėra tarp didelių šios žemės galybių karų. Nėra pavergimo ir naikinimo mažesnių tautų. Nes juk mažos tautos taip pat nori laisvai gyventi ir jos sugeba net geriau tvarkytis už pasaulio diktatūrines, militarines ir imperialistines valstybes. Vyksta grobimas, tam galo nesimato. Pasekoje to kyla nauji karai ir naujos okupacijos, nauji tautų pavergimai, genocidai.

Šių eilučių autorius yra buvęs Rusijos caro kariu. Jis nuo 1-os dienos Pirmojo Pasaulinio karo ten dalyvavo. Išgyveno pirmąją Rusijos revoliuciją, kuri nuvertė carą ir rengėsi įvesti Rusijoje demokratizmą, gal tokį, kokiame mes dabar gyvename. Tačiau 1917 m. spalio mėn. toji pirmoji ten demokratija buvo bolševikų sužlugdyta. Prasidėjo kai kurių tautų toje Rusijos imperijoje pasipriešinimas, anot bolševikų "kontrrevoliucijos". Šioje pasekoje kilo ten pilietiniai karai ir sunku buvo tuo metu besusigaudyti - kas ten darėsi ir kuo visa tai baigsis.

Nemaža Rusijos imperijos Vakaruose pavergtų tautų vis tik suskubo susitvarkyti ir jėga prieš bolševizmą savo teritorijas ir laisvę apginti. Išsikovojo laisvę ir Lietuva. Daug reikėjo triūso, pasiaukojimo, aukų iki maskoliai buvo išvyti iš Lietuvos, vietomis net už jos ribų išblokšti (Dauguva).

1918 m. vasario 16 d. buvo paskelbta Lietuva laisva valstybe. Tam atsiekti reikėjo daug žmonių. Ypatingai valstybės atstatymui buvo reikalingi specialistai. Iš Rusijos ir kitų kraštų tokie žmonės didelėmis bangomis grįžo ir stojo kūrybos darban. Kūrybos ne ko kito, bet savo numylėto krašto! Daugiausia iš Rusijos grįžo savo laiku (nepavėluotai) karininkai ne tik su aukštais įsigytais titulais, bet ir su žymiu patyrimu karo reikaluose. Visos aukštosios vietos buvo užimtos tokių vyrų, kurie tada taip reikalingą stažą turėjo. Kiekvienas grįžęs buvo priimamas išskėstomis rankomis.

Bėgyje kokių 6-šių metų Lietuvos nemačiusiam, ji tada atrodė labai vargingai, nes ji buvo nualinta svetimų kariuomenių. Žmonės atrodė labai suvargę ir maskaradiškai apsirengę. Matėsi išgriauti triobesiai, sudegusios ištisos sodybos, laukai pavirtę į dirvonus, nes arkliai ir kiti gyvuliai buvo konfiskuoti karo reikalams. Bet ir šitai viskas atrodė daug geriau, negu Rusijoje.

Lietuvos Nepriklausomybės karo metu Biržų intendantūros tarnautojai Biržų pilies griūvėsiuose — apie 1920 m. (iš k. į d.): Matilda ŠLYKAITĖ-VADOPALIENĖ, Katrė MIKELĖNAITĖ, agr. Ignas ŠIDLAUSKAS, ūkininkas Jonas KREGŽDĖ — Lyglaukių vienk., Stefanija PUODŽIŪNAITĖ, Mykolas PLEPYS — karo lauko pašto viršininkas, Juozas JONAITIS — buvęs intendantūros viršininkas, Pranas JATULIS — intendantūros rekvizitorius, Kazys VADOPALAS — intendantūros viršininkas, šias pareigas perėmęs iš J. Jonaičio

Kalbant grynai apie patyrusius karius, jie buvo tikrai būtinai reikalingi kariuomenei suorganizuoti, o pačiai lietuviškai kariuomenei buvo reikalingi kareiviai. Jaudino daug kartų matyti vaizdai prie karo komendantūrų, kurios tikrai buvo apgultos didelių masių mūsų gražaus jaunimo, kad savanoriškai pasidarytų Lietuvos kareiviais. Skubos keliu tas jaunimas buvo apmokomas vartoti ginklus ir mušti lauk įsibrovėlius. Frontuose baubė įvairaus kalibro patrankos, klegėjo kulkosvaidžiai, aidėjo lietuviškas "valio" atakose. Kraštas valėsi nuo priešų ir tuo pačiu metu kariuomenė augo ir modernėjo. Nelengva buvo kova už Lietuvos laisvę. Tas pareikalavo ne tik geležinio ryžto, tvirtos ištvermės, bet ir daug jaunų gyvybių aukos. Tačiau lietuvių tautoje atgimusi nepalaužiama patriotinė dvasia viską nugalėjo. Dabar net sunku suprasti iš kur ėmėsi ginklai, iš kur atsirado lėšos žutbūtiniam (ir netrumpam) išsilaisvinimo karui vesti!

Išsilaikyta, nugalėta! Tauta buvo vieninga, pasiaukojanti, kantri ir patriotiška. Po keleto metų, mūsų kariuomenės nebegalėjai pažinti: drausminga, gražiai uniformuota ir stipri. Tatai padarė didelės galvos! Ir toms vadovavusioms galvoms bei tų asmenų genialumui tebūnie ir šiandien pareikšta didelė pagarba. Visa tai įėjo į istorijos lapus, kur jau niekas nebegali nieko ištrinti ar pakeisti. Nevystama garbė tedengia mūsų didvyrius, padėjusius savo gyvybes už laisvos Lietuvos atstatymą!

Šio straipsnelio autoriui taip pat teko jam tinkamose kariškose

pareigose ištarnauti Lietuvos kariuomenėje 4-ris metus, kurių bėgyje jam teko susipažinti, arba bent pažinti, daug didelių vadų ir sau lygaus laipsnio karių. Jų (vienų ir kitų) tarpe buvo labai daug biržiečių, iš kurių šiandieną jau daugelio nebėra gyvųjų tarpe. O nebėra dėl to, kad tatai būta prieš 50 metų...

Suprantama, nebeužilgo heroinių kovų liudininkų visai nebeliks. Jaunesnioji mūsų tautos karta semsis žinių tik iš rašto - kas ir ir kaip kadaise įvyko.

Baigiant norisi pažymėti kaip tvarkėsi mūsų kraštas. Ogi, pramonė augo, krašto ūkis ne tik buvo atstatytas pirmykštėje savo formoje, bet išaugo tiek, kad visi savanoriai ir bežemiai buvo žemės reformos ribose apdalinti žeme. To rezultate žemės ūkio produktai tiek pakilo, kad visa tauta buvo soti, apsirengusi ir perteklius ėmė eksportuoti į kitus kraštus. Mokslo nebepakako savo mokyklose - jaunimas važiavo aukštuosius mokslus gilinti į Vakarų Europą ir iš ten grįždavo aukštais akademikais. Galima būtų duoti ir daug daugiau iš gerųjų laikų gyvenimo vaizdelių, bet čia prie užsimotos temos lyg ir nederėtų apie kitką kalbėti. Vieno tebetrokštu, kad istorija atverstų dar vieną puslapį ir mūsų brangi tėvynė išsilaisvintų iš dabartinės žiaurios vergijos!

* * *

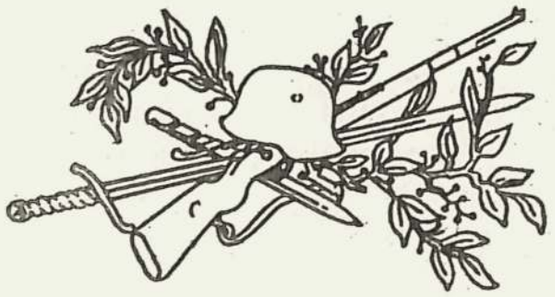

NAKTINIS

LIETUVAI

Kadais iš dulkių prisikėlei
Naujam gyvenimui ir kovai,
Bet neilgai:-priešai atėję
Grandis ant rankų vėl užmovė...

Ir vėl tapai verge, kaip damals,
Pilna gyvybės, bet be laisvės,
Nors Tavo sūnūs gimtą žemę
Krauju ir ašaroms aplaistė.

Nors jų lavonai jau supuvę, -
Bet priešas ne visus nušovė:
Pasaulio laisvojo lietuviai
Dėl TAVO laisvės veda kovą!

REGĖJIMAS

I

Ir vėl naktis mane į savo glėbį ima,
Juoda, baisi naktis!
Bet ar išgirs kas pagalbos šaukimą,
Kurį sukels jos išgąstis?!

Ar kas įstengs šešėlių juodas rankas
Atplėšti nuo manęs?
Ar sugebės kas saulės spindulėlį menką
Neleist visai užgest?
- - - - - - - - - - - -
Negirdi niekas pagalbos šauksmo -
Ak, kas per išgąstis!...
Ir vis tvirčiau mane į savo glėbį ima
Juoda, baisi naktis...

II

Toks neramus, toks išgąstingas jausmas
Atbėga šiurpuliais...
O, Viešpatie, čia niekas į pagalbos šauksmą
Tikrai nebeateis...

Naktis juoda, šešėlių rankos baisios
Jau skverbias lig širdies:
Vargiai, vargiai aš gyvas beišeisiu
Iš šios juodos nakties...

Netrukus rinksis visos laumės puoton
Ir tarsis dėl manęs,
Paskui, šešėlių rankom izoliuotą,
Iš čia kažkur išves...

III

Staiga jaučiu-šešėlių ilgos rankos
Vėl traukias nuo manęs.
Jau greit tamsios nakties juodas firankas
Aušros sparnai nuplėš!

Auksinį kilimą rytai nutiesia
Saulutei pasitikt!
Džiaugsmingai aš lenkiuos prieš rytą šviesų
Per jį išlikęs tik!

IV

Gerai, kad būna naktys baisios, juodos,
Kaip padavimų slibinai.
Žinai tada kiek džiaugsmo rytas duoda, -
Įvertint jį žinai!

M. Z.

Baltus linelius verpdamos, baltas drobeles ausdamos,
liūdnas daineles dainuodavo, didingą praeitį minėdavo...

P. JAUNIUS

MOTINAI

Už viską, už viską, Močiute brangioji,
Aš Tau numylėta šiandieną dėkoju.
Už ašaras, vargus, kur man paaukojai,
Per naktis ir dienas kai mažą dabojai.

Linkėčiau, Mamyte, Tau metų ilgiausių -
Lai galvą senatvė išpuoš sidabru...
Mamyte, nors žodžiais kalbėsiu gražiausiais,
Bet ką širdis jaučia-jais neišreikšiu.

Dalia mus išskyrė. Ir vienas
Išėjęs į klaidų gyvenimo kelią -
Žinau Tau prailgsta belaukiant dienos,
Ir manąją širdį dažnai skausmas gelia.

Už rūpestį, meilę, kur man dovanojai
Per naktis ir dienas kai mažą dabojai.
Už viską, už viską, Močiute brangioji,
Aš Tau numylėta šiandieną dėkoju.

KARININKAS JONAS NASTOPKA

Po atmušimo bolševikų puolimo užimti Kėdainius, žygyje į Panevėžio išlaisvinimą, kautynėse prie Eiriškių kaimo, 1919 m. gegužės mėn. 18 d. 10 val. nuo keleriopai gausingesnio priešo kulkos žuvo pirmas Panevėžio Bataliono karininkas kuopos vadas Jonas Nastopka, vadovavęs kairiajai vorai, susidėjusiai iš 1-mos ir 4-tos kuopos, 4 kulkosvaidžių, 10 raitų žvalgų, turėdamas vos 22 metus amžiaus.

Jonas Nastopka, ūkininko sūnus, gimė 1897 m. Biržų mieste. Vidurinį mokslą - pradžios mokyklą ir miesto keturklasę baigė Biržuose. Toliau mokėsi Rygos matininkų mokykloje. 1915 m., vokiečiams okupuojant Lietuvą, pasitraukė Rusijon ir ten tarnavo rusų kariuomenėje kareiviu. 1917 m. baigė Saratovo karo mokyklą Rusijoj, pirmiesiems Lietuvos nepriklausomybės obalsiams pasigirdus ir lietuviams kariškiams pradėjus rinktis į savo pulkus, J. Nastopka tuojau vyko į lietuvių batalioną Vitebske, kur ir išbuvo iki bolševikų pravesto bataliono paskutinių likvidacijos dienų.

1918 m. grįžęs Lietuvon lankė mokytojų kursus ir mokytojavo. Vokiečiams traukiantis iš Lietuvos, metė mokytojo darbą ir 1918. XI-XII užėmė apskr. milicijos tardytojo vietą. Užėmus Biržus bolševikams, metė darbą milicijoje ir slaptai veikė prieš tuos.

Karininkas J. Nastopka, kaip ir dauguma, buvo išaugęs Ev. Reformatų Bažnyčios tvirtame prieglobstyje, persunktame lietuviškumu ir tautiniu patriotizmu. Ši didžioji patriotizmo dvasia, visu skaistumu jo krūtinėje suliepsnojusi, nedavė jam ramybės. Gilaus patriotinio jausmo skatinamas, be abejonių ir svyravimų veržte veržėsi stoti į kovą už Lietuvos laisvę su ginklu rankoje. Jis du kartu mėgino įstoti į Lietuvos kariuomenę. Pirmą kartą pasiekęs Panevėžį, rado ten bolševikus ir, negalėdamas toliau keliauti, buvo priverstas grįžti atgal į Biržus. Antrą kartą, bandydamas kaip nors pro bolševikus prasiskverbti, prie Šeduvos pakliūva į bolševikų rankas ir Panevėžio kalėjime pusalkanis išsėdėjo dvi savaites.

1919 m. kovo mėn. 27 d. Panevėžio Batalionui staigiai ir netikėtai užpuolus Panevėžį, bolševikų tarpe įvyko sumišimas ir jie iš Panevėžio pasitraukė. Tuo būdu J. Nastopkai pavyko išsilaisvinti iš kalėjimo ir įstoti savanoriu į Panevėžio Batalioną, kur tuojau buvo paskirtas 5-tos kuopos vadu. Jam teko aktyviai dalyvauti kovose prieš bolševikus. Visais atžvilgiais buvo pavyzdingas karys. Kur tik jam teko eiti į kovą, visur jis rodė savo narsumą, pasiaukojimą ir ištvermę.

Kovoms su bolševiku armija vykstant ir dėl tos priežasties neturint laiko iškilmingai palaidoti pirmą žuvusį Panevėžio Bataliono karininką, jo palaikai buvo nugabenti į Kėdainius ir įdėti į geležinį karstą. 1919 m. gegužės mėn. 28 d., griežiant pulko orkestrui ir lydint skaitlingai kariškių ir vietinių gyventojų miniai, jo palaikai laikinai buvo padėti Kėdai-

Savanoris karininkas Jonas NASTOPKA
1897 m., Biržai — 1919. V. 18, Eiriškiai

nių ev. reformatų bažnyčios rūsyje greta kunigaikščio J. Radvilos karsto.

Kada bolševikai buvo iš Lietuvos išvyti ir nustumti už Dauguvos, karžygio J. Nastopkos palaikai buvo atvežti į Biržus, kur jis gimė, jaunystės dienas praleido ir mokėsi.

Motinėlė sengalvėlė, kai jos sūnaus karstas buvo pašarvotas bažnyčios zakristijoje, per ištisą naktelę prie jo išbudėjo nepratardama nė vieno žodelio, neliedama graudžių ašarų ir neaimanuodama, lyg būtų buvusi stabo ištikta, - mylimiausio sūnaus netekimo gilų skausmą skandindama savoj krūtinėj, kaip karžygio motinai ir derėjo.

Čia jis buvo iškilmingai palaidotas Biržų ev. reformatų kapinėse. Religines apeigas atliko gener. superintendentas dr. kun. P. Jakubėnas. Prie karsto duobės jo vadas ir viršininkas plk. lt. Jonas Variakojis tarė atsisveikinimo žodį, padėkodamas lietuvių tautos vardu už pasiaukojimą tėvynės Lietuvos laisvei.

Jo kapas buvo aptvertas geležine tvorele ir akmens paminklas bylojo apie jo karžygišką mirtį.

Laisvoje Lietuvoje brangios Vasario 16-tosios eisena visados baigdavosi prie šio didvyrio kapo, kurs buvo tapęs Lietuvos Laisvės Simboliu.

J. K.

V. KAROSAS

REFORMACIJOS IDĖJŲ POVEIKIS Į LIETUVIŲ TAUTOS KOVĄ UŽ LAISVĘ IR NEPRIKLAUSOMYBĘ

Minėdami Lietuvos 50 - ties metų Nepriklausomybės atstatymo paskelbimo sukaktį ir šiuos jubiliejinius metus laikydami kovos metais už lietuvių tautos laisvę, mes savaime iškeliame klausimą:kokios istorinės jėgos lėmė ir lems lietuvių tautos ateitį? Pagal lietuvių tautos atgimimo pradininkus,pradedant istoriku Simanu Daukantu, dr. J. Basanavičiu, dr. J. Šliūpu, dr. V. Kudirka ir kt., lietuvių tautos valstybinis ir tautinis žlugimas prasidėjo su Didžiojo Lietuvos kung. Jogailos vedybomis, Kriavos unija, ir svarbiausiai su katalikų religijos primetimu. Katalikybė, naikindama lietuvių senovės religiją, drauge naikino ir lietuvių tautos dvasinį savitumą, meilę savo tėvų žemei ir kovos ryžtą už savo tautos laisvę. Katalikybė buvo priedanga ir dvasinis ginklas šv.Romos Imperijos rankose pasiųsti kryžiuočius ir kalavijuočius prieš lietuvių gentis. Vėliau tą patį ginklą naudojo Lenkijos karaliai Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos pavergimui ir jos tautiniam sunaikinimui. Iš tokios pažiūros sekė išvada,kad norint atgaivinti lietuvių tautinę sąmonę,reikia atskleisti didingą Lietuvos praeitį ir padėti liaudies išsaugotą tautosaką tautinės kultūros pagrindan. Ši tautinio atgimimo idėja buvo dr. V. Kudirkos išreikšta mūsų tautos himno žodžiais:"Iš praeities tavo sūnūs te stiprybę semia..."Ji paliko praktiškai nepakeista iki šių dienų ir buvo dalinai sutaikinta su katalikybe pagal sintetinę Dievo ir tėvynės meilės formulę. Šioje tautinėje ideologijoje nėra ir nebuvo vietos Reformacijos idealams, pagal kuriuos lietuvių gentys buvo pašauktos tapti sąmoninga tauta, su savo savita istorine paskirtimi ir vieta Vakarų kultūros pasaulyje.

"Aušros" gadynės veikėjai nesuprato pilnumoje lietuvių tautos praeities istorijos. Didieji Lietuvos kunigaikščiai,gal tik išskyrus Gediminą, Kęstutį (ir tai nesąmoningai), nesivadavo ir neturėjo nuovokos apie tautinį idealą. Jie neatėjo pagalbon savo broliams prūsams jų sunkioje kovoje su kryžiuočiais.Jie nesuvokė butinumo sujungti visas aiščių gentis į vieną valstybinį vienetą ir tuo pačiu padėti stiprius tautinius pagrindus ateičiai.Netgi Vytautas Didysis, po kryžiuočių sutriuškinimo ties Žalgiriu, nerado reikalo bent dalį Prūsijos įjungti į Didžiąją Lietuvos Kunigaikštiją, tuo pačiu atidarant platų išėjimą į jūras. Priešingai, Vytautas Didysis planavo sutriuškinti totorių galybę, užvaldyti visą Maskvos kunigaikštiją ir tapti visų rusų žemių valdytoju, įjungiant Lietuvą į naujai iškovotą imperiją panašiomis sąlygomis, kaip Jogaila jau buvo Lietuvą įjungęs į Lenkiją. Šiam tikslui pasiekti Vytautas buvo perėjęs į stačiatikių tikėjimą. Tik žlugus tiems planams ties Vorkslos upe, jis vėl sugrįžo į katalikų ti-

Generolas Silvestras ŽUKAUSKAS
1860. XII. 31, Poškiečiai — 1937. XI. 26, Kaunas

Vyr. Lietuvos kariuomenės vadas. Lietuvos Nepriklausomybės kare, jam vadovaujant, SSSR raudonoji armija buvo sumušta ir išvyta už Dauguvos, Lenkijos armija sumušta ties Musninkais-Širvintais-Giedraičiais. Už didžius nuopelnus JAV lietuvių Vyčių or-ja įteikė jam auksinį kardą. Palaidotas Kauno ev. kapinėse. Jo pagerbimui pastatytas Vytauto D. Karo Muziejaus sodelyje bronzinis biustas okupantų nugriautas

kėjimą ir į Jogailos vasalo padėtį. Didieji kunigaikščiai buvo absoliutūs valdovai, į savo valstybę žiūrėjo kaip į savo nuosavybę, o žmones laikė savo pavaldiniais. Jie pasisavino bizantinę kultūrą, slavų raštą ir Kijevo valstybės statutą, nedėdami mažiausių pastangų savo tautinės kultūros ar rašto jos išvystymui.

Iš kitos pusės, mūsų tautinio atgimimo pradininkai nepilnai permatė Romos katalikų Bažnyčios vaidmenį lietuvių tautos istorijoje. Romos Bažnyčia buvo paveldėjusi Romos imperijos sukurtą kultūrą ir civilizaciją, kurios drauge su religija buvo perteikiamos ar jėga primetamos necivilizuotoms tautoms. Senovės Roma, o vėliau šv. Roma, nešė kardu ir ugnimi savo kultūrą ir civilizaciją, už kurias pavergtos tautos turėjo sumokėti labai aukštą kainą- būtent: tautinių, bendruomeninių ir asmeninių laisvių praradimu.

Todėl tvirtinimas, kad katalikybė buvo kryžiuočių ar lenkų ponijos panaudojama tik savo imperialistiniams tikslams siekti, yra

tik dalinis tiesos konstatavimas. Pvz., jei Vytautui Didžiajam būtų pasisekę gauti karaliaus vainiką ir atsiskirti nuo Lenkijos, tai krašto viduje vistiek būtų pasilikusi tikru valdytoju R.katalikų Bažnyčia su visa savo primesta feodaline sistema, kurioje nebūtų buvę vietos nei tautinei nei asmeninei laisvei.

Tiktai Renesanso idėjų įtakoje, Žygimanto Augusto laikais, lietuvių tautos didikų sluoksniuose ėmė kilti valstybinio patriotizmo idealai, ir kiek vėliau, Reformacijos idėjų poveikyje, ėmė bręsti lietuvių tautinė sąmonė ir kultūra. Renesansas atmetė šv. Romos sukurtą vasalinę sistemą, kuriai buvo pajungta ir Didžioji Lietuvos Kunigaikštija, ir jos vieton pastatė idealą nepriklausomos valstybės, kuri turėjo atsipalaiduoti ne tik nuo priklausymo kitoms valstybėms, bet ir nuo Romos katalikų Bažnyčios kišimosi į valstybinius reikalus. Be to, Renesanso valstybės idealas reikalavo, kad valstybė jokiais įstatymais ir moraliniais saitais nebūtų neribotų valdovų nuosavybė, bet organinis vienetas, ginąs savos valstybės žmonių teises ir besirūpinąs jų saugumu bei gerove.

Renesanso nepriklausomos valstybės idealai rado platų atgarsį visoje Vakarų Europoje, bet sutiko atkaklų pasipriešinimą iš katalikų Bažnyčios pusės, kuri stovėjo feodalinės sistemos sargyboje. Tik vėliau, prasidėjus Reformacijos sąjūdžiui, po sunkių kovų buvo palaužta šv. Romos galia ir tas nulėmė, kad ne vien protestantiški, bet ir katalikiški kraštai tapo tautinėmis nepriklausomomis valstybėmis.

Reformacija žengė milžinišką žingsnį pirmyn kovoje už Europos tautų laisvę. Reformacija atmetė bažnytinės institucijos sudievinimo dogmą ir nustatė, kad žmogaus išganymas ir jo krikščioniškumas priklauso nuo tiesioginio asmeninio santykio su Kristumi, kuris randamas ne teokratinėse bažnytinėse institucijose, bet Naujame Testamente, o Dievo apreiškimas - visame Šventame Rašte. Tuomi buvo padėti dvasiniai pagrindai asmens individualumui išsikristalizuoti ir ant šių dvasinių pagrindų išaugo mūsų laikų demokratija.

Reformacija, suteikdama teisę kiekvienam krikščioniui skaityti visą Šventąjį Raštą, sudarė galimumus pažinti izraelio tautos dvasinį idealą, išsiskyrusį iš viso antikinio ir viduramžių pasaulio, kuris težinojo tik valstybinio gyvenimo formą. Izraelio tautinis idealas nusakė, kad visi tos tautos nariai be jokių skirtumų sudaro vienalytę Dievo išrinktą tautą, kuriai buvo pavesta istorinė paskirtis nešti dieviškas tiesas kitoms tautoms. Judėja nevedė jokių imperialistinių karų ir savo tautoje nežinojo nei vergijos nei baudžiavos sistemų. Reformacija, atskleisdama kitoms tautoms Judėjos tautinį idealą, nesiekė pamėgdžioti žydų istorijos, bet nurodė, kad kiekviena tauta per tikėjimą į Kristų turi surasti savo tautos dvasinį veidą, kaip jį privalo surasti kiekvienas atskiras žmogus. Šis Reformacijos idealas, paimtas tiesiog iš Senojo Testamento, ir buvo dvasiniu pagrindu tautinei są-

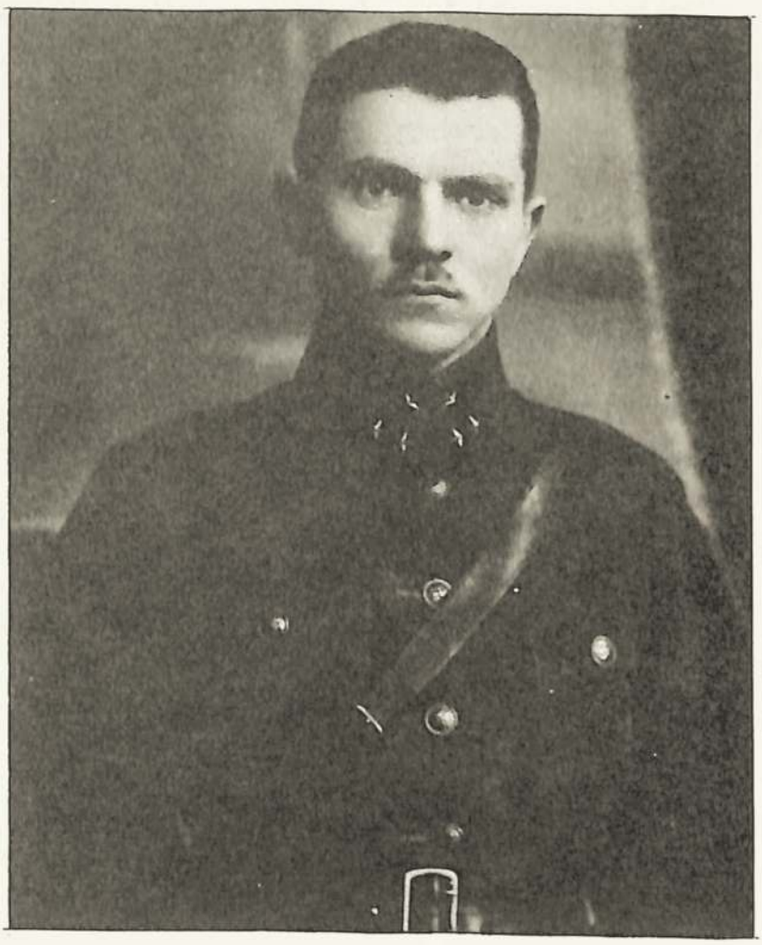

Kuratorius pulk. ltn. Jonas VARIAKOJIS
1892. V. 20, Rinkuškiai — 1963. X. 31, St. Charles, Ill.

Savanoris pulk. ltn. J. Variakojis, formuodamas savanorių būrį ir tuo pačiu laiku vesdamas kautynes su įsibrovusia Lietuvoje SSSR raudonąja armija, tą būrį išvystė į atskirą Panevėžio Batalioną, o vėliau į 4-tą pėstininkų L. kung. Mindaugo pulką. Su šiuo pulku išvijo bolševikus iš Lietuvos, kovėsi su bermontininkais ties Meškučiais, sustabdė lenkų invaziją ties Musninkais. Kariavo su Lietuvos priešais per visą Lietuvos Nepriklausomybės karą 1918 - 1920 m.
Laisvos Lietuvos metu buvo Susisiekimo Ministerijos valdytoju, Krašto Apsaugos ministeriu. Ilsisi Chicagos Lietuvių Tautinėse Kapinėse

monei brandinti. Netikslus yra romantikų tvirtinimas, kuris įgavo mūsų tautoje savo rūšies absoliutinės tiesos aureolę, kad Reformacija, skleisdama savo raštus gimtoje kalboje, tik netiesioginiai prisidėjo prie lietuvių kultūros ir raštijos išsivystymo. Romantikų nuomone, jei katalikai pirmieji būtų pradėję skleisti savo religinius raštus gimtoje kalboje, tai rezultatai būtų buvę panašūs. Koks grubus istorijos nesupratimas!

Renesanso, Humanizmo ir Reformacijos sąjūdžiai pasiekė lietuvių tautą beveik tuo pačiu metu. Čia nebūta ilgesnių istorinių tarpolaikių kaip Vakarų Europoje. Tų idealų įtakoje išaugo milžiniška kng. M. Radvilos Juodojo asmenybė. Tas istorinis laikotarpis laikytinas vienu iš įžymiausių visoje Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos istorijoje ne vien dėl savo kultūros, politinio

ir ekonominio gyvenimo suklestėjimo, bet svarbiausiai dėl to, kad šiame lemtingame ir dramatiškame lietuvių tautos istorijos šimtmetyje buvo padėti Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės dvasiniai pagrindai. Deja, lietuvių tautai tuomet nebuvo lemta laimėti savo tautinės laisvės ir valstybinės nepriklausomybės, nes netrukus katalikiškoji kontrareformacija, vadovaujama jėzuitų, stojo į mirtiną kovą prieš Lietuvos Reformaciją ir po dramatinių kovų, kurių fone vyko Chmielnickio vadovaujamas kazokų sukilimas, Maskvos invazija ir švedų karai, ji buvo galutinai palaužta. Kng. Jonušas Radvila, pasirašęs su švedais Kėdainių sutartį, tragiškai žuvo lenkų apgultoje Tykocino pilyje. Palaužus Lietuvos Reformaciją, kaip lietuvių tautos laisvės ir nepriklausomybės dvasinę atramą, buvo primesta Didž. Lietuvos Kunigaikštijai gėdinga Liublino unija, po kurios sekė sistematingas lietuvių tautos nacionalinio ir valstybinio savitumo naikinimas. Tam tikslui atsiekti buvo naudojama ne tik žodžiu, bet ir raštu gimtoji kalba.

Tai būta pačio tamsiausio laikotarpio lietuvių tautos istorijoje. Vienok, mūsų tautos laimei, Mažoji Lietuva išliko protestantiška, kuri būdama vokiečių imperializmo pavergta, ištikta marų nelaimių ir kolonistų užtvinkta, vienok sugebėjo toliau tęsti lietuvių tautinę kultūrą ir puoselėti žmogaus laisvės idealus. Šioje žemėje gimsta didysis lietuvių poetas Kristijonas Donelaitis. Čia sušvinta pasaulinio garso filosofas E. Kantas, kurio gyslose tekėjo lietuviškas kraujas ir kuris pagrindė moksliškai žmogaus autonominę struktūrą, iš kur išplaukia laisvės būtinumas. Čia pirmas mūsų tautoje Rėza atskleidžia lietuvių liaudies tautosaką ir supažindina Vakarų Europos mokslininkus ir rašytojus su originalia lietuvių kūryba. Čia pasirodo ne tik pirmoji lietuvių kalba spausdinta knyga, bet ir pirmas lietuvių kalba laikraštis, o taipgi ir kalendorius.

Tuo tarpu Didžiojoje Lietuvoje, kontrareformacijai sužlugdžius lietuvių tautoje laisvės ir nepriklausomybės idealus ir tuo pačiu pakirtus moralines ir kūrybines jėgas, galutinoje išdavoje žlugo jų pačių atstatyta feodalinė valstybė. Įvyko Lenkijos Lietuvos valstybės padalinimas. Prūsijai atiteko Suvalkija, kuri per 40 metų perėjo kietą vokiečių ir protestantizmo mokyklą. Suvalkijos lietuviai išliko katalikais, bet jų dvasia, jų galvosena, jų charakteris pagrindinai pakito. Jie atgavo žmogaus ir savo tautinės kilmės savigarbą. O tas ir nulėmė, kodėl šis, o ne kitas Didžiosios Lietuvos kraštas tapo lietuvių tautos atgimimo lopšiu.

Panaikinus baudžiavą Lietuvoje, mūsų tauta pradėjo materialiniai ir dvasiniai atkusti. Pradėjo pamažu kilti pramonė, kuri buvo ugdoma palyginamai silpnomis protestantų ir žydų jėgomis. Tuo tarpu gretimoje protestantiškoje Latvijoje industrializacija vyko pilnu tempu ir į šį kraštą pradėjo plaukti lietuvių masės, ieškodamos sau duonos kąsnio. Caristiniais laikais Rygoje būta per 50. 000 lietuvių, kai tuo tarpu

Brigados generolas Stasys NASTOPKA
1881. VI. 19, Rinkuškiai — 1938. X. 19, Biržai.

Lietuvos kariuomenės savanoris, I pulko divizijos vadas, kariuomenės inspektorius, laikinai ėjęs štabo viršininko ir kariuomenės vado pareigas. Kovėsi su bolševikais ir lenkais. Buvo patekęs į lenkų nelaisvę. Ilsisi Biržų ev. reformatų kapinėse

Vilniuje ar Kaune tebuvo įsikūrę tik keli tūkstančiai. Tačiau pagrindinė lietuvių tautos masė, varoma iš savo krašto ne tiek dėl caristinio režimo, kiek dėl skurdo, kuris buvo liūdnu feodalizmo palikimu, vyko į užsienio industrinius kraštus-Vokietiją, Škotiją, Kanadą ir ypatingai į J. A. V. Šie kraštai suklestėjo Reformacijos idėjų įtakoje ir atvykę čion lietuviai pateko į tų idealų poveikį. Tų idėjų veikiami lietuviai pradėjo atsipalaidoti nuo savo baudžiavinės žmoniškos menkystės pajautimo, įgavo plačius gyvenimo pažinimo horizontus, bet svarbiausiai pasijuto esą sau žmonėmis. Tik žmogus supratęs laisvės vertybę, kaip aukščiausią žmoniškumo apreišką, tegali tapti idėjiniu kovotoju už savo tautos laisvę. Todėl lietuvių tautos išeivija vaidino ir tebevaidina milžinišką rolę kovoje už Lietuvos istorinę ateitį.

Lietuvos Nepriklausomybės atstatymas, nežiūrint visos tautos didžių pastangų, nebūtų buvęs įmanomas, jei JAV, kaip žmogaus laisvių pagrindinė istorinė jėga, nebūtų įstojusios į I Pasaulinį karą ir didele dalimi nulėmusios visos Vakarų Europos pokarinės santvarkos. Tik prez. Wilsono XIV

punktų deklaracijos dėka ir vėliau atėjus Amerikos diplomatinei ir materialinei pagalbai, lietuvių tauta sunkiose sąlygose tegalėjo iškovoti Nepriklausomybę.

Atstačius Nepriklausomybę lietuvių tautai teko susidurti su eile socialinių ir ekonominių sunkumų, kurių sprendimas būtų buvęs neįmanomas, jei nebūtų atėjusi parama iš išeivijos, ypač JAV. Taip pat Lietuvai pasukus ūkinės ir socialinės pažangos keliu, teko sprendimui reikiamas idėjas ir jų įgyvendinimui priemones semtis iš protestantiškų kraštų. Taip Lietuva padarė didelę pažangą žemės ūkio srityje, bet veik visi modernaus ūkininkavimo metodai buvo paimti iš protestantiškos Danijos. Lietuvoje suklestėjo kooperacija, bet ši ūkinė sistema buvo nukopijuota iš protestantiškų Anglijos ir Skandinavijos kraštų. Visumoje, tenka pasakyti, kad lietuvių tauta veik visus mokslinius ir technologinius laimėjimus perėmė iš protestantiškų kraštų, o valstybinę ir visuomeninę santvarką-iš katalikiškų.

Matome šioje trumpoje apžvalgoje, kad lietuvių tautos kovas už laisvę ir nepriklausomybę lėmė, lemia ir lems tolimesnis Renesanso, Humanizmo ir Reformacijos idėjų vystymasis pasauliniu mastu. Nežiūrint to fakto, lietuvių Romos katalikų Bažnyčia, pastatydama paminklinę Šiluvos koplyčią Washingtone, pasisakė prieš Lietuvos Reformaciją ir, aplamai, prieš viso pasaulio protestantizmą. Ypač mūsų laikais, kai Romos katalikų Bažnyčia, po Vatikano II Susirinkimo, vietoje kovos prieš komunizmą, pradėjo ieškoti dialogo ir kompromiso su komunistine totalitarine sistema ir mėgina surasti su Maskva sugyvenimo galimumus, tai toks Vatikano politinis posūkis prieštarauja lietuvių tautos siekiams. Išvada aiški, kad lietuvių tautos tolimesnis istorinis likimas priklauso tik nuo demokratinio pasaulio kovų laimėjimo.

Baigiant pasisakymą Lietuvos 50 metų Nepriklausomybės sukakties proga, šioje vietoje tenka apibūdinti tautos dvasines pajėgas prieš atgyventą romantikų sukurtą istorinę pažiūrą. Didieji kunigaikščiai buvo absoliutūs valdovai savo įkurtųjų valstybių, ir jų asmeninės ambicijos bei interesai nuspręsdavo jų istorinę veiklą. Jie nukreipė savo veiklą imperializmo keliais, veržiamiesi į slavų žemes, kas anksčiau ar vėliau turėjo baigtis katastrofa, apie ką liudija viso pasaulio, nuo seniausių iki mūsų laikų, imperijų likimas. Jie absoliučiai nesirūpino sujungti visas aiščių gimines į vieną stiprų tautinį ir valstybinį vienetą, ką vykdė kaimyniniai slavai ir germanai. Jie visai nesisielojo ir net neturėjo nuovokos apie savo tautos kultūrinių jėgų ugdymą. Siekdami savo asmenių interesų, kaip pvz. kung. Mindaugas, Jogaila, Vytautas, -už karalių vainikus buvo pasiryžę atiduoti vergijon visą ar dalį (Žemaitija) savo tautos. Su tokiais "idealais," nors ir romantikų nudailintais, negalima stoti į kovą už lietuvių tautos laisvę.

Savo metu Renesanso, Humanizmo ir Reformacijos idėjos dėjo tvirtus dvasinius pagrindus lietuvių tautos laisvei ir neprik-

Pulkininkas Motiejus KARAŠA I Pasauliniame kare du kartus sužeistas. Su bolševikais kovojo Sibire; jų areštuotas ir kalintas Omsko kalėjime. Lietuvos kariuomenės bataliono vadas. Lietuvos Šaulių S-gos apygardos ir rinktinės vadas, karinio parengimo ir šaulių ugniagesių inspektorius. Kėdainių apskr. karo komendantas. Lietuvos ugniagesių or-jų sąjungos pirmininkas, Pabaltijo ugniagesių Sąjungų gener. sekretorius, biuro narys. Lietuvos šaudymo s-gos vadovas. Lietuvos spaudos bendradarbis ugniagesybos sporto ir kt. klausimais. Autorius sporto vadovėlio „Šaulių ritmiški judėsiai". Gyvena Baltimorėje, Md.

lausomybei egzistuoti. Šie kilnūs idealai buvo kontrareformacijos sužlugdyti. Vienok, laiko eigoje, šių idealų poveikyje, įvyko lietuvių tautos atgimimas. Nuo pilno įsisavinimo lietuvių tautos sąmonėje šių idealų, kurie yra padėti visų laisvų demokratinių tautų pagrindan, didele dalimi priklausys ne tik mūsų tautos laisvė ir nepriklausomybė, bet aplamai jos visa istorinė egzistencija.

Viktoras PAUPERAS

LAIKO REIKŠMĖ TAUTOS GYVENIME

Tauta gyvena amžiais. Tautų gyvenimas, aplamai, skaičiuojamas tūkstančiais ar šimtais metų. Tad ir vadiname kai kurias tautas senomis, norint pažymėti, kad jos žinomos iš senų laikų. Lietuvių tauta ir lietuvių kalba skaitomos senomis, nes jų žymės siekia senus laikus.

Šiemet minima 50 metų nuo Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo paskelbimo. Toks laikas skaitomas žmonių kartos gyvenimo vidurkiu. Per 50 metų laikotarpį priauga nauja karta. Mąstant apie tautos gyvenimo amžių, pusė šimto metų tautos ypatingam laikotarpiui žymėti, skatina pasvarstyti apie laiko svarbą tautos gyvenimui.

Kaip tauta taip ir pavienis žmogus gali daugiau ką nuveikti, jei siekia patį laiką įprasminti uoliu veikimu. Šiaip pavienis žmogus mokosi ir gyvenimui ruošiasi maždaug trečdalį savo gyvenimo laiko. Tautos pasiruošimo laiką nėra galima laiko mąstu apskaičiuoti. Daug kas priklauso nuo tautos gyvenimo patyrimų. Turi reikšmės, ar tauta gali bent kiek laisvai vystytis, ar turi nuolat įtempti savo jėgas siekiant išlikti.

Atskiros tautos skirtingai jaučia savo tautinį sąmoningumą. Kartais toks sąmoningumas sužadinamas karo ar sunkumų poveikiais. Kai kurios tautos ilgus amžius tyli ir veik visai niekuo nepasireiškia, ir tokios vadinamos "miegančiomis" arba "neprisikėlusiomis" tautomis. Dažnai svetimų daromi spaudimai žadina kurios tautos žmones pabusti ir rūpintis savo būtimi.

Mes, lietuviai, gyvenę nepriklausomos Lietuvos gyvenimo sąlygose, gyvai prisimename, kaip per tą nepriklausomo gyvenimo laikotarpį išaugo ir sustiprėjo lietuvių tautinis sąmoningumas. Lietuvis pajuto savo kūrybingumo galias. Užplūdus svetimiems jo kraštą, jis pats traukdamasis iš tėvynės, juto kaip jo gyvybės medžio šakos buvo draskomos tų skaudžių audrų, kurios baisiu siaubu grėsė ne tik jį, bet ir jo tautą sunaikinti.

Martynas Liuteris yra pasakęs: "Jei nori sodinti medį, tai turi jo išaugimui skirti 50 metų, o jei nori išauginti vertingą žmogų, tai turi būti pasiruošęs laukti bent 100 metų kol pasireikš jo gerumo vaisiai". Panašiai būtų galima vertinti ir tautos galių išsivystymą laiko atžvilgiu. Tautai reikalingas tam tikras laikas, kol jos kūrybinis pajėgumas gali pasireikšti. Lietuvos nepriklausomo gyvenimo nors ir neilgas laikotarpis vis dėlto leido daugeliui lietuvių pasireikšti kūrybingu darbu. Besiplėtojančios tautos gyvybinės galios buvo karo kenksmingų audrų sustabdytos, - tikrovėje jos liko pritrenktos, prislopintos, suvargintos. Kiek yra gyvas tautos nariuose pats tautinis sąmoningumas, tokiam laipsnyje yra gyva pati tauta. Laikui bėgant visokie poveikiai slopina tautos sąmoningumą, bet tauta išlieka gyva jos vaikų

dvasioje.

Lietuvių tautos istorijoje laikas jau ne kartą Lietuvos būties lėmimui turėjo didelės reikšmės. Lietuvos istorija, be abejo, būtų ėjusi kitokiais keliais, jei lietuviai žymiai anksčiau būtų priėmę krikščionybę. Taip pat galima samprotauti, kad Lietuvos istorija būtų buvusi kitaip rašoma, jei Lietuvoje būtų įsigalėjusi Reformacija. Taip Lietuvos sukrikščionėjimas, taip jos perėjimas į Reformacijos išpažinimo eiles būtų lemtingai paveikę Lietuvos gyvenimo eigą. Lietuvių apsikrikštijimas bent dviem šimtais metų anksčiau būtų išbraukęs iš Lietuvos istorijos lapus apie ilgas ir sunkias kovas su kryžiuočiais. Lietuvai būtų anksčiau atsivėrusios durys į Vakarų pasaulio kultūros lobynus. Dėl vėlyvo Lietuvos krikšto tauta ilgą laiką buvo pastumta į sunkias būties kovas. Trumpai Lietuvoje pasireiškęs Reformacijos sąjūdis davė lietuviams spausdintą žodį ir mokyklas, kurias galėjo lankyti jaunuoliai lietuviai.

Lietuvos atstatymo metais laikas taip pat lemtingai pasibeldė į lietuvių sąžines. Dabar, po 45 metų žiūrint į Klaipėdos atvadavimą, džiūgu pažymėti, kad vaduoti pajūrio kraštą buvo subrusta pačiu reikiamu laiku. Būdingas tuo požiūriu yra Vyriausiojo Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komiteto manifestas: "Per ilgus amžius mūsų kraštas vergavo svetimiems"..., ir "Mūsų krašto istorijai muša dvyliktoji valanda...," ir pabrėžiant naujos gadynės dieną Klaipėdos Krašto gyvenime tris kartus pažymima: "nuo šios dienos..." vykdomi nauji patvarkymai siekiant "geresnės mūsų kraštui ateities...".

Žvelgiant iš mūsų gyvenamojo laiko perspektyvos būtų galima spėlioti, kad gal lenkai nebūtų galėję okupuoti Vilniaus, jei būtų buvę suspėta anksčiau sukurti Lietuvos kariuomenę.

Daug sunkiau spręsti laiko vertinimo požiūriu kaip būtų buvus sprendžiama Lietuvos likimo byla, jei prieš kylant Antrajam Pasauliniam karui Lietuva būtų paskubėjusi jungtis su kaimynine valstybe ir karo veiksmų pasėkoje būtų pati atsiėmusi savo sostinę Vilnių. Būtų galima tik spėlioti kiek ir kokiame laipsnyje Lietuvos likimo byla šiandien atrodytų kitokia negu dabar.

Senovės romėnai sakydavo, kad iš istorijos tauta gali mokytis. Net tvirtino, kad tos tautos, kurios nesimoko istorijos, visada lieka nesubrendusios.

Trumpai pažvelgus į mūsų tautos istorijos lapus laiko vertinimo atžvilgiu, galima daryti sau mokymosi išvadą: svarbu tautos vaikams tautos gerovei naudoti kiekvieną gyvenamą laiką. Ką aš padarau savo tautos gerovei šiandien, gali tai būti vertingiau negu tai padarysiu kiek vėliau. Kaip ribotas pavienio žmogaus gyvenimo laikas, taip ir mano, paskiro tautos nario, gyvenimo laikas yra ribotas. Aš savo tautos gerovei galiu ką padaryti, kol esu pajėgus.

Mano tauta gyvens amžiais. Tai mano dvasios galias tautos gerovei dirbti skatinanti viltis. Aš galiu savo tautos gerovei veikti, kol mano veiklos laikas.

Lietuvos kariai-partizanai „miško broliai" paaukoję jėgas ir gyvybes už brangią TĖVŲ ŽEMĘ, gindami ją nuo komunistinio okupanto ruso. Perspausta iš „Nepriklausomos Lietuvos", Nr. 7, 1968. II. 14

Švęsdami Lietuvos 50 metų Nepriklausomybės atstatymo paskelbimo minėjimą, norime dabar šiuo mūsų veiklai galimu laiku daug ką padaryti, kas mūsų brangiai tautai užtikrintų ilgus gyvenimo amžius.

Laiko svarba aiškėja ir paties žmogaus mokymosi arba pasiruošimo gyvenimui atžvilgiu. Jei aš dabar, kol esu jaunas ir pajėgus, nesimokysiu ir nesiruošiu gyvenimui, po kiek laiko jau bus vėlu mokytis bei ruoštis. Taip pat tauta gali daug ko išmokti, jei ji jaučia ir supranta savo atsakomybę laiko atžvilgiu. Viena tauta per trumpą laiką kultūros kūrimo darbe padaro daugiau pažangos, kaip kita tauta per žymiai ilgesnį laiką. Latviai yra surinkę statistinių davinių, kaip nepriklausomybės metais Latvija užėmė kai kurias pirmąsias vietas atitinkamai palyginus latvių tautos skaičių ir kūrybos laiką su kitomis tautomis ir valstybėmis.

Šio šimtmečio pradžioje mokyklų knygose buvo teigiama, kad Tolimuose Rytuose tokia Kinija esanti miegantis milžinas, kuris nėra sąmoningas ir nežino, kiek galimybių jis pramiega. Komunistinių santvarkų kraštuose dabar vykdomi darbų penkmečiai. Sudaromi ir skelbiami planai kas bus stengiama per atitinkamą laikotarpį pasiekti. Kartais tie planai pasilieka popieriuje surašyti, o kai nepasiseka pačių planų įgyvendinti, tai ieškoma kenkėjų. Sovietų Sąjungoje daug žmonių yra nukentėję dėl tariamo penkmečio planų neįvykdymo.

Martynas Liuteris pačioje istorijos eigoje matė Dievo planų dinamišką vystymasi. Dievas palieka žmogui laisvą valią, pačiais įvykiais beldžiasi į žmogaus sąžinę, kad pats žmogus savo apsisprendimu darytų tai, ko Dievas nori, kad dabar būtų daroma. Reformatorius skatino savo tautos žmones: "Dabar Evangelijos lietus virš mūsų žemės. Jis eina

tolyn ir palies kitas tautas. Jei mes dabar nesukrusime ir Evangelijos lietaus rieškučiomis nepasisemsime,mes liksime sausi ir nevaisingi, o dvasišką gyvybę sukeliantis Evangelijos lietus išsilies ant kitų tautų".

Liuterio mąstymu,Dievas per žmones ir tautas vykdo savo planus.Jis juos vykdo ne tiesiog, ne žmones prievartaudamas, bet juos žadindamas. Tad kiekvienas gyvenimo momentas yra svarbus ir mums deda atsakomybę jį kūrybiškai išnaudoti. Leisdamas turkams pasiekti Vienos miesto vartus, Dievas norįs krikščionis prikelti, kad jie išbudę stengtųsi išgirsti ką Jis nori, kad jie darytų Jo planams vykdyti, mąstė Reformatorius.

Tokio mintijimo šviesoje kiekvienas tautos gyvenamas laikotarpis yra persunktas dinamiškos atsakomybės jautimu. Savo tautos gerovei aš galiu dabar ką nuveikti, kas būtina ir svarbu, ir tai svarbu dėl to, kad tą darbą savo tautos gerovei aš tegaliu padaryti šiuo mano gyvenamu laiku. Dabar reikia tautiškai auklėti priaugančią lietuvių kartą. Kai šio meto jaunuoliai virs suaugusiais, bus per vėlu juos tautišku auklėjimu paveikti. Dabar šiuo gyvenamu momentu ir laiku lietuvių jėgos turi būti pašvęstos tautiniam išlikimui. Dabar gyvenamu laiku tautos gerovei aš turiu padaryti visa, kas galima, kas stiprina mano tautos gyvybę.

Pavienis žmogus, aplamai, pilnai pajėgus yra maždaug 50 metų. Tautos gyvenimo amžius skaitomas ilgais amžiais. Aš, savo veikloje laiko apribotas tautos narys, galiu savo dabartyje tautos gerovei pašvęstomis jėgomis prisidėti prie tautos išlikimo ilgiems amžiams.

Laikas paveikia ir apriboja žmogų. Savo tautai gyvenantis žmogus didesniam laipsnyje išvengia laiko paveikimo. Didžiųjų tautos veikėjų darbai gyvena tautoje jiems ir mirus. Jų sukeltas gyvybingumas toliau gyvena jų tautoje. Maironis yra pareiškęs: "Idėjos, jei didžios, nemiršta, kaip žmonės". Idėjos,dvasios įžvelgiai,jei gilūs ir gyvumą žadina,toliau kituose reiškiasi ir ilgesniam laikui praėjus. Savo dvasios gyvenimu ir kūribingumu žmogus iškyla virš laiko apribojimų. Kas nori, kad jo tauta ilgus amžius gyventų, tas savo tautos gyvybingumą gali stiprinti veikla ir jos gerovei dirbamu darbu, kurį dirba dabar ir dirba, kol pats yra pajėgus dirbti.

Prof. Mykolas Biržiška tvirtino,kad paskutiniais metais, nežiūrint ivairių gyvenimiškų sunkumų,jis save priversdavęs kasdien dirbti bent 5 valandas. Jis buvo vienas tų, kurie suprato, kad savo gyvenimą padarome labiau vertingą,juo labiau jis pašvenčiamas tautos narių gerovei. Taip mes kiekvienas savo pastangomis pašventę laiką naudoti tautos gerovei kelti, galime patį laiką išnaudoti mūsų pačių tautos gyvybei išsilaikyti ir jai klestėti.

P.S.:Paskaita skaityta per "Margučio" radiją.

* * *

E. M. NAUBURAS

PROTESTANTIZMAS ŠIMTMEČIŲ EIGOJE

Per paskutinius 450 metų protestantizmas kartu darė savo įtaką žmonijos pažangai ir buvo įvairiai vertinamas. Ypač konfesinė polemika tuo klausimu buvo padalinta: vieni ir dabar dar nori jame matyti tik Bažnyčios skaldymą (L. E. XXV, psl. 56), kiti tvirtai jam pripažįsta atnaujinimą ir statymą tikros gyvenimo tvarkos. Deja, kaip dažnai, ir čia dalykai taip paprastai nesiklosto. Tik giliau pažvelgus į padėtį, logiškai sulyginus per šimtmečius veikiančias charakteringas aplinkybes bei racionaliai pagrįstų idėjų šviesoje, tikrąją istorijos eigą objektyviai suseksime tik atmetus asmenišką nusistatymą.

Žmonijos kultūros bei civilizacijos pagrindai, jau senovės graikų bei romėnų sukurti, vystėsi palaipsniui ir tik nuo Reformacijos laikų buvo padaryta ypatingai sparti pažanga. Tos pažangos sūkuriuose protestantų kultūros bei pasaulėžiūros poreiškiai skatino pagerinti žmonijos dvasinę bei faktinę buitį. Iš bendrų įtakų raidos galima čia minėti tik keletą istorinių duomenų, kurie paveikė ir pagreitino kultūros keitimąsi, vedant į šių laikų gyvenimo lygį.

Pažvelkime tik į dabar dažnai aptariamas, mums artimiausias, šeimos gyvenimo bei santuokų tvarkymų sritis, kurios amžių bėgyje buvo daugelį kartų pertaisytos ir Reformacijos iš naujo pritaikintos gyvenimui. O kur jos liko nepakeistos, dabar sukelia nemažai galvosūkio. Nežiūrint visuomenės gyvenimo pakitimų, tvarkingos šeimos gyvenimas visada buvo ir liks pagrindu kiekvienos civilizacijos. Protestantai tuojau lyčių bendravimo supratimą iš klierikaliai vienuoliško apribojimo nukėlė ant asmeniškai moralinių pagrindų, palaikant tik Bažnyčios priežiūrą. Naujai sukurti evangeliko kunigo namai - kunigo šeima - tapo parapijos židiniu, iš kurio per kartų kartas plito pavyzdingos krikščioniškos šeimos gyvenimo įtaka. Nuėmus santuokai sakramentalinį charakterį, berods, buvo palengvinta išsiskirti, jeigu padėtis pasidarydavo neįmanoma, bet tuo buvo išvengta nuklydimų į išsiskyrusių susidėjėlių gyvenimą. Sustiprintas šeimos idealas kaip Dievo jau rojuje žmogui statyta sociologiškų santykių forma, kaip labiausiai specifikuotas meilės apreiškimas, kaip valstybės ir Bažnyčios pirminis pagrindas, ir dabar lieka priešingas net naujausiems individualistų siekimams ir jų palaidai lyčių etikai. Taip ir šių laikų staigaus žmonijos prieauglio problemose laikomasi atsakingose medicinos mokslo ribose.

Arba imkime darbo ir gamybos sritį. Civilizacijoje pažengę kraštai darbe, jo plačiausia prasme, mato žmogaus veiklą, siekiančią pagaminti gėrybių ne tik savo

Tėviškės p-jos tautinių šokių grupė dalyvavusi New Yorko pasaulinėje parodoje programos išpildyme 1964 m. (iš k. į d.) — sėdi: J. Žemaitaitytė, R. Buntinienė, Z. Juškėnienė, J. Jurgaitytė — Bergerienė; antroje eilėje: A. Drejerytė-Pauperienė, L. Buntinienė, E. Žemaitaitytė, G. Gružienė, K. Srugytė; trečioje eilėje: R. Buntinas, V. Kiaupa, O. Mejeris, K. Juškėnas, šokių vadovė J. PĖTERAITIENĖ, M. Buntinas, E. Naujokas, P. Pėteraitis, L. Gružas

reikalams, bet ir darbo galimybių praplėtimui. Įvairios aplinkybės skatino tokį išsivystymą. M. Liuterio iškeltas darbo luomų supratimas (Berufsidee) ir J. Kalvino ūkinės sistemos užsimojimai įstatė žmogaus darbo pastangas į tampriai racionaliai apskaičiuotą sistemą, kur siekiama kurti vis daugiau vertybių ir praplėsti naujų uždarbių galimybes. Visa tai, vėliau ištobulinta, tapo pažangiųjų valstybių ūkio pagrindu Anglijoje, Olandijoje, Vid. Europoje, o ypač Š. Amerikoje. Čia ir įsigyveno ta religiniai etiškoji sąmoninga ar mažiau sąmoninga dirbančiojo laikysena, kuri kartu su technikos pažanga bei naujomis prekių apyvartos sistemomis vedė į kapitalizmą, vėliau ėjo ir į kraštus, kurie su protestantizmu mažai ką bendro turėjo. Atrodo, kad tokiame sudėtingame formavime veikė ir kitos įtakos, k.a. judaizmas, asmeniškas ir luomų lenktyniavimas, kurių konkurencijos išdavoje kapitalizmas nutolo nuo pirminių krikščioniškų pagrindų.

Visuomenės sugyvenimo tvarkyme irgi buvo laukiama pakeitimų, ypač teisių bei teismų srityje. Tačiau Reformacija čia tiesioginiai tik apriboto pagerinimo teatnešė. Melanchtonas, berods, identifikavo romėnų teisę su dekalogu, o J. Kalvinas, iš profesijos pats teisėjas, biblijinį Kalno Pamokslą laikė tinkamu pagrindu išvystyti juridiniai pritaikintą tvarką krikščionių visuomenėje. Bet vis tik viduramžių griežtos baudžiamojo teismo praktikos, raganų deginimai ir kitos inkvizicijos liekanos dar ilgokai liko ir tik jaunesniųjų humanistų įtakoje sušvelnėjo.

Protestantizmas savarankiš-

kai nesukūrė naujos politikos etikos, nei modernios valstybės idėjos. Tačiau jis pravėrė kelią į naujas valdymo formas, atpalaidavo valstybę nuo visų teisiškų varžtų iš bažnytinės hierarchijos pusės, valstybines funkcijas statė lygiai Dievo tarnybai, rėmė kylančias centralizuotas valdžias, pavesdamas joms rūpintis žmonių švietimu, moralės pakėlimu ir aplamai dvasiniai etiška pažanga. Tokiu pagrindu pirmiausia J. Cromwell, Anglijoje apie 1650 m., praktiškai įgyvendino tokias idėjas: atskirti Bažnyčias nuo valstybės, toleruoti įvairias bažnytines bendruomenes savo tarpe, laisvai leisti steigtis kitokių bažnytinių vienetų ir turėti asmeniško įsitikinimo bei pasaulėžiūros laisvę ir k. Tokie pasaulinės reikšmės užsimojimai plačiausiai įsigyveno Šiaurės Amerikos kraštuose. Įvairių denominacijų įtakoje vystėsi ir žmogui įgimtų teisių supratimas. Pradėta reikalauti principinio individo teisių pripažinimo, jo turtų neliečiamybės, plačios žodžio ir sąžinės laisvės ir kt. Nors tokios idėjos dalinai jau anksčiau buvo kilusios demokratiškose santvarkose ir kitur, tačiau jos čion, teisiškai suformuotos, buvo perimtos į valstybės statutą, dėtos modernios valstybės santvarkos pagrindan. Gana greit jos buvo įjungtos ir į Prancūzijos didžiųjų revoliucijos idėjų tarpą, jų principai buvo perimti į konstituciją, ir tada jau plito toliau į kitas valstybes ir į jų pagrindinius teisynus.

Kaip matyti, protestantizmas daug kur davė savo įnašą, pagreitino arba formavo kultūrinę pažangą. Minėtose srityse jis nebuvo pats kūrėjas, o tik pagerindamas veikė kartu su kitomis įtakomis. Tačiau jis savarankiškai kūrė ir tiesioginiai paveikė tikybinį supratimą ir žmonių įsitikinimą. Jis reikšmingas pirmiausia tikybinėje plotmėje, o tik antroje ar trečioje eilėje savo kultūriniu pajėgumu. Istorinėje eigoje sutvirtinta, bet dogmatiškai nesustingusi, įsitikinimo bei sąžinės religija daugeriopai atitinka ir naujausiems individualistų siekimams, ji įveda į praktiško gyvenimo platumas, palengvina kuriant vėl naujus veiksmus. Šiandien protestantiško įsitikinimo įvairių luomų ir užsiėmimo žmonių masės yra didžia dalimi nešėjos techniško, socialinio, ūkiško ir politiško pajėgumo pažangiausiose valstybėse.

Berods, individualūs siekimai suasmenintos religijos ir civilizacijos procese išugdė visą eilę atskirų bažnytinių vienetų. Tačiau, toks išviršinis susiskaldymas turi savyje ir daug vieningumo momentų, paremtų išvidiniu vieningumu ir biblinėmis kategorijomis. Religija virsta pasaulio galia tik savo įtaka veikdama kultūros gyvenimą, jį savotiškai formuodama.

Šiame pasaulyje niekas neturi išminties monopolio. Pažanga pasiekiama tik bendrų pastangų dėka. Protestantų įnašas visokeriopam žmonijos tobulėjimui visada buvo nemenkas. Protestantų kraštai bei kraštai su aiškia evangelikų dauguma pasiekė aukščiausią gyvenimo lygį. Jų buities pagrindai, įgyvendinti gyvenimo faktais, užtikrina ir tolimesnę pažangą.

P. S. : Paskaita sakyta "Margučio" radiofone 1968. III. 4. Red.

Kun. S. NEIMANAS

ANGLIKONŲ BAŽNYČIA IR JOS PRIMATAS

Praeitais metais popiežių Povilą VI, ekumeninio sąjūdžio poveikyje, aplankė Anglikonų Bažnyčios arkivyskupas dr. Arthur Michael Ramsey. Pažymėtina,kad arkivyskupas, grįždamas iš Romos, aplankė ir Ekumeninės Tarybos Centrą Genevoje, tuo lyg rodydamas siekimą tampresnių ryšių tarp Bažnyčių.

Spaudoje apie tai buvo nemažai rašyta ir nevienodai apibūdinta.

Kai kas teiraujasi, ar anglikonai priskiriami prie protestantų ar katalikų Bažnyčių. Paviršutiniai žiūrint, anglikonų dvasiškių drabužiai mažai kuo skiriasi nuo katalikų ir nelengva visus jų apeigų skirtumus pastebėti. Vieni ir antri dėvi prabangius drabužius, turi puošnias, prabangias bažnyčias,pamaldų metu degančias žvakes, berniukų chorus, altorius ir bažnytinę hierarchiją.

Reformacija Anglijoje, kuri vyko maždaug 1529-1559 metų laikotarpyje,kitaip plėtėsi, negu Europos kontinente. Tam buvo kelios priežastys. Anglijos karalius Henrikas VIII, nesulaukęs sūnaus-įpėdinio, nuo žmonos Kotrynos Aragonietės norėjo skirtis ir vesti karališkų rūmų ponią Oną Boleyn. Popiežius Klementas VII skiryboms leidimo nedavė. Tuomet karalius pasiskelbė anglų Bažnyčios galva ir tuo būdu nuo Romos katalikų Bažnyčios atsiskyrė.

Act of Supremacy karalius Henrikas VIII pasiėmė teisę skirti bei šalinti vyskupus, tvirtinti Bažnyčios nutarimus, teisti ir bausti dvasininkus. Šį karaliaus žygį rėmė antiklerikaliniai nusiteikę šalies valdovai. Prie to dar prisidėjo Anglijoje sparčiai paplitęsi reformacijos judėjimo mintis, ypač Cambridge universitete.

Anglijos žymiausiu ir vyriausiu reformacijos veikėju buvo Canterbury arkivyskupas Tomas Cranmer (1533-1566), Cambridge universiteto profesorius. Jo pagrindinis principas buvo:nieko Bažnyčios struktūroje ir tradicijose nekeisti,kas tiesioginiai neprieštarauja Dievo Žodžiui, ir nieko naujo neįvesti, kas tiesioginiai nebūtų Dievo Žodžiu pagrįsta. Jo pastangų dėka, anglikonų Bažnyčioje, pamaldų metu, daugiau skaitoma Biblija, negu kitose Bažnyčiose. "Common Prayer Book"-tai sena arkivyskupo Tomo Cranmer laikais spausdinta maldaknygė,pagrįsta Šventuoju Raštu, kuri ir po šiai dienai vartojama.

Bažnyčios struktūra remiasi 39 straipsniais. Tuos įstatus paruošė ir 42 straipsnius surašė dar 1551 m. arkivyskupas Cranmer. Juos patvirtino ir karalienė Marija. 1559 m. parlamentas prie karalienės Elzbietos I priėmė kelis liturginius pakeitimus ir, patikrinęs Bažnyčios įstatus, iš 42 straipsnių priėmė tik 39, kurie ir buvo atspausdinti anglų

ir lotynų kalbomis. Turinio atžvilgiu jie surašyti Kalvino dvasioje.

Arkivyskupas Cranmer Reformacijos niekuomet nevertino kaip naujo judėjimo, bet kaip Bažnyčios skelbiamų dėsnių patikrinimą pagal Šv. Raštą.

Nepavykus net prievarta visus anglų sujungti į vieną Bažnyčią, anglai anksčiau negu kitos tautos pasisakė už toleranciją.

Anglikonų Bažnyčia yra pasiskirsčiusi į kelias kryptis-šakas. High Church pabrėžia katalikų Bažnyčios tęstinumą ir laikosi daugiau jų krypties. Low Church laikosi daugiau reformacijos pagrindų, vertina asmeninį prisivertimą, įsipareigojimą gyvenimą derinti pagal Kristų.

Broad Church, tai anglikonų Bažnyčios šaka su liberaliniais palinkimais. Anglikonų Bažnyčia yra ne valstybinė, bet tautinė. Valstybė dvasiškių neišlaiko, išlaiko tik karo ir kalėjimų kapelionus. Nuo reformacijos laikų karalius yra Bažnyčios rėmėjas - "Supreme governor". Karalius daugiausiai turi įtakos renkant kandidatus į vyskupus ir arkivyskupą. Anglikonų Bažnyčia turbūt pirmoji dėjo pastangas Bažnyčias suvienyti. Jau 16 amžiuje Cranmer stengėsi įsteigti visų Bažnyčių uniją, kurią priėmė reformacija. Anglikonų Bažnyčia buvo viena iš pirmųjų, kuri įstojo į Ekumeninę Tarybą. Yorko arkivyskupas William Temple buvo pirmuoju jos pirmininku.

Anglikonų Bažnyčia todėl buvo kaikada ir "Tiltų Bažnyčia" vadinama, nes ji siekė lygiai kaip su protestantais, taip ir su katalikais, palaikyti glaudžius ryšius ir būti lyg tarpininku.

Turėdama ryšius su visu pasauliu, Anglikonų Bažnyčia įsikūrė ir visoje Didžiosios Britanijos imperijoje. Kas 10 metų suvažiuoja iš viso pasaulio jos vyskupai į Canterbury arkivyskupo rezidenciją, į vadinamą Lambeth konferenciją, kuri palaiko vidujinę Bažnyčios vienybę. Ši konferencija reiškia didelę įtaką į anglikonų gyvenimą, mąstymą ir veikimą. Visi Bažnyčios vyskupai priskirti ir palaiko ryšius su Canterbury arkivyskupu. Tačiau arkivyskupo pirmumas yra daugiau simbolinis. Jo pareiga yra sušaukti Lambeth konferenciją ir jai pirmininkauti.

Jonas KUTRA

PROGRESO IDĖJOS GALIOJIMAS AR NUOSMŪKIS

PROF. PAUL TILLICHO PASKAITOS SANTRAUKA

Prof.kun. P. Tillichas yra vienas didžiausių šių dienų teologijos ir filosofijos autoritetų. Jis yra parašęs daugelį mokslinių veikalų. Jis ir egzistencialistas ir socialistinės krikščionybės šalininkas, ir mistikas. Nors jis ir europietis-vokietis, bet, persikėlus jam į JAV-es, jo vardas ir įtaka labai plačiai pasireiškė ir šiame krašte. Beveik visą savo gyvenimą prof. P. Tillichas profesoriavo. Pastaruoju laiku jis gyveno Chicagoje ir dėstė Chicagos universitete. 1965 m. jis čia staiga mirė. Kas tik kiek įdomaujasi teologiniais ir filosofiniais klausimais, patartina kuo plačiausiai susipažinti su jo veikalais, kurių idėjų negalima atpasakoti šio trumpo straipsnio rėmuose. Čia pateikiama vienos jo paskaitos, skaitytos 1964 metais Ohio Universitete apie progresą, santrauka.

Pirmiausia reikia tiksliai išsiaiškinti pagrindinius terminus. Reikia skirti progreso-pažangos sąvoką nuo progreso idėjos. Progreso s a ų o k a yra abstrakcija, paremta faktų aprašymu ir dalykų stebėjimu, kurie gali būti tikri ar suklastoti. Bet progreso idėja yra egzistencijos, kaip visumos, interpretacija, kuri pirmiausia reiškia mūsų pačių egzistavimą. Todėl tai yra apsisprendimo reikalas, tai kiekvieno atsakymas apie jo gyvenimo reikšmę. Progresas, kaip idėja, yra mūsų pažiūros į mūsų pačių egzistenciją simbolis. Istorijos bėgyje ši sąvoka dažnai pavirsta simboliu, ypatingai tai tikra, kas liečia progreso atvejį. Todėl į progresą tenka žvelgti dviem atvejais, kaip į sąvoką ir kaip į simbolį.

Ką gi reiškia progresas? Tai reiškia ėjimą nuo mažiau patenkinamos būklės į labiau patenkinamą būklę. Kiekvienas, kuris ką nors veikia, veikia norėdamas pakeisti esamą dalykų padėtį geresnės padėties kryptimi. Tai paprasčiausias progreso supratimas: kiekviename veiksme sutinkame progresyvizmą. Niekas to negali išvengti. Bet vis dėlto ši paprasta progreso prasmė yra toli nuo progreso, kaip universalaus gyvenimo kelio ar kaip žmonijos istorijos įstatymo. Todėl kyla klausimas, kaip ši idėja galėjo atsirasti, kad visuotinė istorija turi progresyvinį charakterį, eina keliu nuo kažko žemesnio prie kažko aukštesnio. Kaip ši idėja išsivystė? Kokiais motyvais ji pagrįsta?

Norint į tai atsakyti, reikia pažvelgti į istoriją. Kad ir paimti JA Valstybes. Jos aiškinamos, kaip nauja pradžia žmonijos istorijoje. Tai tiesa, bet ir nauja pradžia niekada nėra visiškai nauja, tai vis prieš tai buvusių įvykių išdava. Europa yra laikoma sukrėsta dėl praeities ir iš praeities sekančių blogybių. JA Valstybės yra vėl pavojuje dėl savo žygiavimo priekin, neatsižvelgiant į visas tas kūrybines jėgas,

Karo Muziejaus sodelyje prie Nežinomo Kario kapo, Kaunas, 1928 m. (iš k. į d.): kurt. teis. visuom. Jonas KUTRA, mokyt. Aleksandra KUTRIENĖ, kurt. mokyt. kultūrininkas Jurgis KUTRA, buvęs Biržų gimnazijos direktorius. J. Kutra, o vėliau ir jo žmona su dukra Dalia, buvo okupantų ištremti Sibiran. J. Kutra nužudytas 1943 m. kovo mėn., o jo žmona su dukrele tragiškai mirė 1946 m.

Nežinomo Kario kapas ir paminklas Žuvusiems Už Lietuvos Laisvę okupantų sunaikinti

kurios nulėmė visą Europos kultūrą.

Pažvelkime pirmiausia į religinį progreso idėjos pagrindą. Tai pranašinga religija, išreikšta Senajame Testamente, o taip pat daugeliu formų ir krikščioniškoje Bažnyčioje, panašiai Judaizme ir Islame. Dievas parinkęs vieną tautą, o krikščionybėje -visas pasaulio tautas. Jis yra pažadėjęs ką ateičiai, ir, nežiūrint net žmonių pasipriešinimo, Dievas įvykdysiąs savo pažadą. Taigi, susiduriame su progreso vizija. Pranašų skelbiamas Jahve, Izraelio Dievas, įsteigsiąs savo dangišką tvarką ir savo karalystę visame pasaulyje. Čia dieviškasis pradas pasireiškia progresu ligi pačios savo paskirties -galo. Ši idėja visą laiką buvo svarbi krikščionybės išsivystyme. Joachim de Floris, 11-jo šimtmečio Italijos vienuolis, išreiškė progreso idėją doktrinoje, kad istorijoje buvę trys periodai: Tėvo periodas - Sen. Testamente, Sūnaus periodas - paskutinieji tūkstantis metų Bažnyčios istorijoje, ir ateinantis Dieviškosios Dvasios periodas, kur nebebus Bažnyčios, nes kiekvienas būsiąs betarpiškai dvasios apšviečiamas. Šiame periode būsianti lygybė, nebebūsią daugiau vedybų ir istorija artėsianti prie galo.

Ši ano vienuolio pusiau fantastinė, pusiau realistinė idėja turėjo daug įtakos pastarųjų laikų Bažnyčios istorijai, o taip pat ir JA Valstybėms. Trečiojo periodo

idėja buvo priimta radikaliųjų evangelikų Reformacijos laikotarpyje, kaip revoliucinės ar progresyvinės Dievo karalystės išsipildymo idėja kalvinizme. Kiekviename vakarietyje sutinkame šį religinį pradą. Nieko panašaus neturi Indijos ar Japonijos budizmas. Ten religija yra praeities, o ne ateities dalykas. Rytų religijose nerasi to progresyvinio aktyvumo.

Pasaulietiška progreso idėja prasideda su apšvietos gadyne -Renesansu. Renesanso žmogus yra kažkas nauja. Tai transformuotas akcijos, bet ne rezignacijos stoicizmas, kurį mes sutinkame Romos imperijoje, Graikijos pasaulyje. Renesanso žmogus netiki, kad jis priklauso nuo likimo, kaip kad stoikai aiškino. Nors laivas ir yra varomas nežinomo vėjo, bet renesanso žmogus stovi prie vairo ir jį vairuoja. Ši sąvoka yra visiškai svetima graikų kultūrai, ir ji yra progreso idėjos prielaida nūdieniniame pasaulyje. Iš šio iškilo didieji renesanso utopiški veikalai. Utopija-realybė, kuri neturinti pasaulyje vietos, bet vis dėlto tikimasi jos sulaukti. Tai trečiojo periodo pasaulietiška idėja, kurios religinį pagrindą jau minėjome, tai racionalizmo laikotarpis buržuazinėje visuomenėje. Europos kolonijų išplėtimas, erdvės užkariavimas, tai vienas iš progreso idėjos elementų, kurio ligi šių dienų tebesiekiame; pagaliau techninė ekspansija-nuolatinė pažanga kontroliuoti gamtą, pavergti ją žmogaus tarnybai. Visa tai kartu ėjo su mokslo pažanga.

Buvo ir kitas didelės svarbos elementas progreso idėjos atsiradime: gamtos vystymosi aiškinimas nuo atomo iki molekulės, celės, išsivysčiusio organizmo ir pagaliau paties žmogaus. Ir ši evoliucija bei progresas buvo perkelti į žmoniją, nuo primityvaus į civilizuotą žmogų. Progresas 19-me šimtmetyje pasidarė ne tik sąmoninga doktrina, bet taip pat ir nesąmoninga dogma. Visos krikščioniškosios dogmos pasąmonėje virto tikėjimu į progresą. Bet ši dogma buvo sugriauta 20-jo amžiaus įvykių Europoje, o vėliau ir Amerikoje.

Europoje šiam tikėjimui progresu pirmąjį smūgį suteikė Nietzsches pranašystė dėl "Dievo mirties". Tai nereiškė primityvaus materialistinio ateizmo. Bet tai buvo krikščioniškųjų, pasaulietiškų vertybių paneigimas, kažkas svetima, priešinga tikrajam žmoniškumui. Nietzsche buvo šių dienų vad. egzistencialistų literatūros pradininkas. Jį pasekė istorinio pesimizmo atstovai, kaip kad O. Spengleris, kuris parašė du svarbius tomus "Der Untergang des Abendlandes". Juose randame daug istorinės fantazijos, bet nemažai ir tikros pranašystės. 1916 m. jis skelbė diktatorių periodo atėjimą, ir taip netrukus Sov. Sąjungoje ir Vokietijoje iškilo nauji diktatoriai. Pirmasis Pasaulinis karas ir po jo vad. totalitarinių valstybių iškilimas buvo tikrasis smūgis tikėjimo į progresą idėjai Europoje. Vokietijoje iškilo Hitleris, nacių judėjimas, ir teko sutikti, kad subarbarėjimas gali pasireikšti kiekvienu momentu, net ir aukš-

čiausios kultūros tautoje. Amerikoje iškilo ekonominiai kriziai. Po to sekė Antrasis Pasaulinis karas, tebesitęsiąs šaltasis karas ir gręsiantis atominis karas. J. A. Valstybėse pasirodė veikalai, paneigią bet kurias utopijas, kaip "Huxley", "Brave New World" ar Orwellio "1984". Ir daugelyje kitų novelių ir veikalų ateitis buvo pradėta vaizduoti neigiamo utopizmo formomis, kaip pasaulio nužmogėjimas. Tas pats pasireiškė ir meno egzistencialistiniame stiliuje. Filosofijoje ši tendencija pasireiškė pasitraukimu į mintijimo formalinį analizą, pamirštant realybę.

Visų šių faktų akivaizdoje šiandieną mes turime iš naujo panagrinėti progreso idėjos galiojimą ir jo ribas. Yra naujų atgijimo reiškinių: filosofijoje bandoma panaudoti logikos analizą, tiriant žmoniškos egzistencijos problemas; mene-panaudojant elementarines formas išreikšti naują būdu realybę. Yra ir daugiau naujų elementų: tautinės nepriklausomybės išplėtimas, rasinių problemų sprendimas, sprendimas

Jokūbas KUTRA su žmona Julija ir sūnumi 1957 m. Joniškėlyje

dialogo keliu mūsų santykių su neekrikščioniškomis religijomis. Taip tai yra simptomai, bet ne atsiekimai, ir visada yra galimas atkritimas į pesimizmo pavojų. Palikę kiek nuošaliai istorinius įvykius, paanalizuokime progreso idėjos išsivystymą įvairiose gyvenimo srityse.

(Bus daugiau)

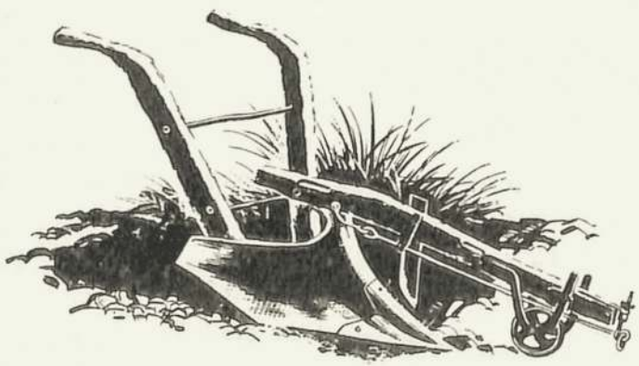

Prof. dr. kun. Povilas JAKUBĖNAS

TRUMPA LIETUVOS REFORMACIJOS APŽVALGA

Paruošiamąjį darbą Reformacijai Lietuvoje ir Lenkijoje atliko husitai ir prirengė dirvą grynojo Dievo Žodžio sėklai. Krokuvos universitete dėstė Prahos universiteto auklėtiniai ir J.Huso mokiniai. Karaliaus rūmų pamokslininkas buvo taipgi husitas. Iš čia plito reformacinis sąjūdis su husitų antspalviu į šiaurę - į Lietuvą.

Lietuvių tauta buvo pakrikštyta be jokio prirengimo bei pamokymo. Karalienė Jadvyga buvo labai susirūpinusi lietuvių tautos auklėjimu. Ji gerai suprato, kad vien išoriu krikšto veiksniu lietuvių tautos negalima patraukti krikščionybės pusėn. Vėliau vykęs pamokymas nedavė lauktų vaisių, kadangi iš Lenkijos pasiųstieji dvasininkai-misijonieriai nemokėjo lietuvių kalbos. Šiai blogybei pašalinti ir lietuvių tautai jai suprantama kalba pritraukti Evangelijos mokslui, karalienė Jadvyga įsteigė Prahoje bendrabutį studentams ir pavadino jį "Hierosolimitanum", kurį medžiaginiai labai gausiai aprūpino. Kaip auklėtojas ir jo prižiūrėtojas buvo pakviestas ne kas kitas kaip pats Husas.

Lietuviai jaunuoliai buvo siunčiami į Prahą teologijos mokslams eiti, idant jie baigę studijas ir sugrįžę į tėvynę liaudžiai suprantama kalba mokytų pakrikštytus lietuvius, mokytų ir skelbtų Evangelijos naujieną. Šie lietuviai jaunuoliai rado "Hierosolimitanume" gerai aprūpintą prieglaudą paties Huso priežiūroje.

Deja, nėra istoriniai pagrįstų duomenų apie veiklą šių Prahoje, Husui vadovaujant, išauklėtų teologų. Tenka manyti, kad jie sugrįžę į tėvynę skleidė Huso atstovaujamą mokslą. Nes kokiems galams Jeronimas Pragiškis keliavo į Lietuvą, lankė daug vietovių, jų tarpe ir Vilnių, buvo nuvykęs net į Vitebską, jei ne tam, idant pakontroliuoti Prahos auklėtinių veiklą?

Ir Hanza nemažai prisidėjo prie reformacinių idėjų skleidimo. Jos pirkliai, vykdami iš Karaliaučiaus tranzitiniu sauskeliu, kirto Lietuvą nuo vakarų į rytus: jie prasiveržd avo iki Didžiojo Naugardo prie Ilmenio ežero ir iki Mogiliavo. Hanzos pirkliai atgabeno į Lietuvą beveik netikėtinas ir negirdėtas žinias apie Vokietijoje ir Šveicarijoje keliamus protestus prieš popiežiaus vykdomą sąžinės laisvės vergiją ir prieš šiaip materialinį išnaudojimą.

Husitų ir Hanzos pirklių pasėtoji reformacinė sėkla rado gerą ir derlingą dirvą tarp didžiulių žemės plotų savininkų ir dvasininkų dėlei dešimtinės. Dvarininkas neturėjo teisės ir vieno javų pėdo nuo lauko nuimti, kol dvasininkas savo dešimtosios dalies neišrinko ir nepersigabeno. Šis išimtinis dvasininko santykis į jo parapijos narį-dvarininką dažnai buvo priežastis nemaloniems išsišokimams, ginčiams ir tąsymams po teismus. Jei, pavyzdžiui, kunigas norėjo nubausti savo nepaklusnų parapijietį, tai jis savo dešimtos dalies neim-

davo. Tada visas derlius žudavo. Nubaustasis turėjo badauti, o kunigas gi visai nepastebėdavo priklausančios iš dvarininko dešimtos dalies, nes savo daržines galėjo pripildyti dešimtinėmis iš kitų dvarininkų.

Tokie ir panašūs atsitikimai negalėjo būti sprendžiami vietiniuose teismuose, kadangi dvarininkai priklausė tiesiogiai popiežiaus jurisdikcijai. O su skundu ant dvasininko atsiekti Romą nebuvo jau taip lengva prie anų laikų susisiekimo priemonių. Be to, esant anais laikais dviem popiežiam-Romoje ir Avignone-, kurių kiekvienas savinosi teisę būti tikruoju šv. Petro įpėdiniu, nežinoma buvo prie kurio jų dviejų kreiptis.

Tokios apystovos buvo Lietuvoje kai iš pradžios husitai, o vėliau Prahoje išauklėti teologai plėtė Huso mokslą, atkreiptą prieš popiežiaus galybę, prieš medžiaginį tautų išnaudojimą ir prieš sąžinės verginimą. Tokie negirdėti pamokslai su džiaugsmu buvo klausomi. Didesniam ir geresniam bažnytinės reformos plėtimui tarnavo dar ir ta aplinkybė, kad bajorų sūnūs ėjo aukštuosius mokslus užsienio (vakarų) universitetuose. Vakaruose jie turėjo užtenkamai progos susipažinti su mokslu apie Bažnyčios reformą. Vienas tokių užsienio studentų Abraomas Kulva (Kulvietis), bestudijuodamas Karaliaučiuje, susipažino su Prūsijos hercogu Albrechtu (1490-1568). Pastarasis jau buvo įvedęs Reformaciją savo hercogyjoje (1540). Lietuvių kalba kalbančių teologų išauklėjimui jis įsteigė Karaliaučiuje universitetą, vėliau "Albertina" pavadintą. Šiai aukštajai mokyklai jis ieškojo tinkamų dėstytojų. Kulva buvo kaip tik tas vyras, kurs geriausiai tiko jo tikslui.

Kulva gimė netoli Kauno, dvare Kulva, prie Jonavos miestelio.

Hercogo pasiūlymą užimti katedrą "Albertinoje" sutiko su ta sąlyga, kad jam būtų leista laikas nuo laiko vykti į tėvynę Lietuvą ruošti dirvą reformacijos sėklai. Tuo tikslu jis įsteigė Vilniuje mokyklą, kuri turėjo didelį pasisekimą ir kurią lankė daugiausiai bajorų-dvarininkų vaikai. Laikotarpiui, kada Kulva turėjo būti Karaliaučiuje, vadovavimą mokyklai perleisdavo savo draugui Zablockiui (Užubaliui).

Kulva teikė savo mokiniams tai, ką jis pats buvo įgyjęs užsienyje. Mokslas, kurį Kulva spraudė į savo mokinių širdis, buvo nepalankus katalikų Bažnyčios mokslui. Todėl, spaudžiant katalikų dvasiškijai, ta mokykla po trumpo gyvavimo buvo uždaryta. Greit po šio įvykio Kulva mirė savo dvare Kulvoje, netoli Kauno. Jį nunuodijo katalikai. Šitą mirties priežastį paduoda Kulvos našlė laiške rašytame hercogui Albrechtui.

Ką Kulva buvo pradėjęs ir nebaigęs, tai užbaigti buvo lemta kitam vyrui, būtent kunigaikščiui Mikalojui Radvilai Juodajam (1515-1565). Šis įtakingas karaliaus Žygimanto Augusto magnatas, išimtinėmis teisėmis apdovanotas numylėtinis, buvo dažnai panaudojamas ir siunčiamas į užsienį svarbiems valstybiniams reikalams įvykdyti. Vieno ilgesnio užsienyje buvimo metu jis susipažino su Šveicarijos Reformacija. Į tėvynę grįžo kaip giliai tikintis

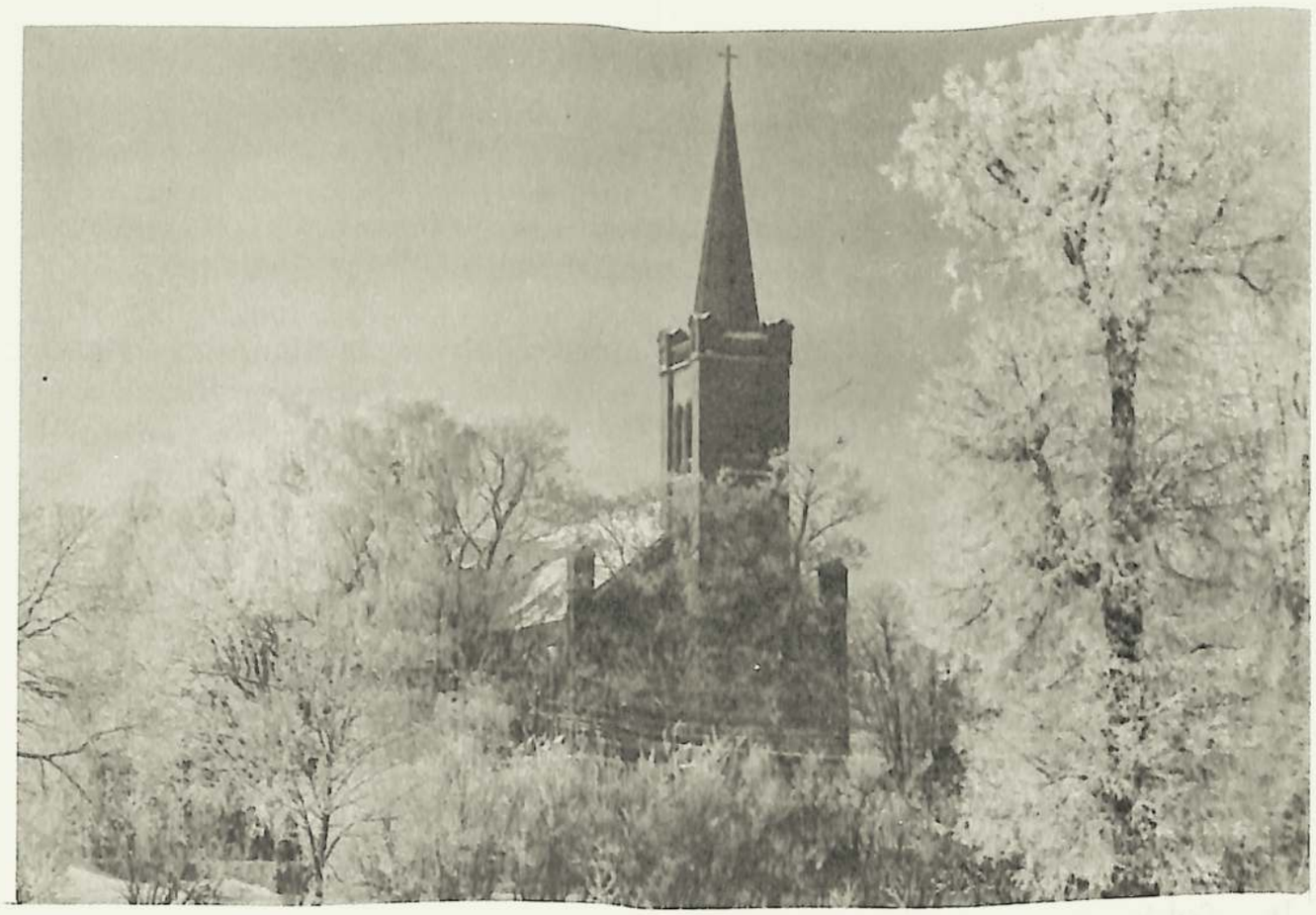

Didžio šalčio „sukaustyta" ev. reformatų bažnyčia... Biržai, 1967 metų žiema

krikščionis-evangelikas. Reformaciją vykdyti jis pradėjo nuo savo rūmų Vilniuje apie 1550 metus. Iš Vilniaus jis plėtė reformacijos idėjas savo skaitlinguose, po visą Lietuvą išmėtytuose, dvaruose. Reformacijos banga išsiliejo po visą kraštą tokiuo įspūdingu greitumu, tą ką net katalikiški istorikai pripažista (vyskupas Valančius, jėzuitas Kojalavičius), kad Žemaitijoje tik septyni katalikų kunigai buvę belikę. Lietuvos bajorai prie reformacinio sąjūdžio dėjosi dalinai įsitikinę, bet dalinai kad patikti šiam magnatui ir turėti jo globą ir protekciją.

Akyvaizdoje taip netikėtai ir greit vykstančios bažnytinės reformacijos Vilniaus vyskupas su dvasiškija pasirūpino aštriu ir stipriu kovos įrankiu, kad sustabdyti reformacijos sąjūdį. Tuo tikslu jis pasikvietė 1568 metais jėzuitų ordiną į Vilnių. Pastarasis perėmė kovą prieš Šveicarijos Reformaciją Lietuvoje. Kaip stiprią tvirtovę ordinas įsteigė Vilniuje mokyklą, kurioje bajorų vaikai buvo auklėjami katalikų Bažnyčios dvasioje ir klusnume popiežiui.

Ordinui neužteko veiklos pačiame Vilniuje per mokyklą. Jie važinėjo po visą kraštą, lankė bajorų šeimas, kurios jau priklausė reformatų Bažnyčiai, stengėsi prikalbėti siųsti savo vaikus į jų įsteigtąją mokyklą Vilniuje, o vyresniąją kartą įtikinti grįžti atgal į katalikų Bažnyčią. Jėzuitų įtikinimo ir prikalbėjimo menas buvo toks didelis ir taip veikiantis, kad keturi Radvilos Juodojo sūnūs, vargiai trims metams nuo tėvo

mirties praslinkus; vėl katalikai tapo. O vienas jų Jurgis tapo net vyskupu iš pradžios Vilniuje, o paskui paaukštintas ir nukeltas į Krokuvą.

Po mirties Radvilos Juodojo perėmė Šveicarijos Reformacijos globą ir vadovavimą jai jo brolėnas Radvila Rudasis, Biržų linijos įsteigėjas. Šita Radvilų šeimos šaka priklausė reformatų Bažnyčiai iki kol išmirė.

Jėzuitai vis labiau ir labiau plėtė savo veiklą. Išbandyta priemonė kovoje su Reformacija buvo viešūs pasikalbėjimai - ginčiai (kolokviumai). Jei į pasikalbėjimą reformatų Bažnyčios atstovas neateidavo, tada jėzuitai pastatydavo savo atstovą, kurs turėdavo ginti reformatų Bažnyčios mokslą. Tokiuo atveju pasikalbėjimas baigdavosi šlykščiu juoku ir pašaipa. Nesunku sau įsivaizduoti, kaip tai neigiamai veikė susirinkusią minią. Reformacijos Bažnyčia išeidavo iš šitos žodžių kovos išniekinta ir nužeminta.

Buvo ir baisių ir kruvinų persekiojimų. Tiesa, lenkų vyriausybė nerengė persekiojimų, bet pro pirštus žiūrėjo, jei jėzuitai tai darė. Vilniaus ev. reformatų parapija buvo keturis kartus sunaikinta. Vieno tokio persekiojimo metu jėzuitų mokiniai taip žiauriai siautėjo, kad jie išžudę daug žmonių ir visa sunaikinę, ką naikinti buvo galima, iš kapų kasė lavonus ir iš jų darė Auto-da-fé.

Prie Reformacijos sąjūdžio mažėjimo ir silpnėjimo daug prisidėjo sektos. Jų tarpe ypačiai paminėtini socinijonai (unitarai, antitrinitarai). Iš Lenkijos, kur jie Rakove buvo įsikūrę savo centrą su spaustuve ir knygų leidykla, jie pasiuntė savo pasiuntinius į Lietuvą, kur jie keliavo visais keliais, spraudėsi į evangeliškas parapijas, skaldė jas arba ištisai visas patraukė savo pusėn. Tiek sektantai, tiek ir jėzuitai galėjo nekliudomai vykdyti savo naikinantį darbą, kadangi netvarka lenkų valdžioje vis giliau leido savo šaknis. Šią aplinkybę ypač jėzuitai išnaudojo. Tai jų darbas buvo, kad seime pradžioje 17 šimtmečio bebuvo tik vienas evangelikas ir kad evangelikas nebegalėjo gauti valdiškos tarnybos.

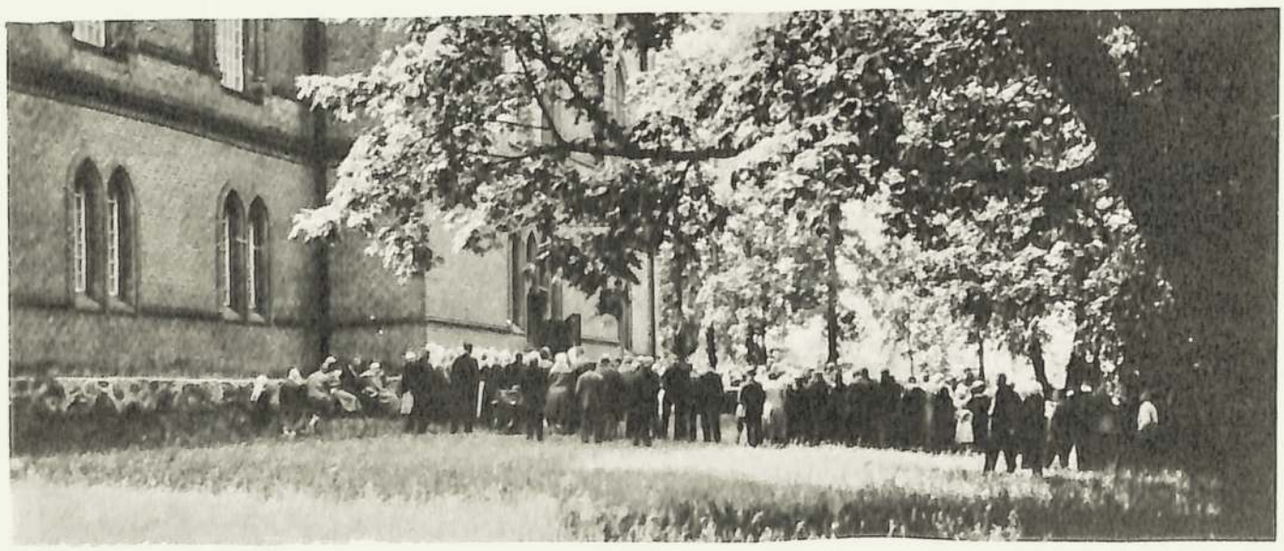

Nepriklausomoje Lietuvoje, bažnyčios remonto metu, pamaldos būdavo laikomos šventoriuje

Vėliau kai kurie bajorai grįžo į katalikų Bažnyčią kartu su šeima, o tie bajorai, kurie kad ir dar nebuvo išsižadėję savo tėvų tikėjimo, tai jų vaikai jau buvo išauklėti jėzuitų dvasioje. Dvarininkų pastatytosios, gerai aprūpintos žeme ir pinigais Bažnyčios tuštėjo, parapijos tirpo po jėzuitų spaudimu.

Lenkų valstybė milžiniškais žingsniais žygiavo į galutinį sugriuvimą, kol pagaliau tretysis Lenkijos padalinimas 1795 m. tai valstybei galą padarė ir Lietuva tapo prijungta prie Rusijos. Daugiau negu šimtą metų Lietuva buvo rusų valstybės dalis. Šitas laikotarpis buvo reformatų Bažnyčiai sunkiausias ir tamsiausias. Tai buvo pilnos bažnytinio gyvenimo stagnacijos laikas. Galima buvo laikyti tik pamaldas lietuvių kalba. Ir betkoks kitas bažnytinio arba parapijinio gyvenimo pasireiškimas buvo uždraustas.

Rusų valdžia dėjo didžiausias pastangas lietuvių tautą surusinti ir suortodoksinti. Lietuvos vardas buvo išbrauktas iš istorijos lapų. Lietuva buvo vadinama Šiaurės Vakarų kraštu. Knygų spausdinimas lotyniškomis, lietuvių kalbai tinkamomis, raidėmis buvo uždraustas po lenkų sukilimo 1863 metais. Valdžia spausdino knygas rusiškomis, lietuvių kalbai netinkamomis, raidėmis ir platino jas tarp liaudies, liaudis gi kratėsi jomis ir neėmė į rankas tų svetimų knygų. Motinos mokė vaikus skaityti iš užsilikusių senų maldaknygių, spausdintų gotiškomis raidėmis.

Knygų rusiškomis raidėmis liaudis vengė. Liaudis geriau norėjo nešti sunkią dvasinės vergovės naštą, negu pasiduoti rusinimui ir išsižadėti savo tautybės. Pagaliau rusų valdžia įsitikino, kad toki draudimo priemonė nepalauš lietuvių tautos pasipriešinimo, bet tik jį stiprins. 1904 m. balandžio 23 dieną rusų caras grąžino lietuvių tautai spaudą tokią, koki ji buvo išplėšta ir už kurią kovojo.

Protekcijų ir pažinčių pagalba buvo gautas Petrapilyje leidimas atspausdinti giesmių ir maldų knygą 1877 metais. Tą leidimą rusų valdžia norėjo atšaukti, bet knyga jau buvo atspausdinta. Šio spausdinio rusų žandarai nekonfiskavo.

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios santvarka buvo sinodinė. Tad Sinodas tvarkė visus jos reikalus. Jo žinioje buvo tiek beesančių, tiek jau išnykusių parapijų turtas. Sinodo centras buvo Vilniuje. Čia buvo ir jo vykdomasis organas-Kolegija. Sinodo turtas pinigais ir žeme buvo gana žymus. Pinigų dalis buvo investuota namuose Vilniuje.

Kas jau liečia žemės turtą, tai rusų valdžia su pavydu žvelgė į jį, kol pagaliau 1863 metais po priedanga, kad Bažnyčia nemoka ir negali valdyti didelių žemės plotų, pareikalavo atiduoti tas žemes jai administruoti ir už tai pažadėjo kas metais mokėti Sinodui po 42 000 rublių. Bet laikui bėgant žemės kaina dvigubai ir trigubai padidėjo. Tad Sinodas pareikalavo, kad ir mokestį padidintų arba žemę grąžintų savininkui. Iš rusų valdžios buvo gautas atsakymas, kad ji nežinanti kur esąs tas turtas. Sinodas buvo nutaręs rusų valdžią paduoti teisman už adminis-

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Biržų Sinodas, įvykęs Biržuose 1921 m. Dalyvių tarpe matome: Gener. supernt. prof. dr. kun. P. JAKUBĖNĄ, kun. A. ŠERNĄ, Vasario 16 Akto signatarą adv. Jokūbą ŠERNĄ, prof. dr. J. YČĄ, veteraną — aušrininką dr. Joną ŠLIŪPĄ, doc. adv. M. YČĄir kt.

truojamo turto išeikvojimą. Išsiveržus 1914 metais pirmajam Pasaulinio karo gaisrui, Sinodo nutarimas nebuvo įvykdytas.

"Unitas Lithuanica" (Sinodas) išgyvavo apie 400 metų. Šiame laiko tarpe paskutiniuose 25 metuose **Sinodas rinkosi** Biržuose. Mat, atplėšus Vilniaus sostinę nuo Lietuvos kūno, prie Viniaus liko parapijiečių mažuma. Tad daug didesnei reformatų daliai teko steigti vadovybę. 1919 m. birželio mėnesyje buvo sušauktas Švobiškyje pirmas Ev. Reformatų Sinodas nepriklausomoje Lietuvoje. Čia buvo nutarta sudaryti ev. reformatų centrą Biržuose.

1918 metais vasario 16 d. buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė ir valstybės atstatymas. Nuo šio laiko prasidėjo Ev. Reformatų Bažnyčios atgimimas ir pražydimas. Gruzdančios evangeliškos liaudies jėgos atbudo. Jaunimas buvo suorganizuotas krikščioniškoje įtakoje. Bažnytiniam-parapijiniam darbui moterys buvo susitelkusios į draugiją. Plačiai buvo rūpinamasi pavargėliais, seneliais, ligoniais. Reformatų elgetų nebebuvo. Jie visi buvo patalpinti prieglaudose arba taip aprūpinti, kad jiems nebereikėjo elgetauti. Ir misija tarp pagonių buvo šelpiama. Pamaldos buvo lankomos skaitlingai. Komunikantų skaičius buvo šimtaprocentinis.

Giesmynas su maldomis buvo peržiūrėtas vieną kartą turinio ir kalbos atžvilgiu, antrą kartą iš naujo pereiliuotas ir naujomis giesmėmis papildytas. Heidelbergo katekizmas iš naujo išverstas. Buvo liaudžiai skiriamas dvasiško turinio laikraštis "Sėjėjas", o "Mūsų Žodis" inteligentams. Jaunimas buvo aprūpintas dviejomis biblijos istorijomis: viena buvo skirta liaudies mokyklai-ji iliustruota, o kita buvo paskirta aukštesnei mokyklai ir konfirmacijos reikalams.

Šimtmečių eigoje skaitlinga kadaise Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia sumažėjo iki 18, 000 narių, įskaitant ir Vilniją. Jų dvasios reikalus aprūpino 14 kunigų.

DRAGE, 1948. VII. 15

M. TAMULĖNAS, snj.

LIETUVOS EV. REFORMATŲ BAŽNYČIOS SINODAI

A. VILNIAUS SINODAS

Didžiajam reformatoriui Jonui Kalvinui dar gyvam esant, jo paskatintas Nesvyžiaus ir Olikos kunigaikštis Mikalojus Radvila Juodasis, įžymiausias Lietuvos kancleris ir Vilniaus vaivada, Livonijos vietininkas, savo rezidencijos rūmuose - Lukiškėse prie Vilniaus-, padedant superintendentui kun. Simonui Zacijui, 1555 m. birželio mėn. 24 d. sukvietė pirmąjį Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Sinodą, kuris įsteigė Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčią - "Unitas Lithuanica" ir padėjo jai pagrindus. Šio istorinio pirmojo Vilniaus Sinodo direktoriumi buvo pats kng. M. Radvila Juodasis, galingiausias tuolaikinis protestantų šulas, davęs Reformacijai Lietuvoje stiprų impulsą.

Iš Vakarų atėjusi gaivingoji Reformacijos banga, laužydama totalitarinio viduramžių Bažnyčios autoriteto uždėtus žmonėms vergijos pančius ir jiems grąžindama tikėjimo bei galvojimo laisvę, tuo laiku jau buvo užliejusi beveik visą Lietuvą.

Kovai su išsiplėtusia Lietuvoje Reformacija Romos katalikų Bažnyčia atsikvietė iš Vokietijos jėzuitus ir iš Lenkijos daugybę kunigų ir vienuolių. Įsigalėję Lietuvoje jėzuitai pradėjo klasta ir smurtu terorizuoti protestantų kunigus, parapijiečius tokiu įžulumu, kad švelnus Evangelijos mokslas nepajėgė atsilaikyti prieš jų vykdomą fizinę jėgą ir šmeižtus. Jėzuitų pastangų dėka, po kng. M. Radvilo Juodojo mirties, jo sūnus Kristupas Našlaitėlis perėjo į katalikų tikėjimą ir atvertė į katalikybę savo brolius. Ši kunigaikščių Radvilų giminės šaka, vadinama Nesvyžiaus, visą laiką tokia išsilaikė ir tebėra išlikusi iki šių dienų. Atsivertęs kng. Kristupas Radvila Našlaitėlis, garsus Brastos Biblijos degintojas, įsteigtą kng. M. Radvilos Juodojo ir jo rūmuose veikusią ev. reformatų parapiją uždarė 1578 m. Nuo tada svarbiausioji evangelikų tikėjimo globa perėjo į kitą, taip vadinamą, Biržų kunigaikščių Radvilų giminės šaką, kurios galva buvo kng. M. Radvilo Juodojo pusbrolis, Biržų ir Dubingių kng. Mikalojus Radvila Rudasis, didysis Lietuvos etmonas, Lietuvos kancleris ir Vilniaus vaivada, karalienės Barboros tikrasis brolis. Biržų kunigaikščių Radvilų šaka, visą laiką pasilikdama evangeliška, užsibaigė 1669 m., mirus paskutiniam šios šakos vyrui kng. Boguslavui Radvilai.

Kartu su katalikybės įsigalėjimu Lietuvoje plito ir lenkų kalba, nes atsiųsti iš Lenkijos kunigai bei vienuoliai lietuvių kalbos nemokėjo arba mažai mokėjo. Katalikams buvo gera veikti, nes valdžia ir jėga buvo jų rankose. Unijos laikais, lenkams ir jų įtakai braunantis į Lietuvą, lietuvių pajėgos palaipsniui silpnėjo. Tenka priminti, kad Jėzuitų Ordinas Ignoto de Loyolos ir buvo įsteig-

tas kovoti su plintančiu protestantizmu ir jį naikinti visomis priemonėmis, prisidengiant šūkiu: "Tikslas pateisina priemones".

Pagrindiniai fanatiško jėzuitizmo smūgiai buvo nukreipti prieš įsteigtąją Vilniuje L.E. Reformatų Bažnyčią. Tuo laiku šios Bažnyčios nariais buvo turtingieji didikai, dvarponiai, bajorai ir labai skaitlingi valstiečiai, o tas jėzuitams labiausiai krito į akį ir jiems atrodė aršiausiu priešu.

Nežiūrint viso to smarkaus puolimo ir keturių kartų Vilniuje ev. reformatų parapijos sugriovimo (Mūsų Sparnai" Nr. 8-9 , pusl. 15-21) daug ev. reformatų parapijų gyvavo dar ilgą laiką. Šiluvoje ev. reformatai laikėsi bene porą šimtmečių. Ilgiausiai ir iki šių dienų ev. reformatų išliko Biržų kunigaikščių Radvilų linijos valdytose žemėse.

Tas iš praeities jėzuitų įskiepytas fanatizmas- neapkęsti kitų religijų ir jas naikinti-reiškėsi per visą Lietuvos istorijos eigą:reiškėsi caristinės Rusijos okupacijos laikmečiu; reiškėsi, tik mažesniame maštabe, Nepriklausomos Lietuvos gyvenimo laiku ir tebesireiškia net ir dabar-tremtyje, kas matyti iš aukštųjų dvasiškių pasisakymų spaudoje.

Didžios ir kilnios idėjos nei ugnimi, nei kalaviju ir nei šmeižtu nesunaikinamos. Dėl to ir Vilniaus Sinodas nuo jo įsteigimo dienos per keturius šimtmečius išsilaikė, pergyvendamas gerus ir siaubingus laikus, karus, degi-nimus ir katastrofas. Jis išlaikė per visą tą laiką savo pilną laisvę ir autonomiją. Net ir Rusijos carų laikais Vilniaus Sinodui pavyko išsikovoti autonomiją ir savivaldą.

Didysis humanistas reformatorius J. Kalvinas, kurdamas Bažnyčiai tvarkyti sinodalinę struktūrą samprotavo, kad Bažnyčios egzistencija neturi priklausyti nuo valios ir autoriteto pasaulinės valdžios, karalių arba kunigaikščių. Pačios parapijos, patys tikintieji Bažnyčios nariai turi imti išorinę Bažnyčios organizaciją į savo rankas, turi ją ginti, jai tarnauti, būti dėl jos atsakomingi, tuo užtikrinant Bažnyčios egzistenciją, jos ateitį ir laisvę.

J. Kalvinas šią sinodalinę struktūrą, po išbandymo Ženevoje, ir pasiūlė kng. M. Radvilai Juodajam padėti organizuojamos Lietuvoje Ev. R. Bažnyčios pagrindan. J. Kalvino laiškai, rašyti kng. M. Radvilai Juodajam, buvo saugomi Vilniaus Sinodo archyve. Ši Kalvino sinodalinė struktūra su laiku tapo visų ev. reformatų Bažnyčių pasaulyje pamatu.

Hugenotai, baisiai persekioti ir iš savo tėvynės ištremti, atvykę į naująją tėvynę-J. A. V., atsivežė ir Šveicarijos sinodalinę organizaciją, kuri tapo J. A. V. konstitucijos pagrindu.

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia visais laikais buvo tvarkoma ir valdoma Sinodo. Šios Bažnyčios Sinodas buvo ir yra vyriausias organas-demokratinis parlamentas, jungiantis į vieną stiprų vienetą visas parapijas ir pavienius Bažnyčios narius. Jis leidžia ir keičia Bažnyčios įstaty-

Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Biržų Sinodo, įvykusio Biržuose 1928 m., dvasiškiai, kuratoriai ir parapijų atstovai. Pirmoje eilėje sėdi (iš k. į d.): N. N., prof. dr. kun. K. KURNATAUSKAS, K. ŠEPETIENĖ, supernt. kun. J. ŠEPETYS, prof. dr. J. YČAS, gener. supernt. prof. dr. kun. P. JAKUBĖNAS, dr. J. MIKELĖNAS, kun. A. ŠERNAS, doc. veter. gyd. P. NASTOPKA, kun. Fr. BARNELIS, direkt. P. VARIAKOJIS

mus (kanonus), skiria ir atleidžia jos tarnautojus, tvarko visą Bažnyčios ūkinį gyvenimą (visas Bažnyčios turtas yra Sinodo nuosavybė), renka Bažnyčios vykdomąjį organą Kolegiją, kontrolės komisiją, sudaro kitas reikalingas komisijas, steigia fondus. Kolegija renkama iš kuratorių ir dvasininkų (po lygų skaičių), kuriai vavovauja pasaulietis. Sinodas renka ir vyriausį dvasininką-generalinį superintendentą (jis yra ir Kolegijos viceprezidentas) ir pakelia užsitarnavusius dvasininkus į aukštesnius laipsnius. Sinodo posėdžiams tvarkyti - pirmininkauti iš kuratorių tarpo slaptu balsavimu išrenkamas sinodo direktorius. Sinodo sprendimai -priimti daugumos balsų-yra galutini ir visiems Bažnyčios nariams privalomi. Vienybei išlaikyti naudojamas susiklausymo principas.

Sinodą sudaro kunigai, kuratoriai ir parapijų atstovai. Kuratoriai yra asmens turį nuopelnų Bažnyčiai ir dirbą jos gerovei. Sinodas juos išrenka visam amžiui. Jie-sinodo pilnateisiai nariai ir sudaro sinodo daugumą (suteikia jam pastovumo, sudaro branduolį). Normaliai sinodas renkasi kartą į metus, tačiau ypatingais atsitikimais gali būti šaukiamas ir dažniau.

Vykdomasis organas-Kolegija įgyvendina sinodo padarytus nutarimus ir duoda sinodui iš sa-

vo veiklos apyskaitą. Sinodo rinkta revizijos komisija tikrina sąmatos įvykdymą ir atskaitomybę.

Iki Pirmojo Pasaulinio karo sinodai rinkdavosi Vilniuje, kur ir buvo ev. reformatų centras. Vilniaus Sinodas turėjo daug nuosavybių-pastatų mieste ir ūkių. Iš tų pajamų buvo šelpiamos silpnesnės parapijos, šelpiamas mokslus einantis jaunimas ir pan.

Prieškariniais laikais Vilniaus Sinode tebedominavo ponų -bajorų įtaka, išsilikusi iš praeities. Pav., Jonas Yčas 1898 m. baigė Slucko gimnaziją sidabro medaliu ir sumanė stoti į Dorpato universiteto teologijos fakultetą, kad tapti pabaigus mokslą kunigu. Jis padavė Vilniaus Sinodui prašymą stipendijai gauti. Kunigas Kadaras tam pasipriešino, sakydamas: "Gana mužikų vaikų kunigų J. Šepečio ir P. Jakubėno". Jo prašymas buvo išspręstas neigiamai.

Vilniaus Sinodan su laiku pradėjo patekti daugiau lietuvių iš valstiečių, baigusių mokslus. Be minėtų kunigų Dorpato teologijos mokslus baigė Adomas Šernas. Tai jau sinoduose dalyvaudavo trys valstiečių kilmės kunigai.

Anksčiau kuratoriais buvo

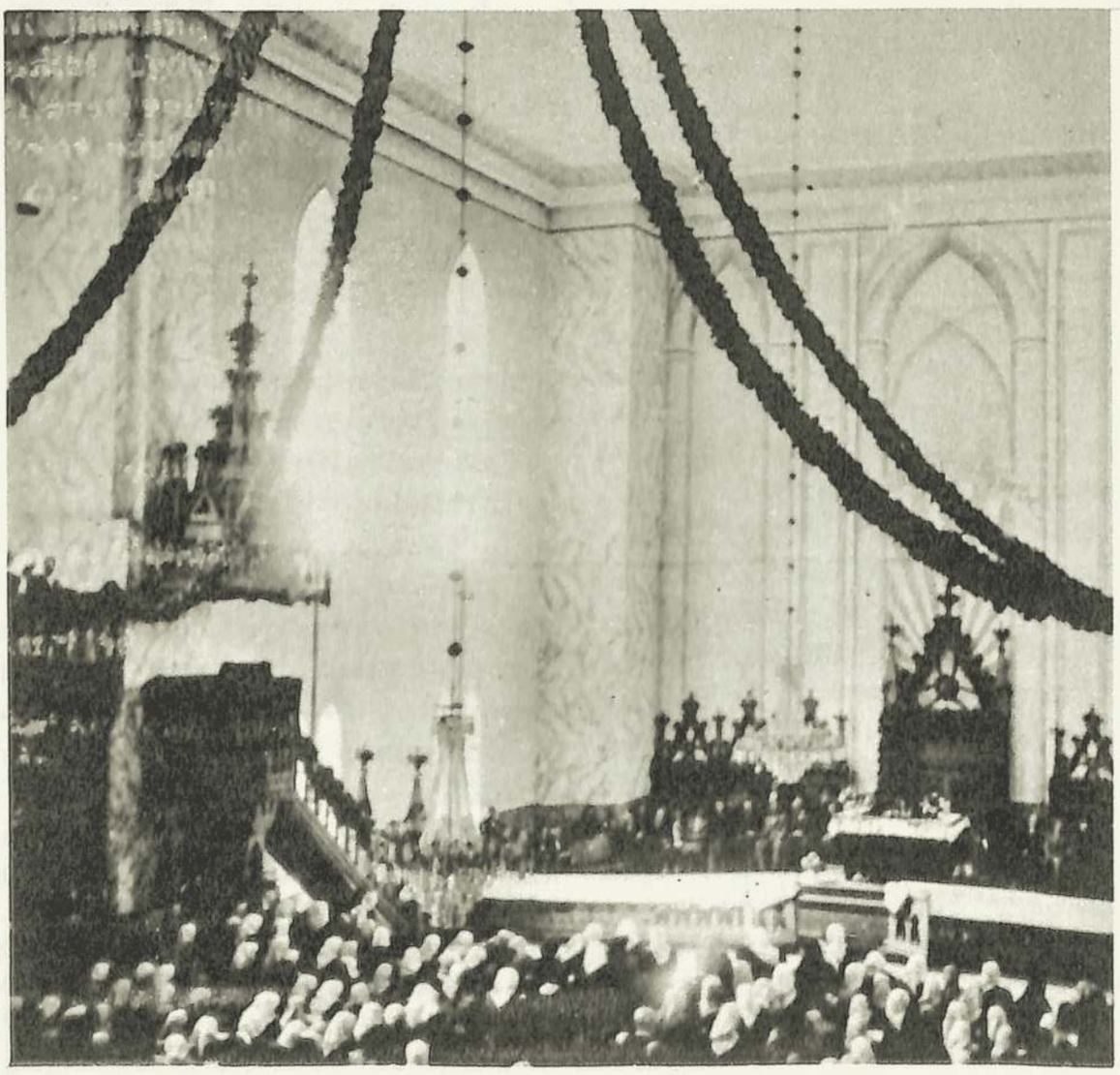

Paskutiniojo Lietuvoje Biržų Sinodo pamaldos Biržų ev. reformatų bažnyčioje, II Pas. karo vokiečių okupacijos metu, 1944 m. birželio mėn.

Į Biržų Sinodo posėdžius atvykdavo iš Kauno ev. teologijos fakulteto studentų. Čia matome A. Balčiauską, P. Dagį (abu sėdi), J. Stanaitį, M. Jekelį ir kt. Studenčių tarpe — Biržų gimnazijos mokyt. Jonas Dilys

renkami tik bajorų dvarininkų ir turtuolių luomo elitas. Bet lietuvių liaudžiai išvysčius veiklą, toji tradicija buvo pakeista ir į kuratorius buvo renkami ir valstiečių kilmės lietuviai. Ir taip kuratoriais buvo išrinkti: Jonas Yčas, Martynas Yčas, M. Dilys, J. Aukštuolis, dr. Sketeris ir kt. Be to darė į sinodą didelę įtaką lietuviškų parapijų atstovai, kurių dalyvaudavo posėdžiuose palyginamai nemažai.

Vilniaus Sinodo kunigai aptarnaudavo dar lietuvius ev. reformatus Rygoje ir Peterburge (Petrapilyje), kur buvo garsi ev. reformatų bažnyčia. Rygoje ev. reformatai nuosavos bažnyčios neturėjo.

Prieškariniam Vilniaus Sinodui priklausė Lenkijos ir Baltgudijos ev. reformatų parapijos.

B. BIRŽŲ SINODAS

Per Pirmąjį Pasaulinį karą Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia buvo gerokai apgriauta. Lenkijai okupavus Lietuvos sostinę Vilnių, Vilniaus Sinodas likosi už demarkacijos linijos. Tad laisvoje Lietuvoje gyvenusiems lietuviams ev. reformatams teko savai Bažnyčiai sudaryti vyriausius vadovaujamus ir vykdomuosius organus. Tą darbą atliko 1919 m. susirinkęs Sinodas Švobiškyje, pirmą kartą laisvoje Lietuvoje. Šis Sinodas įsteigė Biržų Sinodą ir išrinko vykdomąjį organą-Kolegiją. Nuo to laiko kasmet per Joninės, birželio mėn. 24 dieną, sinodai rinkdavosi Biržuose. Jų buvo 25. Vienas nepaprastas sinodo posėdis įvyko Vilniuje 1939 m., kai Vilniaus kraštas buvo prijungtas prie Lietuvos, kad abu sinodus sujungti į vieną Biržų Sinodą.

Sinodai būdavo iškilmingai atidaromi bažnyčioje pamaldomis. Tą dieną suvažiuodavo kunigai, kuratoriai, parapijų atstovai

ir nepaprastai daug žmonių, kurie netilpdavo net erdvioje Biržų bažnyčioje. Tos dienos pamaldų dalyviai išvysdavo aukštąją bažnyčią jaunimo nupintų vainikų girliandomis išpuošta, išgirsdavo įžymiųjų Lietuvos Operos solistų -Kipro Petrausko, Ip. Nauragio ir kt. - solo gražiai giedamų giesmių, išvysdavo daugybę pragarsėjusių Lietuvos Valstybės sūnų...

Ev. Reformatų bažnyčia pastatyta kiek ant pakilusios aukštumos, gana aukšta ir su aukštu smailiu kuoru, kurio viršuje auksu žiba kryžius. Arti bažnyčios, ant Širvėnos ežero kranto, stovi mūrinė klebonija, kur daugelį metų gyveno general. superintendentas prof. dr. kun. Povilas Jakubėnas. Kiek toleliau, antroje pusėje kelio, ant Apaščios upės kranto yra kita klebonija, kur ir įvykdavo sinodų posėdžiai. Klebonija erdvi, bent 10 kambarių, apsupta vaisių sodu ir šiaip žaliumynais. Į posėdžius suvažiuodavo kunigai, kuratoriai ir parapijų atstovai iš Biržų, Papilio, N. Radviliškio, Švobiškio, Kelmės, Seirijų, vėliau ir iš Kauno p-jos bei atstovai iš Salamiesčio ir Kėdainių, kur bažnyčios buvo, tačiau nebuvo nuolatinio kunigo.

Posėdžiai vykdavo erdvioje klebonijos salėje, bet žmonių būdavo visur pilna ir kalbos gerai buvo girdimos ir kituose kambariuose. Ypatingai nepriklausomos Lietuvos pradžioje posėdžiai būdavo iškilmingi ir pakilioje nuotaikoje, nes dalyvaudavo daug garsių asmenybių, kaip Jonas ir Martynas Yčiai ir kiti, kurie turėjo aukštas vietas valdžioje. Dažnai dalyvaudavo svečiai iš

Dvidešimto trečiues Sinodo pietų metu kalba Lietuvos Generalinis Konsulas dr. P. DAUŽVARDIS. Kairėje — superint. kun. P. DILYS, dešinėje — Kolegijos Prezidentas kurt. M. TAMULĖNAS, jnr., prof. kurt. V. JAKUBĖNAS, Generalinis Superint. kun. S. NEIMANAS

užsienio ir kitų draugiškų Bažnyčių atstovai. Posėdžius pagyvindavo ir klaipėdiečių atstovai.

Politika iš Bažnyčios visu griežtumu buvo vejama lauk. Jei kuris iš dvasiškių Lietuvos atkūrimo pradžioje priklausė kuriai politinei grupei, tai jų eiles turėjo apleisti. Sinodų posėdžiuose dalyvaudavo visokių pažiūrų, nusistatymų ir politinių krypčių atstovai, vienok juos visus jungė kilnieji Bažnyčios idealai ir per tai rasdavo bendrą kalbą, sutarimą ir susiklausymą, nes Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčiai rūpėjo tik dvasinių, kultūrinių vertybių kūryba, apšvieta ir humaniškoji labdara.

Tas viskas traukdavo jaunesniąją kartą dalyvauti posėdžiuose, išvysti garsiuosius veikėjus

ir pasiklausyti jų kalbų.

Posėdžių paįvairinimui įvykdavo koncertai bažnyčioje. Ev. Reformatų Moterų Draugija, kuriai vadovavo K. Šepetienė ir O. Mikelėnienė, suruošdavo loterijas kuriame nors iš bažnytinių namų. Koncertai ar loterijos įvykdavo piliakalnio teatro salėje. Radviliečių Draugija, kuriai vadovavo kun. A. Balčiauskas ir mokytojas Šlykas, irgi ką nors suruošdavo, kaip alkoholio teismas ir pn. Tas viskas labai sutraukdavo žmones į tuos subuvimus.

Ev. Reformatų Moterų ir Radviliečių draugijos turėjo savo skyrius kiekvienoje parapijoje bei didesniuose kaimuose ir tas įnešė žmonėse daug gyvumo. Veikė labai naudingai ir pamokančiai į jaunimą ir jį vedė tikrai krikščioniškuoju keliu. Radviliečių draugija Biržuose jau buvo pasistačiusi savo draugijai namus ir ruošėsi pradėti didesnį ir platesnį kultūrinį jaunimo auklėjimą. Biržų Sinodas statė išaugusiai ev. reformatų parapijai Kaune bažnyčią, kuriai jau buvo stogas uždengtas. Užėjęs II Pasaulinis karas sužlugdė visus mūsų Bažnyčios pradėtus ir įpusėtus darbus.

C. TREMTIES SINODAS

Antrojo Pasaulinio karo pasėkoje Lietuva tapo Sovietų Rusijos okupuota, jos nepriklausomybė sutripta. Ateistiniam komunizmui pavergtąjį kraštą valdant, viešoji bažnytinė veikla užgniaužta. Jaunimas perdėm auklėjamas ateistinėje dvasioje, o senesnioji tikinčiųjų karta paskirta išmirimui.

Išvietintieji mūsų broliai ir sesės, atsakomybės ir pareigos jausmo skatinami, dar V. Vokietijoje, tremtinių stovykloms tebeveikiant, 1948 m. birželio mėn. 24 d. susirinkę į Klein Wittensee sukviestą Sinodą, įsteigė Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Tremties Sinodą ir sudarė vykdomąjį organą Kolegiją.

Iš V. Vokietijos daugeliui išemigravus į J. A. V., tai ir Tremties Sinodas buvo perkeltas į J. A. V. su buveine Chicagoje, kuris ir po šiai dienai veikia. Tremties Sinodas Chicagoje turi įsigyjęs nuosavą bažnyčią, kurios salėje vyksta kasmetiniai Sinodo posėdžiai. Tremties Sinodo aktyvesniai veiklai labai kenkia mūsiškių išsiblaškymas po visą laisvąjį pasaulį.

Mūsų Bažnyčios tremtyje veikla yra pagrįsta tvirtu tikėjimu, kad ateis laikas kuomet Tremties Sinodas, užbaigęs darbus, sugrįš į išlaisvintą Tėvynę ir išlikusiems ištikimiems tikėjimo broliams ir sesėms duos iš savo veiklos apyskaitą. Todėl Tremties Sinodo švenčiausia pareiga išsaugoti Tėvų palikimą, tradicijas ir savo tikėjimą dvasioje, tiesoje ir laisvėje. Kad savo pareigas, kurias tremtis mums yra uždėjus tinkamai atliktume, neturėtume prarasti atsakomybės ir pareigos jausmo. Kiekvienas privalome vienokiu ar kitokiu būdu nuoširdžiai prisidėti prie mūsų Bažnyčios gyvastingumo sutvirtinimo, prie dvasinių ir kultūrinių vertybių kūrimo.

Ilzė PĖTERAITIENĖ
Tautinių šokių mokytoja

VAIZDAI IŠ 1967 M. JAUNIMO SUVAŽIAVIMO

Nuotr. dr. A. KELEI

Rūta ir Martynas BUNTINAI
Tautinių šokių mokytojai

Jokūbas TREČIOKAS

PAPILĮ PRISIMENANT

Vis menuos reformatų Bažnyčią
Pasilikusią ten-Papilyje:
Jos į nieką aš čia nemainyčiau,
Nei į jokią puikiausią draugiją.
M. Z-KAS

Papilio miestelis, Lietuvos nepriklausomybės laikais buvęs valsčiaus centras Biržų apskr. ir 1940 m. turėjęs apie 600 gyventojų, yra įsikūręs Šiaurės Lietuvoj prie Biržų-Pandėlio vieškelio, apie 27 km. į pietryčius nuo Biržų ir apie 20 km. nuo Pandėlio, -gražioj aukštumoj ant Rovėjos upės kranto. Rovėja-Biržų apskrities upė, Apaščios dešinysis intakas -yra 35 km. ilgio, tekanti šiaurės vakarų kryptimi ir prasidedanti Grubos miško ir jo apylinkės pelkėse netoli Pariškių palivarko ir Kučgalio kaimo, esančių apie 7 km. į rytus nuo Papilio.

Už pusės kilometro į pietus nuo Papilio, ant kairiojo Rovėjos upės kranto, buvo prancūzų grafo Choiseul de Gouffier valdytas Papilio dvaras, kuris nepriklausomos Lietuvos laikais buvo išdalintas į vienkiemius. 1923 m. šiame dvare buvo 118 gyventojų. Čia randasi XVI - XVII a. dvarvietė - Radvilų rūmų-pilies liekanos, vadinamos "Zomkeliu". Ši dvarvietė randasi lygumoje, netoli gražaus beržyno-Užukalnio miško. Dvarvietė yra ovalaus plano, apie 80 m. ilgio, 30 m. pločio ir apie 2000 kv. m. ploto. Ji iš visų pusių apsupta 2 m. gylio ir 10 m. pločio grioviu. Vakarinėje šios sustiprintos dvarvietės dalyje yra išsilikusių trobėsių pamatų.

Kas ir kada Papilio miestelį ir Papilio dvarą įkūrė-istorija nutyli. Žinoma tik tiek, kad XVI-XVII a. Papilio miestelį ir Papilio pilį su plačioje apylinkėje išsidėsčiusiomis gyvenvietėmis ir miškais valdė galingieji Lietuvos kunigaikščiai Radvilos. Istoriko prof. dr. J. Yčo nuomone, Papilio pilis galėjusi būti senesnė už Biržų pilį. Nors Biržų pilis jau XVI a. buvo Radvilų rezidencija, bet ji dar iki XVII a. nebuvo jų tikroji buveinė. Papilyje pas savo tėvus augo ir Papilio mokykloje mokėsi garsusis Biržų kunigaikštis, D. L. K-jos etmonas, Vilniaus vaivada, tragiška aureole vainikuotas Lietuvos valstybininkas, Jonušas Radvila. Todėl, Papilys ir didžiuojasi gražiomis savo apylinkėmis, plačiu iš Biržų pro jį į Rokiškį ir Obelius einančiu vieškeliu bei garbinga ir garsia praeitimi.

Papilio valsčiaus žemė yra gana derlinga ir ūkininkai geraisiais laisvės laikais pasiturinčiai gyveno. L. E. (XXI t., 510 p.) parašyta: ". . . bet kai kur, pvz. Dukurnių, Raščiūnų, Žvagučių k., labai akmenuotos". Akmenuotos žemės, ir tai tik dalinai, buvo Dukurnių ir Žvagučių kaimuose, bet vis dėlto jų žemė buvo derlinga. Ypač pasiturinčiai gyveno Dukurnių kaimo gyventojai. Šis kaimas susilaukdavo tokio derliaus, - taip žmonės kalbėjo-, kad likdavo ir pabaliavojimui. Raščiūnų kaimo laukai jokio akmens neturėjo. Rastu beariant akmenėliu visi kaimo gyventojai susiįdomaudavo.

Papilio ev. reformatų bažnyčia

Papilio ir jo apylinkių išsamesnės istorijos dar niekas neparašė. Apie Papilio valsč. ev. reformatų parapiją L. E. (XXI t., 511 p.) parašyta: "Papilio ev. reformatų parapija ir mūrinė bažnyčia pastatyta kng. Radvilų XVII a., tuo pat metu, kaip Biržuose. Išlaikymą teikė Radvilų dvaras. 1754 m. kunigas buvo Jokūbas Bukovskis, o par. m-los mokt. Nieškovskis. 1894 -1915 klebonavo Ad. Neimanas, kuris įkūrė m-lą ir prieglaudą". L. E. daugiau žinių apie kun. J. Bukovskį ir mokt. Nieškovskį neduoda.

Ev. reformatų bažnyčia Papilyje yra išsilaikiusi iki šių dienų ir tvirtai tebestovi ir gerai atrodo. Virš didžiųjų bažnyčios durų tebėra įmūryti skaitmenys: 1782 -1785, t. y. statybos pradžios ir pabaigos. Remiantis šiais skaitmenimis išeitų, kad dabartinė ev. reformatų bažnyčia Papilyje statyta ne kng. Radvilų, nes Biržų kng. Radvilų linija baigėsi kunigaikštienei Liudvikai Karolinai mirus 1695 m. Bažnyčia buvo pašventinta per Petrines. Nuo to laiko ir pasidarė paprotis Papilio valsčiuje švęsti Petrines iškilmingiau už kitas vardines.

Per II-jį pasaulinį karą Papilio miestelis buvo beveik sunaikintas ir ev. reformatų bažnyčia buvo labai nukentėjusi. Vargonai buvo sunaikinti. Bažnyčia buvo atremontuota 1947 m. Dabar kas sekmadienį joje vyksta pamaldos, bet dalyvių pamaldose būna mažai.

Laikotarpis tarp dviejų L. E. paminėtų kunigų susidaro apie 140 metų. Vienok tas laikotarpis buvo pergyventas. Parapijiečiai lankė bažnyčią ir joje vyko pamaldos. Taipgi kasmet įvykdavo konfirmacijos. Bet kas tame laikotarpyje kunigavo, kas konfirmacijos mokykloje mokytojavo, matyti, istorikai ir gi nežino, arba neranda reikalo žinoti. Istorikų dėmesiui paminėsiu, kad Papilio ev. ref. bažnyčioje kaba kelios sieninės lentos su gausybe pavardžių. Šiose paminklinėse lentose būdavo tik savo laiku buvusių žymių, garbingų bei bažnytinėje veikloje nusipelniusių asmenų pavardės. Prisimenu, kad vienoje lentoje buvo pavardė ir kun. K. Mačiulskio, apie kurį L. E.

Papilio ev. reformatų bažnyčia po remonto

taip pat nutyli.

Didžią klaidą daro tas šių dienų jaunimas, kuris, veržđamasis į gyvenimą ir skubėdamas gyventi, nieko nenori apie praeitį nei girdėti nei žinoti. Kai vyresnieji savo pašnekėsiuose kalba apie praeitį ir gyvenimo eigoje įgytą patyrimą, tai jaunesnieji tokio pašnekėsio vengia. Pažinę praeitį, supratę jos reikšmę, galime prasmingiau ne tik nūdienį gyvenimą tvarkyti, bet ir tiksliau žvelgti į ateitį. Jaunystėje įdomavausi vyresniųjų pašnekėsiais bei pasakojimais. Žinoma, po tiek metų, po tokių audringų pasaulinių įvykių, daug kas buvo laiko pelenais užnešta ir pamiršta.

Žmonės, kalbėdami apie parapijinį gyvenimą, minėdavo buvusio vicesuperintendento kun. K. Mačiulskio ir kun. A. Cumfto pavardes. Labiausiai gi ir su tam tikra pagarba bei malonumu mėgdavo šnekėti apie kun. A. Kadarą, buvusį Ev. Reformatų Bažnyčios generalinį superintendentą. Ši žymi istorinė asmenybė buvo gerai visiems lietuviams ev. reformatams žinoma. L. E. gi apie kun. Kadarą taip pat nutyli.

Kun. A. Kadaras buvo ypatingai populiarus papiliečių tarpe, kurie apie jį kuo plačiausiai kalbėjo ir gražiai, teigiamai atsiliepė. Bet kokių neigiamų atsiliepimų niekada neteko girdėti. Kalbėjo žmonės, kad kun. A. Kadaras labai gražius pamokslus sakydavęs, žmonėms suprantamus, aiškius ir širdžiai mielus; kad visus savo parapijiečius pažindavęs, ne tik suaugusius, bet ir vaikus; sutiktą parapijietį pro šalį nepraleisdavęs, bet visuomet užkalbindavęs; pakliuvusiems į bėdą parapijiečiams pagelbėdavęs, duodamas naudingų patarimų; parapijiečius užtardavęs rusų caro valdžios įstaigose.

Į senatvę kun. A. Kadaras vis dažniau pradėjęs sirguliuoti ir dėl ligos kartais nebepajėgdavęs pamaldų laikyti. Tada pamaldoms atlaikyti pasikviesdavęs kunigą iš kaimyninių parapijų. Tokių pamaldų metu jis vaikščiodavęs po bažnyčios rajoną ir sutiktus parapijiečius varydavęs į pamaldas. Dar labiau jo sveikatai sušlubavus, nebepajėgdamas didelės parapijos aptarnauti, 1894 m. pavasarį jis persikėlęs į Vilnių, kur išbuvęs kunigu iki savo mirties 1902 m.

Kun. A. Kadaras buvęs palaidotas Vilniaus evangelikų kapinėse. Vėliau jo kapas buvęs atkastas ir apiplėštas-išimtos brangenybės. Ev. reformatų katedra Vilniuje buvo rusiškųjų bolševikinių okupantų iš parapijiečių atimta ir paversta kino teatru, o evangelikų kapinės panaikintos. Kun. M. Franko pastangomis ir rūpesčiu, o taip pat ir parapijiečių sudėtų aukų dėka, buvusio Ev. Reformatų Bažnyčios generalinio superintendento kun. A. Kadaro palaikai su akmens antkapiu buvo iš Vilniaus pergabenti į Papilį ir palaidoti Kubilių naujosiose kapinėse. Ant paminklinio akmens yra iškaltas lenkų kalba šis įrašas:

SP.

KS. ANDRZEJ KADER GENERALNY SUPERINTENDENT - ZBOROW EWANGIELICKO - REFORMOWANYCH NA LITWIE, UR. 24 LISTOPADA 1831 R. ZM. 5 CZERWCA 1902 R. SPOKOJ JEGO DUSZY, CZESC JEGO PAMIĘCI.

Po palaidojimo gen. suprt. kun. A. KADARO palaikų Kubilių kapinėse, dalyvaujant kun. M. FRANKUI

RODZINA I SYNOD.

Nuo 1894 m. pavasario iki 1915 m. rugpiūčio mėn. Papilio p - jai vadovavo ir parapijiečius dvasiniai aptarnavo kun. Adolfas Neimanas, kuris pasižymėjo geru parapijos administravimu ir labdaros išvystymu. Jam vadovaujant, per trumpą laiką buvo atremontuoti bažnyčios tarnų namai, iškastas miestelio gyventojų patogumui bažnyčios rajone šulinys ir nudažytas ne tik bažnyčios stogas, bet ir jos sienos iš lauko ir iš vidaus. Senieji elgetų prieglaudos namai buvo nugriauti ir jų vietoje pastatytas gražus mūrinis namas, kuriame buvo įrengta konfirmacijos mokykla. Be ev. ref. mūrinės bažnyčios tai buvo pirmas mūrinis namas pastatytas Papilyje, kuriame iki to laiko visi pastatai buvo vien tik mediniai. Per I-jį pasaulinį karą, 1915 m. sudegus klebonijai, į šį namą buvo perkelta ir klebonija kol kunigaujant J. Šepečiui buvo pastatyta nauja.

Per I-jį pasaulinį karą, vokiečių kariuomenei okupuojant Lietuvos kraštą, rusų caro valdžios įsakymu, visi ev. reformatų kunigai, kaip moką vokiečių kalbą, turėjo apleisti savo parapijas ir pasitraukti į Rusijos gilumą. Kaip kiti kunigai, taip ir Papilio p-jos kun. A. Neimanas su šeima pasitraukė į Rusijos gilumą, į lietuvių kančiomis pagarsėjusį Sibirą, kur Semipalatinsko mieste ir mirė karo metu.

Per I-jį pasaulinį karą, vokiečių okupacijos pradžioje, kaip Papilio taip ir visos kitos ev. reformatų bažnyčios buvo uždarytos ir neveikė. Į tokią situaciją atkreipė dėmesį Papilio katalikų parapijiečiai ir kreipėsi į vietinę vokiečių okupacinę karo valdžią, prašydami leisti ev. reformatų bažnyčioje laikyti pamaldas motyvuodami, kad jų sena medinė bažnyčia esanti blogame stovyje ir pamaldoms nebetinkanti. Reformatai, apie tai sužinoję, taipgi kreipėsi į tą pačią vokiečių karo valdžią prašydami,

kad jų pamaldoms laikyti parūpintų evangeliką kunigą, mokantį lietuvių kalbą. Neužilgo Papilio reformatai ir susilaukė kun. Muellerio, prie kurio parapijiečiai pamažu priprato ir su juo gerai sugyveno.

1917 m. iš Rusijos per Suomiją, Švediją ir Vokietiją sugrįžo kun. A. Šernas ir apsistojo Papilyje. Atsiradus kun. A. Šernui, kun. Muelleris iš Papilio parapijos pasitraukė. Kun. A. Šernui, Papilyje bekunigaujant, teko pergyventi I-jo pasaulinio karo pabaigą ir Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą. Kun. A. Šernas aktyviai prisidėjo prie vietinės valdžios Papilyje suorganizavimo. Kalbėdamas į papiliečius, skatino ir ragino, kad iš lietuvių tarpo išsirinkę sudarytų savivaldą-vietinę valdžią, kuri rūpintųsi gyventojų apsauga, tvarkos palaikymu ir žmonių gerovės reikalais.

Pagal Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčios Sinodo nutarimą, kun. A. Šernas 1923 m. buvo perkeltas į N. Radviliškio p-ją, o į Papilio parapiją atkeltas kun. Jonas Šepetys, kuris jai tarnavo iki 1941 m. kovo m. 3 d. Jam padėjėjais buvo 1929-30 m. kun. Stasys Neimanas, vėliau kun. Vytautas Kurnatauskas ir kun. Mykolas Frankas. Superintendentui kun. J. Šepečiui per pirmąją bolševikų okupaciją repatrijavus Vokietijon, kun. M. Frankas, apie kurį L. E. taipgi nežino, likosi Papilio ev. ref. p-jos kunigu, kuriai ir po šiai dienai tebetarnauja.

Prieš I-jį pasaulinį karą visi parapijiečiai buvo labai religingi, dievobaimingi. Į kunigus žiūrėjo kaip į didžius dvasios vadovus ir juos laikė aukštoj pagarboj. Visus kunigų paliepimus ir nurodymus stropiai vykdė. Prie Šv. Komunijos eidavo per metus keturis kartus, prieš tai tinkamai pasiruošdami, būtent: atlikdami 4 - 6 pasninkus, iki pietų nieko nevalgydami, o Komunijos dienoj iki priėjimo prie Šv. Komunijos. Be šių eilinių pasninkų pas ev. reformatus buvo privalomi šių dienų pasninkai: Kūčių diena-gruodžio mėn. 24 d., Atgailos diena, gavėnios antrąsis trečiadienis ir Didysis Penktadienis prieš Velykas. Šiose dienose įvykdavo didieji pasninkai: per visą dieną ne tik nieko nevalgydavo, jokio trupinėlio į burną neįdėdavo, bet ir vandens negerdavo. Taigi, prieš I-jį pasaulinį karą ev. reformatai turėjo daug ir rimtų bei griežtų pasninkų ir jų prisilaikė. Didžiųjų pasninkų dienose tekdavo nugirsti, kad reformatai kartais mėgdavo su pasididžiavimu pasišaipyti iš katalikų pasninkų: "Kokie čia jų pasninkai! Pasninkauja silkių prisivalgę".

Neteko patirti, kad Ev. Reformatų Bažnyčia būtų turėjusi pasninkų reikalu kokį nors surašytą įstatymą, arba kokius nors nuostatus. Tai buvo greičiausiai iš senovės užsilikęs paprotys. Po I-jo pasaulinio karo pasninkavimo paprotys pradėjo nykti. Pradėta žiūrėti į pasninkavimą, kaip į neprivalomą, kaip iš senovės užsilikusią tradiciją. Šiandien, tėvų ir protėvių pagerbimui, prisilaikoma pasninko einant prie Šv. Komunijos.

Prieš I-jį pasaulinį karą buvo paprotys turėti kaimuose pamaldėles. Tokios pamaldėlės įvykdavo prieš didžiąsias (Kalėdų, Velykų, Sekminių) šventes arba švenčių

Papilio ev. ref. parapijos kun. M. FRANKAS veda konfirmantus į bažnyčią konfirmacijai. Papilys, 1964 m.

dienose. Švenčių dienose žmonės susirinkdavo į pamaldėles ankstyvą rytą. Pamaldėlėse sukalbėdavo maldas, pagiedodavo giesmių, paskaitydavo iš Biblijos ir Psalmių knygų. Po to, papusryčiavę, vykdavo į bažnyčią. Tokios pamaldėlės įvykdavo ir dienos metu tada, kai parapijos bažnyčioj pamaldų nebūdavo, arba dėl blogo oro ar klampių kelių (ankstyvą pavasarį, vėlyvą rudenį) negalėdavo į bažnyčią nuvykti. Žmonėms į pamaldėles sušaukti būdavo įgyjamas tam tikras būbinas ir laikomas susirinkimo vietoje. Pamaldėlės būdavo daromos pas tuos žmones, kurie buvo labiau dievoti ir mokėjo skaityti bei giedoti. Po I-jo pasaulinio karo, kaimams išsiskirsčius į vienkiemius, šis gražus paprotys išnyko.

Prieš I-jį pasaulinį karą Papilio konfirmacijos mokykla turėdavo kasmet 60-70 mokinių. Konfirmacijos mokykla veikdavo nuo gavėnios pradžios iki Verbų sekmadienio. Verbų sekmadienį įvykdavo reikšmingoji konfirmacija. Pagrindiniu konfirmantų mokytoju buvo vargonininkas Jonas Mikelėnas. Jis pasižymėjo gabumu aiškiai ir suprantamai dėstyti Biblijos tiesas, katekizmo įsakymus ir tikybos istoriją. Mokiniai po jo paaiškinimo sugebėdavo gerai viską atpasakoti. Kunigai laiks nuo laiko konfirmantų žinias, įgytas mokykloje, patikrindavo.

Lietuvos nepriklausomybės laikais Papilio parapijos ribos sutapo su valsčiaus riba. Kiek Papilio valsčiuje gyveno ev. reformatų, neturint tikslių šaltinių, tikro skaičiaus nurodyti negalima. L. E. nurodo, kad: "1932 m. tikinčiųjų buvo per 2000" (XXI t., 511 p.). "Mūsų Lietuva" (II t., 738 p.) nurodo, kad: "Mūsų laikais šiai parapijai priklausė apie 2000 tikinčių-

jų". Šiose abiejose knygose nurodyti skaičiai apie ev. reformatus yra klaidingi, neatitinką tikrovei.

Tikybos atžvilgiu didžiąją gyventojų dalį Papilio valsčiuje sudarė ev. reformatai. Apie tai kalbėjo ne tik šio valsčiaus gyventojai, bet tas faktas buvo visų oficialiai pripažintas. Dėl ev. reformatų gyventojų daugumos, šio valsčiaus seniūnų sueigoje buvo padarytas susitarimas, kurio per visą Lietuvos nepriklausomybės laiką laikytąsi, būtent:rinkti viršaitį iš katalikų gyventojų tarpo, o jo padėjėją ir sekretorių-iš ev. reformatų.

L.E. nurodyta, kad Papilio val. buvo apie 7500 gyv., iš jų katalikų "1940 tikinčiųjų buvo 3120" ir, kad 1932 m. buvo 7 žydų šeimos (XXI, 511 p.). Prileiskime, kad 1940 m. žydų buvo 10 šeimų, skaitant vidutiniai kiekvieną šeimą susidedant iš 5 asmenų, tai sudarytų apie 50 asmenų. "Mūsų Lietuva" (II t., 738-9 p.)nurodo,kad:"Kvedariškio (Federiškių) kaime yra apie 40 šeimų rusų sentikių, kolonistų. Jie turėjo ir savo maldos namus su šventiku". Prileidę,kad jų šeimos, kaip gausingesnės, susidėjo vidutiniai iš 6 asmenų, gausime 240 asm. Remiantis šiais skaičiais būtų galima spręsti, kad 1940 m. Papilio valsčiuje gyveno 4090 ev. reformatų.

Galime pagrįstai teigti,kad Papilio valsčiuje gyveno maždaug keturi tūkstančiai ev. reformatų, kaip ir vietos gyventojai tvirtindavo. Taigi, 1940 m. ev. reformatų Papilio valsčiuje gyveno du kartu daugiau,negu minėtos knygos nurodo.

Skulptorius DAGYS

FORMA IR DVASIA MENE

Menas-gyvenimo dokumentas.
Dail. Dagys

Žmonės,besidomį menu, kurie stebi jį įvairiose formose kasdieniniame gyvenime-galerijose bei muziejuose, manau, yra pastebėję, kad:a) vieni darbai daugiau ar mažiau maloniai veikia į akis; b) kiti gi įstringa giliau į jų asmenį ir veikia į jų dvasią bei protą; c) gi tretieji, t. y., šių laikų darbai privalo žiūrovą sukrėsti, pradžiūginti ar papiktinti; privalo jį priversti šaukti. Tai nesuprantamo genijaus darbas, ar tai juokdario išdaigos,norinčio pasijuokti iš padorios,bet kuklios publikos.

a) Pirmajai meno darbų rūšiai priklauso pritaikomasis,praktiškasis ir dabartinis abstraktiškasis menas. Ši meno rūšis, reikia manyti,yra pati seniausia. Jau žiloje senovėje žmogus stengėsi savo aplinkumą kaip nors pamarginti bei paspalvinti,tuomi suteikdamas savo akiai daugiau malonumo. Šios rūšies darbų augimui laukas buvo ir dabar yra nepaprastai platus.Jis yra ir buvo mielai priimamas visų kraštų, visų tautų,visų religijų žmonių, nes jis nesistengė išreikšti jokios minties, jis nesiskverbia į žiūrovo dvasią, o tik į jo akį. Jo vaizdai negali pasidaryti žiūrovo nei ar-

KOKS TAS PASAULIS (akrylika)
Skulp. DAGYS

timais draugais, nei nekenčiamais priešais.

Šiai meno rūšiai priklauso ir visi abstraktai. Praeityje abstraktai turėjo dekoratyvinio meno paskirtį. Jie buvo labiau paplitę tose tautose, kurioms religijos draudė vaizduoti žmones bei gyvus sutvėrimus. Pastaraisiais laikais, kai šie darbai įžengė į rėmus, tuo pačiu ir į meno galerijas, labai paįvairėjo ir išaugo savo kokybe ir kiekybe, nes greit ir visų (tik nevienodos vertės) gali būti padaromi.

b) Vaizduojamasis arba aukštasis menas nėra taikomas tai ar kitai vietai papuošti. Jis nepraranda savo vertės, perkeliant jį iš vietos į vietą. Jis visur kalba ta pačia meno jam suteiktąja kalba. Šios rūšies darbai daugiau ar mažiau priverčia žiūrovus sustoti prie jų ir atydžiau pasižiūrėti į juos, nors jie būtų jo jau ne kartą matyti. Tai reiškia, kad kaž kas yra juose, kas kalba į žiūrovo dvasią, kas jį ramina ar jaudina, ar pagyvina ir paturtina jo mintis. Šis menas visais laikais yra buvęs žmogaus dvasinio gyvenimo atspindys, jo tikėjimo ir jo apeigų bei veiksmų dokumentas.

Dabar kai kurie jį laiko nebereikalingu, arba nebeapsimokančiu daryti, nes taip ar panašiai daug greičiau ir pigiau gali padaryti foto aparatai bei spaustuvės mašinos. Šių laikų dailininkai, atsisakę vaizduoti matomąjį pasaulį, o neturėdami vaizduotės nei polėkių sukurti paslaptingesniam ar įvairesniam bei žavingesniam pasauliui, pasitenkina įvairių dažų bei keistokų formų išdėstymu. Tikrumoje tai yra senai gaminamų daiktų naujas įvedimas į meno pasaulį. Visada buvo suprantama, kad ne patys daiktai, bet gerai padaryti jų vaizdai yra menas. Dabar kai kas bando elgtis atvirkščiai.

c) Tai sensacijų siekimas. Jų autoriai stengiasi senai kitų padarytus daiktus ar jų dalis padėti į ne jiems skirtas vietas, t. y., į meno patalpas ir, tam pavykus, kalbėti apie naujus išradimus, apie pažangą, kai ištikrųjų yra tik apgaudinėjimai žmonių ir savęs garsinimas. Tuo maloniau yra jiems į panašius veiksmus leistis bei juos uoliai ginti, kada kai kurie meno muziejai juos perka; -o pinigai suka gyvenimo ratus, už juos ir velniai kazokus šoka.

Koks gi yra tų veiksmų pateisinimas bei visuomenei paaiškinimas ? Juk jei kas viešai daro-

ma, tai turi būti ir paaiškinama.

Kartą klausiau pokalbį(radio) apie modernųjį meną; gi konkrečiai - apie vieną eksponatą, apie karstą eksponuotą... vienoje meno galerijoje. Į klausimą kodėl ir koks meno kurinys yra tas karstas, dailininkas šiaip ir taip kalbėjo, minėjo, kad menas visais laikais siekė formos naujumo, o jam pasenus, turėjo vėl keistis; kad šių dienų naujybės pasensta dar greičiau (čia turiu pastebėti, kad menas gali būti naujas ir savo dvasia, ne tik forma. Žinotina, kad forma-kūnas sensta greit, o dvasia reiškiasi kitaip, -pagalvokit apie žmogų). Jis minėjo, kad ir abstraktas jau pasenęs, kad tikrumoje jis nei nebuvęs naujas, nes persai jau senais amžiais jį praktikavę. Kalbėjo:kas rodoma su intencija kaip menas-jau yra menas... (Nesąmonė - intencijos nieko nešildo,jomis nei apsirengsi nei pasisotinsi!). Pagaliau tas dailininkas pareiškė,kad tas karstas esąs dokumentas.

Šis pareiškimas yra reikšmingas, bet reikalauja paaiškinimo. Kai karstas yra savo vietoje, t. y. kapinėse, jis yra šių laikų laidojimo (apeigų) būdo dokumentas. Jei norima, kad jis, kaip tikras dokumentas liudytų apie šių laikų laidojimo būdus, jį reikia rodyti buities, o ne meno muziejuje. Čia gi jis yra kaip netikras dokumentas liudijantis netiesą apie meną, o apie taip besielgenčių žmonių negarbingumą, jų dvasinį sunykimą, leidžiantį jiems taip elgtis, kaip tik jiems patinka ar apsimoka. Šitoks dokumentas sako, kad šių laikų žmogui (kaip ir kitais laikais yra buvę) visos priemonės yra pateisinamos,jei tik jam jos yra naudingos.

Iš šitokių mūsų laikų žmogaus veiksmų istorija galės padaryti labai žiaurias, o mums liūdnas, išvadas pasiremdama panašiais dokumentais. O jų jau dabar yra daug ir dar daug atsiras tokiais sparčiais žingsniais žengiant nuo "naujenybių" prie "naujenybių". Ir nebus kaip su tuo nesutikti, nes visi žino, kad žmogaus veiksmai yra jo dvasios atspindys.

Iš gilios senovės iki mūsų laikų vaizduojamasis menas buvo ugdomas ne kaip žmogaus liuksusas, bet kaip jo kulto tarnas. O jo forma priklausė nuo vartojamų medžiagų,sugebėjimo jas apdirbti ir nuo dvasinės nuotaikos, ugdančios tas formas.

Taip pav. Egipto menas (apie 3000 m. pr. K.) švietė monumentalia ramybe ir pastovumu. Graikų menas (IV-III amž. pr. Kr.) pasiekė viršūnę idealizuojamojo žmogaus kūno tobulumo ir dvasios budrumo. Viduramžių gotika (XIV amž.) sukūrė grakštųjį dangun žvelgiantį asketinį lengvumą, po ilgu drabužiu paslėptą kūną. Renesansas (XVI amž.), atsigręžęs į graikus, vėl panašiai kaip jie, rodė realųjį grožį ir išdidžią žmogaus individualybę. Gi didikų bujojimo puošnieji Baroko laikai (XVII amž.) paliko istorijai dramatinę, teatrališkai tikrų ar netikrų priepuolių tampomą gležnią figūrą su neryžtinga, nusilpstančia dvasia. Neoklasiškojo meno atstovai (XVIII-XIX amž.) stengėsi apraminti ir pagydyti savąjį žmogų, pašalinus barokiškąjį triukšmą, padaryti jį dvasiniai daugiau subrendusiu ir rimtesniu

ir tinkamu tai apšvietimo ir idealizmo apšviestai scenai.

Taigi, kiekviena gadynė mene vaizdavo žmones pagal savo supratimą, jų dvasines nuotaikas ir estetiką.

Jei kai kur su kultu susietuose vaizduose randame tokių formų, kurios mūsų grožio suprati-mu nesiekė jo, o deformavo jas, kad būtų kuo biauresnės, kaip pav. įvairių kraštų kaukės, tai žinotina, kad jos buvo daromos ne atvaizdavimui savo artimųjų bei gerbtinųjų asmenų, ne savam pasigėrėjimui jomis, bet savųjų priešų gąsdinimui. Kadangi šios rūšies darbai yra labai ekspresyvūs, tai kai kurių moderniųjų laikų (XX amž.) dailininkų jie imta labai vertinti, o prieš tai minėtojo išdailintojo meno formas niekinti. Gal tai turėjo įtakos, kad moderniosios R. katalikų Bažnyčios statulos pradėjo panašėti į psichiniai nesveikus asmenis, nes ligoti žmonės savo išvaizdos išreiška visada išsiskiria iš sveikų.

ALKSTAM IR KENČIAM (akrylika)
Skulp. DAGYS

MENAS IR KATALIKIŠKOJI BEI PROTESTANTIŠKOJI BAŽNYČIA

Nuo romaniškųjų laikų (XII amž.) krikščionių Bažnyčios, daug daugiau negu kitų konfesijų šventovės, pasidarė vieta vaizduojamajam menui prisiglausti. Po Bažnyčios skilimo-po Reformacijos R. katalikų Bažnyčia leidosi dar į didesnį puošnumą, kad tuo grožiu prie savęs palaikytų susvyravusius žmones, kad paveiktų, jei ne jų protus, tai bent akis ir širdis. Todėl ji nuėjo su lėbaujančios bei išdykaujančios aristokratijos menu-su Baroku.

Tuo tarpu Reformacija susižavėję protestantai, kaip tikriems priešams tinka, pasuko į kitą kraštutinumą ir vaizduojamąjį meną visiškai pašalino iš bažnyčių. Gi savųjų šventyklų pastatams pavyzdžius ėmėsi iš tinkamiausiojo bažnyčioms stiliaus, iš dangun kilančio grakščiojo gotiko ar rimtojo graikų klasiko.

Kai R. katalikai ir protestantai taip išsiskyrė savo apeigomis net ir pastatais, aišku, ir meno pareikalavimai šių konfesijų teritorijose pasidarė skirtingi. Katalikiškieji kraštai gamino daug bažnytinio meno ne tik savo šventnamiams, ne tik privatiems pastatams, bet net ir liaudis kūrė savas

statulėles pakelių koplytėlėms ir kryžiams. Gi protestantams ši profesija tapo visiškai nežinoma ir tuo būdu menininkų pareikalavimas panašiems darbams visiškai dingo.

Bet žmogus, kuris yra gimęs kurti ar dailius darbus dirbti, kuriam kokių nors aplinkybių pažadintam tas geismas pabunda, -visada kurs. Šia proga kaip pavyzdį primenu, kad Kelmėje 1841 m. gimęs protestantas Karl Gotlied visą amžių praleido Žemaitijos katalikų bažnyčias bedekoruodamas ir iš medžio gabalų šventųjų statulas bekaldamas, kaip pasakoja jo palikuonys.

Protestantiškuose kraštuose kai kur daugiau (Olandija), kai kur mažiau išsivystė buities ar gamtos vaizdavimas. Jei protestantams nebuvo reikalingas bažnytinis menas, tas dar nesako, kad jie būtų atsisakę ir religinio meno. Šis žanras nevienuose jų namuose yra radęs sau buveinę. Gi didžiausias viso pasaulio religinio (ne bažnytinio) meno kūrėjas yra protestantas Rembrandt.

Jis yra laikomas didžiausiu religinio meno kūrėju ne vien todėl, kad savo darbams labai daug kartų buvo įkvėptas Šventraščio, bet svarbiausia todėl, kad sugebėjo savo darbams išgauti tinkamiausią nuotaiką, kad jis vienas teįstengė taip aiškiai aplieti juos ta-jei nesakyti dieviška-tai žmogiškai kilnia dvasia.

* * *

Todėl, jei norite ieškoti ir surasti didelio meno, ieškokite jame dvasios; jei tai rasite-turėsite jį. Tuščios formos, nors ir dailios, nors ir originalios, nors keistos ir stebinančios, nors spindinčios ar šviečiančios, yra tik blizgučiai, tik papuošalai. Jei jos kartais sudaro ir didelį įspūdį, tai jis prilygsta trumpalaikiam tuščios statinės triukšmui, kuri greit subyra.

Pagaliau, gal ne vienas paklaus, o kaip tą turtą dailės darbe surasti? Taigi, kaip? Visų pirma reikia tam gimti. Yra žmonių, kurie pergreit viskuo žavisi; yra skeptikų, kurie išlėto įsijungia; bet yra ir tokių, kurie į meno pusę nė nepažiūri. Antra-reikia augti ir kultūrėti ir, pagaliau, laikas išsijoja visas silpnybes ir tuštybes.

* * * * * *

J. MIELIULIS

DAGIO KŪRYBA

KELETAS MINČIŲ APIE LEIDINĮ IR KŪRYBĄ

> Netikėkite niekuo - nei tuo kas parašyta, nei tuo kas pasakyta, bet visa tikrinkite savo protu. Buddha

Dagys lietuvių visuomenei, o taip pat ir kitataučiams, yra žinomas. Tačiau apie jo kūrybą turėjome tiktai blankų vaizdą iš pavienių darbų, matytų parodose ir spaudoje. Bet iš pavienio darbo yra labai sunku-kartais visai neįmanoma-susidaryti pilnesnį vaizdą apie menininko kūrybą. Pavienis kūrinys visada yra tiktai fragmentas, arba vienas iš daugelio aspektų iš, daugiau ar mažiau integruoto, kūrėjo dvasinio pasaulio. Dėlto yra būtina ne tik pamatyti, bet ir p a s t u d i j u o t i didesnį kiekį jo darbų.

Nors ir geriausias leidinys neatstoja pačios kūrybos, bet iš kitos pusės, gera knyga duoda progos meno mylėtojui praleisti daugiau laiko su dailininko kūryba ir visada duoda platesnės apimties vaizdą. Parodose, kaip taisyklė, žmonės praleidžia per mažai laiko su meno kūriniais. Chicagos Meno Instituto pareigūnai matavo su chronometru, kiek laiko parodos lankytojas praleidžia ties vienu kūriniu. Jei neklystu, vidurkis buvo apie 15 sekundžių. Po 15 sekundžių ir geriausias meno kritikas apie kūrinį nieko negali pasakyti. Vienas garsus pianistas (ar tik ne Busoni), pagyręs savo mokinį už labai gerą Šopeno veikalo išpildymą, pridurė: "Maždaug apie 15 metų tu apie jo kūrybą nieko nežinosi. Bet po to tu po truputį jį pradėsi suprasti." Feuerbachas mėgdavo sakyti, kad kūriniui suprasti reikia kėdės. Tai reiškia, kad žiūrėtojas stovėdamas per greitai pavargsta. Reikia atsisėsti.

Leidinys yra gana geras: kruopščiai paruoštas ir nebloga fotografija. Bet yra ir trūkumų. Vartant leidinį susidaro įspūdis, kad buvo mėginta patalpinti kuo daugiau nuotraukų. Darbų fotografijos yra randamos tokiose vietose, kur jų niekas nesitikėtų. Tai truputį kenkia estetiniam leidinio apipavidalinimui. Bet iš kitos pusės, šis trūkumas įgalina mus susidaryti pilnesnį vaizdą apie menininko kūrybą.

Kitas trūkumas tai-per daug žaidžiama fotografiniais efektais ir šešėliais. Šios paskirties leidiniui geriausiai pasitarnautų gera dokumentinė fotografija. Apšvietimas skulptūrai yra labai svarbus. Bet apšvietimas nėra tikslas. Jis turi tarnauti skulptūrinei formai. Kai apšvietimas tampa tikslu, pati fotografija tampa menu; vaizduojamieji objektai - šiuo atveju skulptūra - tampa priemone, kuri tarnauja fotografijos menui.

Tačiau didžiausia blogybė yra ta, kad daugelyje nuotraukų nesimato skulptūros bazės. Kai kurių reljefų yra apkarpyti kraštai, ir tai gadina kompoziciją. Skulptū-

ra,jei nėra,tai privalo būti integruota ir organiška forminė visuma, ir kiekviena forma skulptūroje atlieka jai skirtą funkciją. Jei kuri forma jokios funkcijos neatlieka,tai jos skulptūroje, ir iš viso meno kūriny, neturi būti. Dėlto skulptūros bazė,nors forminis akcentas beveik visada krinta ant pačios skulptūros,yra lygiai svarbi, kaip ir pati skulptūra, nes bazė vizuališkai veikia į skulptūrą ir skulptūra veikia į bazę. Laikydamiesi griežtos logikos, neturėtume kalbėti apie bazę ir skulptūrą, nes bazė yra skulptūros organiška dalis.

Prie trūkumų reikia priskaityti ir pavadinimus. Pirmoj eilėj pavadinimai neatitinka šiandieninį skonį. Mados akimis žiūrint, jie yra pasenę. Bet tai yra pati mažiausioji bėda. Geri dalykai niekad nesensta. Dalyko blogiausioji pusė yra ta, kad pavadinimai yra ir menkos poetinės vertės.Iš kitos pusės, jie yra perdaug specifiški ir per daug apriboją. Mano kūrinys visada yra platesnės apimties ir gilesnės simbolikos. Beveik visi Dagio kūriniai yra daug iškalbingesni ir gilesni, kaip jo pavadinimai.

Bet kas nedirba, tas neklysta -tik tinginiai yra neklaidingi. Nežiūrint visko, leidinys yra puiki knyga ir užpildo didelę spragą mūsų kultūros lobyne.

Kalbėdami apie kūrybą, turime pripažinti, kad Dagys yra nepalyginamai geresnis skulptorius kaip leidėjas. Bet ir jo kūryba ne be trūkumų.

Stiliaus atžvilgiu Dagio kūryba yra įvairi. Ankstyvesnieji darbai yra artimesni natūralistiniam poliui,bet vėlesnieji artėja į ekspresionistinį. Kai kurie darbai rodo pikasoidinio kubizmo įtaką, kaip pav.p.126-"Vingiuoti minčių keliai". Tačiau dvasia yra visai skirtinga ir sava.

Ankstyvasis stilius (nuo 1952 iki maždaug 1960 metų) yra savotiškas stilizuotas natūralizmas, kuris silpnesniuose darbuose išsigimsta į gana nuobodų ir banalų linijizmą, kuris savo laiku buvo užplūdęs mūsų meną. Bet brandžiausiuose šio stiliaus darbuose jis pasirodo esąs puikus nuotaikos ir jausmo išreiškėjas ir psichologiškai bei fiziologiškai pagrįsto judesio meistras. Forma ir ypatingai proporcija-kai kurios figūros yra susmukusios-neretai šlubuoja. Iš fotografijos yra neįmanoma darbų įvertinti, bet atrodo, kad šie darbai yra įspūdingiausi:p. p. 20-21-"Sužeistas Vilniaus kunigaikštis", p. 31-"Meilė mus guodžia"-šiame darbe jausmas yra labai intensyviai ir, sakyčiau,"nuogai" išreikštas; savęs bijančiam ir savo jausmų besigėdinčiam moderniam žmogui šia skulptūra yra nelengva gėrėtis-, p. 34- "Taip lietuviai šokdavo", p. 44- "Neverk, tėte, aš tave myliu" ir p. 59-"Toli nuo savo namų".

Vėlesniuose darbuose Dagys pradeda atitolti nuo gamtos ir daugiau užakcentuoja plastines medžiagos ypatybes.Nors kai kuriuose darbuose jaučiama, kad jis kalba nauja,dar ne visai išmokta, kalba. Vis dėlto šiame stiliuje jis yra pasiekęs, gal būt, aukštesnių kūrybinių viršūnių. Pažymėtini darbai yra: p. p. 12-13-"Kas per pabaisa", p. 64-"Ramu po audrų", p. 65-"Tylus saulėlydis", p. 66-

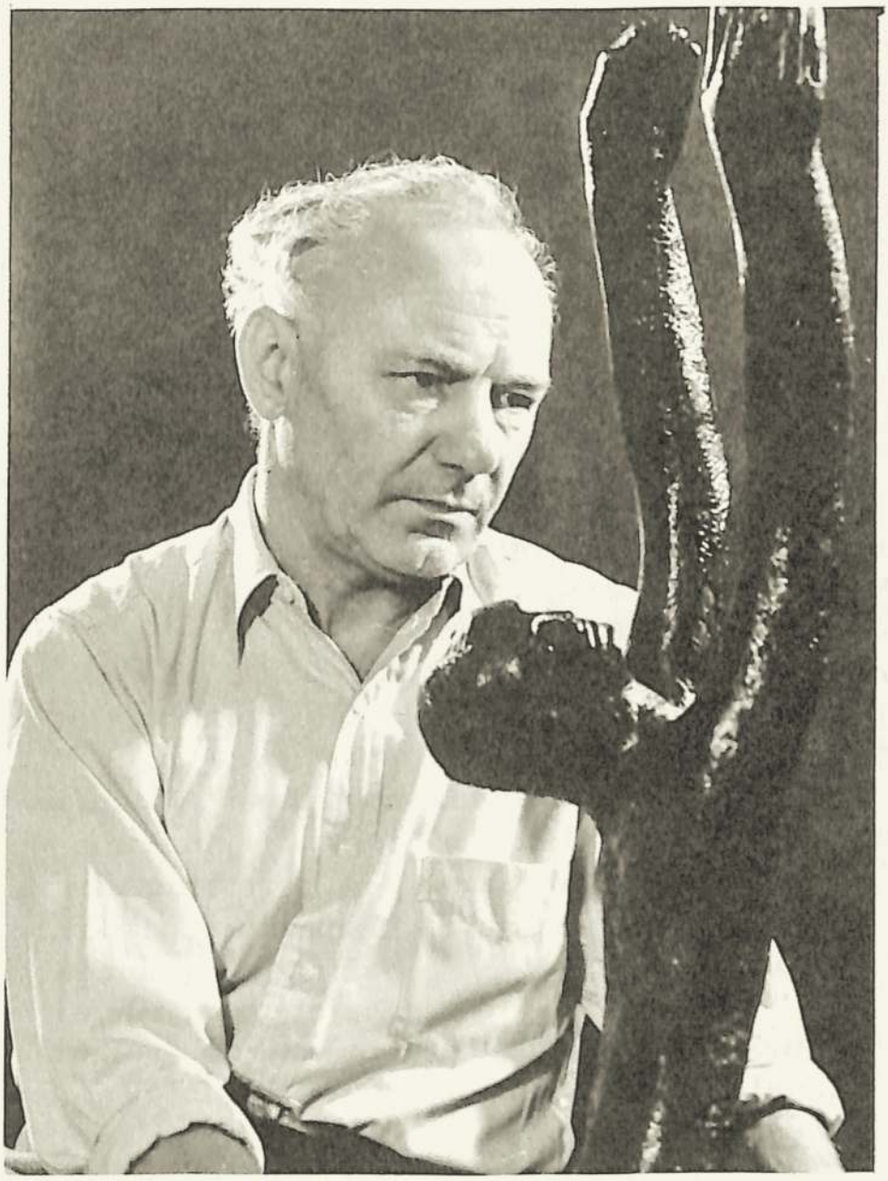

Skulptorius, dailininkas J. DAGYS. Toronto, Canada, 1965 m.

"Naujienų" skyriaus "Meno Žinios" redaktorius dailininkas Mikas Šileikis apie darbštųjį ir talentingąjį skulp. Dagį taip rašo: "Mūsų J. Dagys, atrodo, pats lietuviškiausias skulptorius, akademijų nepagadintas. Jo kūrybos veidas išryškėja iš jo išleistos monografijos, kur reprodukuoti beveik visi jo skulptūros darbai. Dagio skulptūra persunkta gyvenimo realybe, nes jis tiki, kad menas melo nepakenčia. Jo darbai jautrūs, pagrįsti idėja, humanizmu".

("N. Antroji Dalis" Nr. 904, 1968 m.)

. . . . . .

"Linksma buvo miškuose", p. 92- "Mes turime laimėti" ir p. 93- "Jėgos ir valios bandymas". Įspūdinga detalė yra p. 103- "Neerzink manęs". Vienintelis trūkumas, tai nevykęs pavadinimas.

Tačiau neretai šio perijodo darbuose stilius yra neišlygintas. Pav.: p. 42- "Nešk jam žinią nuo manęs"- mergaitės figūra yra stilizuota, bet paukštis jos rankose yra realistinis. Bet vis dėlto stilių skirtingumas- dalinai dėlto, kad paukštis yra skulptūros estetinis

centras-harmonijos negriauna.

"Nepalik manęs,mama", p. 38, yra gana pavojingas eksperimentas. Daug gerų dailininkų yra ties šia problema suklupę. Išėjimas iš fiziologinio galimumo ribų jausmo sudramatinimui yra problematiškas dalykas,ir modernusis menas,bent tuo tarpu,šios problemos dar nėra išsprendęs. Vis dėlto skulptūra atrodo neblogai pavykusi. Tačiau priešais 39 p. patalpintas 1962 m.darbas -"Tu tikras vyras", nors anksčiau sukurtas, yra nepalyginamai brandesnis ir savo dvasia yra artimas egiptiečių skulptūrai. Tuo tarpu, kai pirmajame darbe yra jaučiamas netikrumas ir stoka forminės brandos - kreivės yra gana nuobodžios ir figūrų stiliai nevienodi-šiame darbe matosi, kad Dagys kalba savo "gimtąja" kalba.

Dagys yra "kalbėti medžiagos kalba" doktrinos praktikuotojas. Plastiniai-vizualiniai medžiagos ypatumai yra esminė priemonė jo formų repertuare. Medžiaga, nors vaizduoja gamtoje matomas formas, jų neimituoja. Net ir savo "natūralistiniuose" darbuose jis nuo gamtos yra gerokai atitolęs. Jo pagrindinis tikslas yra išreikšti jausmą ir nuotaiką. Grynas estetizmas jam yra svetimas. Jo kūrybos tikslas visada yra gyvenimiškas turinys:emocinis,buitinis ir neretai filosofinis. Savo ankstyvesniuose darbuose jis daugiau naudojosi gamtine forma, bet vėlesnėje kūryboje jis eina tiesiau prie tikslo. Gamta yra deformuojama. Norimam efektui išgauti ir jo sudramatinimui jis keičia proporcijas. Kai kuriose šio perijodo skulptūrose jaučiama aiški afrikietiškų ir kitų "primityviųjų" kultūrų meno įtaka. Tačiau šios grupės darbuose jaučiamas savotiškas blaškymasis ir nerimastingas ieškojimas. Nors dvasinis turinys rodo subrendusį ir giliai jaučiantį bei mąstantį europietį, bet plastinė kalba dar ne visai apvaldyta. Stilius neišlygintas. Vienur-kitur pasitaiko natūralizmų. Bet vis dėlto visuose jo darbuose yra jaučiama meistro ranka. Beveik visos skulptūros yra labai iškalbingos ir jausmas intensyviai išreikštas. Geriausiai pavykusi, mano nuomone,šios grupės skulptūra yra p. 66-"Linksma buvo miškuose", žinoma,kalbu apie fotografijoj matomą skulptūros dalį.

Dagio tematika ne visada gali žiūrėtojui patikti,ir reikia pripažinti,ji ne visada yra vertinga. Pirmiausia,ji neatitinka šiandieninės mados reikalavimus. Laiko dvasios zelotas joje pasigęs tuščio estetizmo ir madingo brutalizmo. Jo požiūris į dalyką yra neretai sentimentalus ir net naivus. Bet tame aš nematau jokios blogybės. Jei Dagys yra linkęs į sentimentalizmą, aš nematau jokio pagrindo, kodėl jis turėtų nuduoti laukinį barbarą. Kilnus, kultyvuotas jausmas yra lygiai tikras, kaip ir laukinė emocija.

Medžiaga Dagio kūryboj vaidina labai svarbią rolę. Tačiau jos traktavime jis kartais nueina per toli. Pagal šiandieninį supratimą-skulptorius neturi sunaikinti originalinio medžiagos bloko. Kitaip tariant, užbaigtos skulptūros forma neturi per daug skirtis nuo pirminės bloko formos. Kai kurie skulptoriai gal-

voja, kad medžiagos blokas net turi apspręsti skulptūrą. Pačiame principe nėra nieko blogo, žinoma, tik tol, kol jis nėra primetamas kaip prievolė kitaip kūriantiems.

Šis principas yra labai naudingas tiems skulptoriams, kuriems yra sunku surasti kūrybinių idėjų, kurie koncentruojasi į formininį ir techninį problemos sprendimą, kurie nemėgina nieko pasakyti. Bet tie kūrėjai, kuriems trūksta ne idėjų, bet laiko joms įgyvendinti-ir šiai kategorijai, mano nuomone, priklauso ir Dagys-tie kūrėjai turi kitaip į šią doktriną žiūrėti. Nėra reikalo jos atmesti, bet reikia mokėti jos teigiamybėmis pasinaudoti. Išnaudoti medžiagos ypatumus norimam estetiniam efektui išgauti yra vienas dalykas, bet leisti medžiagai dominuoti savo kūrybinę fantaziją yra kitas. Išdrožti skulptūrą su viena ranka (p. 112-"Bailiai slepiasi už maskių") vien dėlto, kad medžio gabalas turėjo šaką, yra per didelis dailininko nusižeminimas prieš atsitiktinę medžio formą. Jei bloko forma yra pakeliui-gerai. Bet kiekvienu atveju kūrybinė fantazija turi apspręsti skulptūrą, o ne atvirkščiai. Su negyva medžiaga demokratijos žaisti nereikia. Mokiniui užtenka doktriną žinoti ir savo žinojimą pailiustruoti konkrečiu darbu. Bet kūrėjas turi ją ne tik žinoti, bet turi būti ir pakankamai subrendęs, kad galėtų ją kritiškai įvertinti ir sugebėtų įvesti savo individualią pataisą.

Dagys yra vienos ar dviejų figūrų meistras. Grupinės kom-

ATEIK ŠVENTOJI DVASIA (akrylika)
Skulp. DAGYS

pozicijos jam mažiau sekasi. Kaip pavyzdį galima paimti p. p. 50-51-"Tai Kanada". Nors detalėse jaučiasi meistro ranka, bet visuma yra blogai organizuota. Iš vienos pusės matosi, kad kompozicinio pajautimo netrūksta, bet taip pat matosi, kad prie kompozicijos nebuvo pakankamai dirbta. Kairėje pusėje kompozicija visai išbėga iš rėmų (nors tai gali būti ir leidėjo kaltė-nežinia, kiek nuo kompozicijos yra nupiauta).

Sunkiausia yra kalbėti apie Dagio tapybą. Vis dėlto atrodo, kad jis galėtų tapyti, jei rimčiau į tapybą žiūrėtų. Tuo tarpu rezultatai įspūdžio nedaro. Visi darbai yra blogai sukomponuoti, trūksta erdvės pajutimo, šlubuoja proporcija. Tapytos figūros kompromituoja judesio meistrą. Vėliausiuose darbuose rungiasi natūralistinės ir primityvistinės tendencijos.

Primityvizmas yra paklupdęs ne vieną gerą dailininką. Nelaimės priežastis yra ta,kad jie per lengvabūdiškai į jį žiūri. Vietoj to, kad jį nuodugniai išstudijuoti ir suprasti, jie pradeda jį imituoti. Kai vaikai, ar primityvieji, kūria primityviai, yra natūralu ir gražu. Bet kai pasenusių kultūrų suaugusieji pradeda juos imituoti, yra keista. Vieną dieną ir suaugusieji turėtų išdrįsti būti savimi ir pradėti kalbėti jiems priderančia suaugusiųjų kalba. Mokykimės iš primityvųjų ir iš vaikų, nes , kaip taisyklė, jie geriau komponuoja savo paveikslus, kaip suaugusieji, bet neimituokime jų. Mokymasis yra supratimas. Imitacija yra aklas sekimas.

Nežiūrint visko, Dagys yra pajėgi ir turtinga kūrybinė asmenybė. Jis turi ką pasakyti ir sugeba išsireikšti. Jo stiliai įvairūs, ir visuose yra pasiekęs gana aukšto lygio. Šis leidinys apima 15-os metų kūrybą. Dabar dailininkas yra 62 metų amžiaus. Tai reiškia, kad jam yra likę mažiausiai dar 20 kūrybinių metų. Šis kūrybos pristatymas yra geras. Lauksime geresnio.

KUN. M. PREIKŠAIČIO DVIGUBA SUKAKTIS

Kun.M. Preikšaitis gimė 1908 m. birželio mėn. 21 d. Paberžių km., Tauragės valsč. ir apskr. Tuo būdu šiemet jam sukanka 60 metų gražaus, vaisingo gyvenimo. Pernai Los Angeles mieste buvo paminėta jo kunigavimo 30 m. sukaktis. Taigi, turime dvigubą jubiliatą.

M. Preikšaitis gimė gražioje lietuviškoje šeimoje. Jo vyresnieji broliai, ypač kun. Mikas, kuris ir dabar tebekunigauja okupuotoje Lietuvoje, aktyviai reiškėsi bekovojant dėl Lietuvos Nepriklausomybės. Mikas buvo pirmasis Mertyno mokytojas; jis dažnai pasakojo jam apie garbingą Lietuvos praeitį. Įstojęs į Sakalinės pradžios mokyklą, Mertynas ją baigė po 2 metų. Tais pačiais metais įstojo į Tauragės vid. mokyklą, kuri vėliau buvo pakeista į komercinę gimnaziją. Būdamas bene 5-je klasėje, Mertynas suorganizavo seminarijos ir gimnazijos evangelikų moksleivių bažnytinį chorą. Šis choras vėliau išaugo į parapijos chorą.

Gimnaziją baigė 1928 m. pavasarį. Tais pačiais metais įstojo į Vytauto D. Universiteto Evang. Teologijos fakultetą, kurį baigė 1935-6 m.m. parašęs diplominį darbą: "Tauragės Evang. Liuteronų Parapijos Istorija". 1936 m. buvo paskirtas Sudargo p-jos superintendento H. D. Srokos, kuris gyveno Šakiuose, padėjėju-vikaru. 1937 m. rugpiūčio 22 d. buvo Sudarge iškilmingai įšventintas ev. liuteronų kunigu. Čia kunigavo ligi 1941 m. Su pamaldomis lankėsi ir gretimose p-jose: Kudirkos Naumiestyje, Šakiuose ir Jurbarke. 1941-44 m. laikotarpyje buvo Batakių p-jos kunigu ir trumpą laiką Žem. Naumiestyje. Lankėsi su pamaldomis Skaudvilės, Šilalės, Kauno ir Tauragės p-jose. Be tiesioginio savo profesijos darbo, kaip kunigas, reiškėsi ir spaudo-

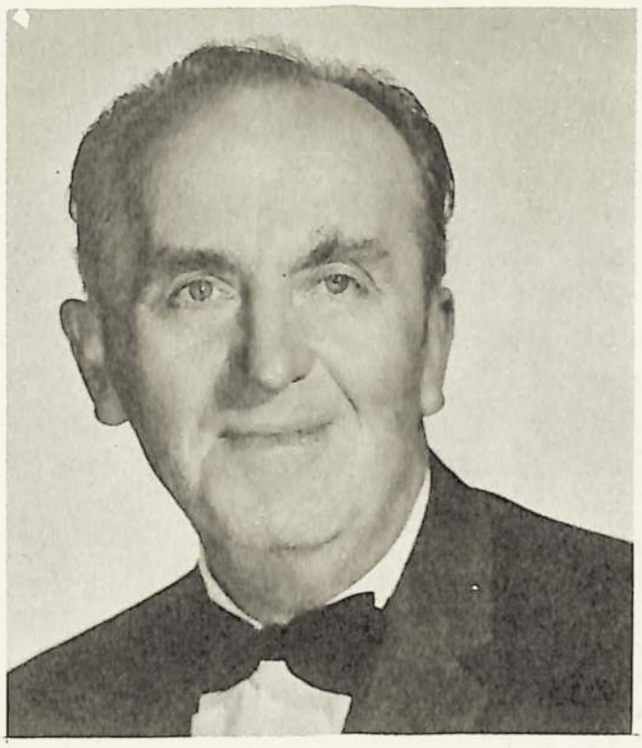

je. Jo straipsnių tilpo: Keleivyje, Kaimyne, Vaire, Pagalboje, Srovėje ir Lietuvos Aide, - religiniais, tautiniais ir kultūriniais klausimais.

1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Čia kun. Preikšaitis tuojau pradėjo rūpintis evangelikų pamaldų reikalu. Itzenhojos, Elmshorno, Wedelio, Liubecko, Flensburgo ir kt. stovyklose, kur ir pačiam teko gyventi, laikė pamaldas, organizavo chorus ir mokyklėles. 1946 m. savo lėšomis išleido katekizmą, 60 giesmių rinkinėlį ir religinį vaidinimą "Kalėdų Vaizdai". 1947 m. leido religinio turinio laikraštį "Tiesos Balsą", kurio išėjo 8 numeriai. Kurį laiką buvo Neustadte gimnazijos kapelionu evangelikams. Organizavo ir rajonines chorų šventes, iš kurių ypač yra paminėtina 1948 m. suorganizuota Liubecke dainų šventė, kuri praėjo su dideliu pasisekimu. Britų zonoje buvo išrinktas pirmuoju Lietuvių Ev. Liut. Bažnyčios tarybos pirmininku.

1949 m. atvyko į Chicagą. Čia laikė pamaldas lietuvių ir kt. bažnyčiose. Su kun. A. Trakiu suorganizavo Tėviškės parapiją. 1951 m. redagavo religinį laikraštį "Evangelijos Žodis". 1955 m. persikėlė į Los Angeles miestą. Čia nereguliariai laiko pamaldas lietuviams liuteronams ir ev. reformatams. Iš pradžių pamaldos buvo laikomos kun. O. O. Noremo šv. Andriejaus bažnyčioje iki jam pasitraukiant į pensiją. Dabar I-je Liuteronų bažnyčioje Los Angelese. Nuo 1958 m. redaguoja ir leidžia hektografuotą mėnesinį laikraštį "Širdis Aukštyn". Čia randame jo paties parašytus religinius straipsnius, parapijos žinutes, net ir eilėraščius.

Neturėdamas savo bažnyčios ir didesnės parapijos, iš savo profesijos, kaip kunigas, negali pragyventi. Todėl Californijoje verčiasi sunkiu daržininko darbu, o Čikagoje kurį laiką dirbo "Naujienose" linotipininku. Išaugino gražią keturių vaikų šeimą: du sūnus

ir dvi dukras. Sūnus Montvydas reiškiasi kaip gabus pianistas. Jis dabar vargoninkauja vienoje bažnyčioje ir veda chorą. Viena dukra mokytojauja. Šeimos gyvenimas susiklostė nevisai laimingai, todėl kunigui tenka pačiam rūpintis visais kasdieniniais gyvenimo reikalais. Nenuostabu, kad ir jam sveikata kartą buvo sušlubavusi.

Pagerbti kun. M. Preikšaičiui, jo 30 metų kunigavimo sukakties proga, pr. m. rugpiūčio 27 d. I-je liuteronų bažnyčioje, Los Angelese, įvyko iškilmingos pamaldos, kuriose dalyvavo: buvęs Amerikos atstovas Lietuvai kun. O. O. Noremas, tos bažnyčios vyr. kunigas Dale Click, latvių kun. dr. Caune ir vietos parapijiečių būrys. Solo giedojo solistė R. Česnaitė ir Irena Micpolviliūtė Park. Vargoninkavo M. Preikšaitis, jubiliato sūnus.

Po pamaldų įvyko tos pačios bažnyčios salėje iškilmingi pietūs ir vėliau bažnyčioje koncertas. Be minėtų dvasiškių į pietus atsilankė dar gen. garbės konsulas dr. J. Bielskis, šv. Kazimiero lietuvių katalikų Bažnyčios atstovas kun. dr. P. Celiešius. Buvo gauta daug sveikinimų laiškais. Teis. J. Kutra pasveikino jubiliatą Ev. Reformatų Kolegijos ir "Mūsų Sparnų" vardu. Visi sveikintojai iškėlė jubiliato nuopelnus, linkėjo jam ir toliau gražiai darbuotis, nepalūžti. Minėjimui vadovavo lietuvių liut. Bažnyčios tarybos pirm. Vyt. Glažė. Visiems sveikintojams atsakė pats jubiliatas.

"Mūsų Sparnų" visa šeima prisideda prie anksčiau minėtų sveikintojų linkėjimų: išsilaikyti dvasiškai ir fiziškai tvirtam, burti ir toliau visus Californijoje gyvenančius lietuvius protestantus ir sėkmingai rūpintis jų visų dvasiniais reikalais.

Nusipelniusiam jubiliatui-kuo našiausios sėkmės dvasiniuose ir kultūriniuose veiklos baruose.

J. Ktr.

SUKAKTUVININKAS M. NAUBURAS

Solenizanto Martyno Emilio Nauburo nudirbti darbai švietimo -auklėjimo, mokslo ir spaudos srityje dideli ir svarūs. Jo kuklus ir nuoširdus būdas užtikrino jo darbams visur sėkmės ir pagarbos, tiek mokinių, tiek ir kolegų mokytojų tarpe.

Jis gimė Laugaliuose, Katyčių valsčiuje, Pagėgių apskrityje 1898 metais vasario 5 d. Jo biografinės žinios įamžintos Lietuvių Enciklopedijoje su atvaizdu, kurios bendradarbiu ir kartu M. Lietuvos istorinio skyriaus redaktoriumi jam teko būti.

Ligi atvykimo 1949 m. į JAV jo veikla labiausiai pasireiškė pedagogikoje, kur jis pasirodė kaip puikus mokytojas ir geras direktorius. Baigęs 1921 m. Klaipėdos mokytojų seminariją iš karto mokytojauja Traksėdėdžių ir Smalininkų pradžios mokyklose nuo 1922 iki 1927 m. Vėliau jau mokytojauja Klaipėdos seminarijoje, ruošdamas naujus mokytojus ligi to krašto netekimo 1939 m. Dėstė istoriją, geografiją ir lietuvių kalbą. Įsisteigus 1934 m. Klaipėdoje Pedagoginiam Institutui, dirba ir ten kaip lektorius. Vėliau

„Mūsų Sparnų" bendradarbis, pedagogas, direktorius, redaktorius Martynas Emilis NAUBURAS, aktingas ev. Bažnyčios veikėjas, š. m. vasario mėn. 5 d. atšventė garbingą 70 metų amžiaus sukaktį. „M. Sp." redakcija nuoširdžiai sveikina garbųjį Jubiliatą, linki tvirtos sveikatos ir sėkmės darbuose mūsų dvasinių ir kultūrinių vertybių kūryboje

jau jo pedagoginė veikla reiškiasi Didžiojoje Lietuvoje, kur išbuvo nuo 1940 iki 1944 m. Šventosios gimnazijos Palangoje ir Kretingoje direktoriumi. Mokėsi toje gimnazijoje ir dalis buv. Klaipėdos Vytauto Didžiojo Gimnazijos mokinių.

Karo pasėkoje atsiduria tremtyje su kitais lietuviais Vokietijoje ir įsikuria Augsburge, kur eina lietuvių gimnazijos vicedirektoriaus, o vėliau direktoriaus pareigas.

Mokslinėje veikloje jis atsižymėjo archeologiniais tyrinėjimais, kurių radinius sutelkė Klaipėdos "Aukuro" muziejuje, nes jam pakaitomis su mokytoju dail. A. Braku vadovavo. Jo straipsnių Mažosios Lietuvos istoriniais, archeologiniais ir etnografiniais klausimais lietuvių periodinėje spaudoje pasirodė ir pasirodo nemaža.

Amerikoje redagavo nuo 1953 m. žurnalą "Die Hausfrau" vokiečių kalba tol, kol išėjo 1966 m. į pensiją.

Lygiagrečiai nuo 1953 m. eina ir Tėviškės parapijos Chicagoje pirmininko pareigas, kurios steigėjų (14) tarpe jis ypač atsižymėjo. 1950 m. įsikūrus Mažosios Lietuvos Lietuvių Draugijai, jis perima tos Draugijos iždininko pareigas, o 1953 m. išrenkamas tos Draugijos pirmininku.

Pažymėtina jo moksliniai veikalai yra šie: Pilietybės mokslų vadovėlis, 1932 m. ir Mokslo planai ir programa su metodologiniais nurodymais.

M. E. Nauburas sukūrė su Langaite šeimos židinį, kuri yra uoli Tėviškės choro choristė.

Linkime laimės - kūrybos ir šeimos gyvenime! M. N.

* * *

Petras NEVULIS,
VIII klasės mokinys

VASARIO 16 GIMNAZIJA

Rennhofo pilis kurioje talpinasi moksleivių bendrabutis

Po II pasaulinio karo Vakarų Vokietijoje gyveno apie 60. 000 lietuvių tremtinių. Ten, kur buvo susikoncentravę daugiau lietuvių, kūrėsi lietuviškos gimnazijos. 1946 m. V. Vokietijoje buvo 25 gimnazijos, bet prasidėjus emigracijai, jos užsidarė. Tada Lietuvių Bendruomenė nusprendė įsteigti gimnaziją tiems lietuvių vaikams, kurių tėvai pasiliko gyventi Vokietijoje. Tokia gimnazija buvo įkurta 1951 m. sausio mėn. 2 d. Diepholco senose kareivinėse ir pavadinta Vasario 16 vardu. Išlaikė ją J.A. V. lietuviai, įsteigę keliolika rėmėjų būrelių. Kai Vokietijos Lietuvių Bendruomenė nupirko Rennhofo pilį bei parką pačiame Vokietijos viduryje, tada gimnazija 1954 m. sausio mėn. persikėlė į Huettenfeldą netoli Heidelbergo, kur ji ir dabar tebėra. Pilis, parkas ir pagrindinis remontas kainavo beveik 300. 000 DM. Viso laisvojo pasaulio lietuviai suaukojo apie 317. 339 DM. Tatai parodo, kokias dideles viltis laisvieji lietuviai dėjo į šią gimnaziją.

Pradžioje mokiniai ir mokytojai turėjo sunkiai vargti dviejuose mediniuose barakuose, bet jau 1963 m. birželyje buvo pradėti statyti nauji rūmai. Čia vėl laisvojo pasaulio lietuviai pasižymėjo savo dosnumu, nes jie surinko beveik trečdalį reikalingos statybai sumos, būtent apie 250. 000 DM. Vietinė Baden-Wuerttembergo valdžia-gimnazija yra šiame Vokietijos krašte-davė 250. 000 DM. ,tiek pat davė ir centrinė vy-

Vasario 16 Gimnazijos naujųjų rūmų fasadas

riausybė Bonnoje.

Rūmai buvo pašventinti 1965 m. balandžio 11 d. Ir mokiniams ir mokytojams buvo labai džiugu palikti senuosius barakus ir persikelti į šviesius bei gražius rūmus. Naujuose rūmuose telpa 13 klasių, 3 kiti kambariai, didelė virtuvė, bendra valgykla ir 6 butai kai kuriems mokytojams bei gimnazijos tarnautojams. Dabar Vokietijos Lietuvių Bendruomenės didžiausias rūpestis yra bendrabutis, nes reikia arba senąją pagrindinai remontuoti, arba statyti naują bendrabučiui pastatą.

Yra daugybė tikslų, kurių gimnazija siekia, būdama atsakinga prieš visą laisvojo pasaulio lietuvių bendruomenę. Pagrindinis siekis: - mokinius paruošti brandos atestatui ir juos išugdyti susipratusiais lietuviais, t. y. išmokyti lietuvių kalbos, supažindinti su Lietuvos literatūra, Lietuvos geografija ir istorija, perduoti jiems lietuviškus papročius, išauklėti krikščionimis ir įjungti į lietuvišką visuomeninį gyvenimą. Visų šių pastangų pagrinde padėta viltis, kad dabartinė Lietuvos padėtis, raudonųjų vergija, kada nors pasibaigs. Gimnazijos išugdyti jaunuoliai, jaunuolės su laiku įsijungs į kovą dėl Lietuvos laisvės.

Šioje gimnazijoje be svetimų kalbų: vokiečių, anglų ir lotynų, mokoma matematikos, fizikos, biologijos, istorijos, chemijos, filosofijos ir visuomenės mokslų.

Vasario 16 gimnazijoje mokytis yra sunkiau nei vokiškose, nes prisideda lituanistiniai dalykai. Baigusieji šią gimnaziją yra labiau pralavinti, įsigyję daugiau mokslo žinių ir tvirčiau parengti studijoms aukštose mokyklose. Todėl lietuvių jaunimui, kuris rimtai siekia mokslo, rekomenduotina lankyti šį mokslo židinį. Gimnazija jau yra išleidusi gana daug abiturientų-iš viso 63-, kurių nemaža dalis yra uoliai įsijungusi į lietuvišką veiklą.

Šiais mokslo metais gimnaziją lanko 103 mokiniai: 22 evangelikai ir 81 katalikas, iš jų 43 mergaitės ir 60 berniukų. Palyginus su praeitais metais, mokinių skai-

čis pakilo 17. I klasėje mokosi 21 mokinys, II kl. -19, III kl. -18, IV kl. -16, V kl. -10, VI kl. -9, VII kl. -4 ir VIII kl. -6.

Gimnazija turi mokytojų:13 lietuvių ir 5 vokiečius. Gimnazijos direktorius V. Natkevičius M. A. dėsto lietuvių kalbą ir filosofijos pradmenis aukštesnėse klasėse. E. Tamošaitienė veda mergaičių bendrabutį ir dėsto mergaitėms kūno kultūrą ir sumaniai vadovauja tautinių šokių grupei. Jos pavaduotoja yra H. Motgabienė, kuri moko mergaites rankdarbių. Berniukų bendrabučio vedėjas yra A. Veršelis ir jis dėsto matematiką vidurinėse klasėse. Jo pavaduotojai:kun. J. Dėdinas - kartu jis yra biologijos ir lietuvių kalbos mokytojas žemesnėse klasėse ir dailininkas A. Krivickas, dėstąs dailę, Lietuvos istoriją ir berniukams kūno kultūrą. Kiti lietuviai mokytojai:dr. J. Grinius dėsto lietuvių bei rusų kalbas; K. Motgabis moko muzikos ir vadovauja gimnazijos chorui; Fr. Skėrys dėsto evangelikams tikybą bei vokiečių kalbą žemesnėse klasėse. Katalikų kapelionu yra kun. J. Riaubūnas, kuris be to moko lotynų kalbą vidurinėse klasėse. Stp. Povilavičius-Vykintas dėsto lietuvių kalbą vidurinėse klasėse. V. Bartusevičius M. A., buvęs gimnazijos mokinys, dėsto visuotinę istoriją, Lietuvos istoriją ir visuomenės mokslus įvairiose klasėse. S. Antanaitis, gimnazijos mokytojas-veteranas, dėsto matematiką ir fiziką 6 klasėje.

Vokiečiai mokytojai moko tik vidurinėse ir aukštesnėse klasėse. A. Weigel dėsto vokiečių kalbą ir visuotinę istoriją, Otto Haag -anglų kalbą, W. J. Wettach-lotynų kalbą, A. Voelkl-chemiją ir biologiją ir A. Schmidt-matematiką bei fiziką. Šie mokytojai abitūrai labai svarbūs, nes egzaminuojama vokiškai, išskyrus lietuvių kalbą ir Lietuvos istoriją.

Gimnazija didžiuojasi tautinių šokių grupe, laimėjusia kelias premijas už gražius šokius, bei choru. Šokėjai ir choras neseniai labai gerai pasirodė Stuttgarte, o praeityje ir kituose Vokietijos miestuose. Jau iš seniau mūsų gimnazija garsi vokiečių spaudoje tautiniais šokiais ir dainomis. Mokiniai tikisi, kad ir ateityje seksis tinkamai reprezentuoti lietuvių gimnaziją.

Gimnazijoje veikia 3 mokinių organizacijos:skautai, ateitininkai ir evangelikų jaunimo ratelis.

Gimnazijoje beveik kasmet įvyksta vaikų vasaros stovyklos, studijų savaitės ir kiti parengimai. Šitaip ją pažįsta labai daug laisvojo pasaulio lietuvių. Vasaros metu apsilanko ne vien Europos lietuvių, bet ir iš užjūrių.

Gimnazijos mokslo lygis metai iš metų kyla. Pereitais metais gimnaziją baigė 3 abiturientai: 2 iš jų dabar yra vokiečių kariuomenėje, o trečias jau studijuoja inžineriją. Gerėja ir mokinių darbštumas.

Laisvojo pasaulio Lietuviams visų mokinių vardu sakau nuoširdų dėkui už Jūsų teikiamą paramą mūsų gimnazijai. Mes stengsimės Jūsų neapvilti! Mes stengsimės mokytis geriau nei iki šiol. Mes darysim visa, kad mūsų lietuviškumas stiprėtų, idant ateity galėtume brandžiau įsijungti į kovą dėl Lietuvos laisvės.

Antrame vaizde (iš k. į d.): J. Klevinskaitė — 5 kl., G. Radionovas — 8kl., K. Žutautaitė — 5 kl., E. Budrys – 6 kl., M. Kuršytė – 4 kl., J. Šonsas – 7 kl., B. Gaidytė - 5 kl. Pirmame vaizde — kepurinė, trečiame vaizde — šokis aplink medį ir naujųjų rūmų vaizdas iš parko pusės

VASARIO 16 GIMNAZIJOS AKADEMIKAI IR AUKLĖTINIAI

Helmutas LIORENCAS, g. 1941 m. Lietuvoje. Į V. Vokietiją atvyko 1959 m. Vasario 16 g-ją baigė 1964 m. Studijuoja mediciną Heidelbergo U-te

Artūras HERMANAS, g. 1944 m. Kaune. Vasario 16 g-ją baigė 1966 m. Muencheno u-te studijuoja Rytų Europos istoriją ir slavistiką. „Mūsų Sparnų" straipsnių konkurse laimėjo antrą premiją

Gerhardas BAURAS, g. 1940 m. Klaipėdoje. Vasario 16 g-ją baigė 1961 m. Buvo aktyvus Ev. Jaunimo Ratelio narys ir jūrų skautas. Heidelbergo u-te sociologijos, psichologijos ir politikos mokslus baigė magistro laipsniu parašęs darbą: „Pabaltiečių pasaulėžiūra ir senoji religija". Upsalos u-te, Švedijoj, rengiasi doktoratui. Vasario 16 g-joj mokytojavo 1964-1967 m. Dalyvavo Pasaulio Lietuvių Jaunimo Kongrese Chicagoje. Aktyvus V. Vokietijos L. B. narys

Tamara KELERYTĖ-SCHMIDT, g. 1939 m. Vasario 16 g-ją baigė 1959 m. Gimnazijoje buvo Ev. Jaunimo Ratelio pirmininkė ir Sekmadieninės Mokyklos mokytoja. Dalyvavo chore ir tautinių šokių grupėje. Gerai skambina pianinu. Pedagoginius mokslus studijavo Olderburge. Pradinės mlos mokytojo cenzą igijo 1962 m., aukštesniosios — 1965 m. Ištekėjo 1961 m. Gyvena Chilėje ir augina du sūnus

Juozas NAUJOKAS, g. 1940 m. Tauragėje. Vasario 16 g-ją baigė 1960 m. Heidelbergo u-te chemijos mokslus baigė magistro laipsniu 1967 m. Rengiasi doktoratui iš biochemijos

Karina Olga PETRULAITYTĖ, g. 1951 m. Hanau am Main. Vasario 16 g-ją lankė 1962-1965 m. Vidurinę mokyklą baigė Dieburge 1966 m. Dirba televizijoje kaip techn. braižytoja

Vilius LĖNERTAS, g. 1937 m. Pagėgiuose. Vasario 16 g-ją baigė 1957 m. Buvo Ev. Jaunimo Ratelio pirmininku ir aktyvus jūrų skautas. Heidelbergo u-te chemiko diplomą isigijo 1962 m. Tame pačiame u-te po 4 metų studijų ir tyrinėjimų parašė disertaciją: „Eine neue Synthese von Hydrobenz (c, d) indolviraten" ir isigijo chemijos mokslų doktorato laipsnį cum laude. Vasario 16 g-joj mokytojavo 1962-1967 m. Šiuo metu Freiburgo u-to vaikų klinikos biochemijos skyriaus vedėjas. Aktyvus lietuvių bendruomenės veikėjas ir trejus metus buvo V. Vokietijos Krašto Taryboje

Arnoldas Algimantas GINTAUTAS, g. 1931 m. Alytuje. Diepholz'o Liet. Gimnaziją baigė 1951 m. Bonnos u-te valstybinius medicinos egzaminus išlaikė 1959 m. Už labai gerai parengtą disertaciją: „Ueber die Restitution der Sensibilitaet nach Rueckenmarkskompressionen" įsigijo doktorato laipsnį. Specializuojasi nervų ir psichinių ligų srityje. Bendradarbiauja liet. ev. spaudoje. Straipsniais ir darbu prisideda prie „Svečio" išleidimo. Dalyvauja Pabaltiečių Krikščionių Studentų Sąjungos veikloje ir yra Liet. Ev. Liuteronų Vyr. Bažnytinės Tarybos narys. 1966 m. vedė J. Štūlertaitę

Andrius BRINKIS, g. 1931 m. Virbalyje. Vasario 16 g-ją baigė 1958 m. Mech. inžinierijos diplomą įsigijo 1964 m. Hannovery. Federalinės Vokietijos Geležinkelio Valdybos valstybinius egzaminus išlaikė 1967 m. Dirba kaip geležinkelio inžinierijos asesorius. Vedęs ir gyvena Hannoveryje

Rudolfas BRINKIS, g. 1937 m. Virbalyje. Vasario 16 g-ją baigė 1959 m. Inžinieriaus diplomą įsigijo Hannovery ir ten dirba inžinierijos biure. Vedęs ir gyvena Langenhagen prie Hannoverio

Adolfas BRINKIS, g. 1933 m. Virbalyje. Vasario 16 g-ją baigė 1955 m. Priklausė Ev. Jaunimo Rateliui. Bonnos u-to filosofijos fakultete studijavo anglų ir vokiečių kalbas. 1961 m. įsigijo bakalauro laipsnį, o 1964 m. — magistro laipsnį. Nuo 1962 m. vokiečių kalbos mokytojas Skokie mieste, Ill.

Ona HERMANAITĖ - BARTUSEVIČIENĖ, g. 1938 m. Žvyrių k., Jurbarko aps. Skirsnemunės g-ją baigė 1957 m. Į V. Vokietiją atvyko 1959 m. Muencheno u-te ekonomikos studijas pradėjo 1961 m. ir toliau tęsia Tiubingene. Buvo V. Vokietijos Lietuvių Studentų S-gos sekretorė, o šiuo metu šios s-gos revizorė. Augina sūnų

Alfredas STARUKAS, g. 1948 m. Blomberge. Vasario 16 g-ją baigė 1967 m. Buvo „Aušros" tunto tuntininkas, dalyvavo chore ir tautinių šokių grupėje. Vokiečių kariuomenėje atlieka karinę prievolę. Globotinis Chicagos Tėviškės p-jos

Lydija PACKEVICIŪTĖ, g. 1942 m. Rostocke. Kauno gimnaziją baigė 1958 m. Vilniaus u-to gamtos fakultete studijavo 1959 m. Vasario 16 g-ją trumpai lankė 1960 m. Mediciną studijavo Heidelbergo u-te. Laiko valstybinius egzaminus

Anneliese ALISAITĖ-VAITIEKŪNIENĖ, g. 1943 m. Šilutėje. Vasario 16 g-ją baigė 1964 m. Priklausė Ev. Jaunimo Rateliui ir dalyvavo tautinių šokių grupėje. Po kelių metų praktikos vaistininko kandidato laipsnį iš farmaceutikos isigijo 1967 m. Ruošiasi tolimesnėms studijoms. Ištekėjo 1966 m.

Petras VAITIEKŪNAS, g. 1942 m. Hamburge. Vasario 16 g-ją baigė 1964 m. Buvo jūrų skautų vieneto vadovas ir kelis metus Ev. Jaunimo Ratelio pirmininkas. Vaistininko kandidato laipsnį iš farmaceutikos isigijo 1966 m. Ruošiasi tolimesnioms studijoms. „Mūsų Sparnų" straipsnių konkurse laimėjo pirmą premiją. Vedė gimnazijos auklėtinę. Dirba vaistinėje Osnabrueck

Adelė LIUDŽIAVAITYTĖ, g. 1938 m. Marijampolėje. Vasario 16 g-ją baigė 1958 m. Buvo aktyvi Ev. Jaunimo Ratelio narė, Sekmadieninės Mokyklos vedėja, dalyvavo chore ir tautinių šokių grupėje. Mediciną studijavo Koelno ir Hamburgo u-tuose. Medicinos daktaro laipsnį įsigijo 1966 m. Dirba savo profesijoj Hamburge

Asta GLEMŽAITĖ, g. 1947 m. Luebecke. Vasario 16 g-ją lankė pusketvirtus metus. Buvo skautė ir energinga Ev. Jaunimo Ratelio pirmininkė. Studijuoja inžineriją. Atostogų metu atlieka praktiką — rašo programas compiuteriams. Pabaltiečių Krikščionių Studentų Sąjungos narė. „Mūsų Sparnų" straipsnių konkurse laimėjo trečią premiją

Edita ŠVERINAITĖ, g. 1941 m. Mecklenberge. Vasario 16 g-ją baigė 1962 m. Buvo aktyvi Ev. Jaunimo Ratelio narė, dalyvavo chore ir tautinių šokių grupėje. Pedagoginį Institutą Reutlingene baigė 1966 m. isigydama pradžios mokyklos mokytojo cenzą. Dirba savo profesijoje

Rožė ŠTEINBACHAITĖ, g. 1949 m. Bochume. Vasario 16 g-jos baigė VIkl. Vidurinės mokyklos mokytojo cenzą įsigijo 1966 m. Prekybos mokyklą baigė 1968 m. Bochumo Ev. Studentams Pagalbos Biuro sekretorė. Laisvai moka vokiečių, anglų kalbas ir mokosi prancūzų. Siekia užsienio korespondentės laipsnio

VASARIO 16 GIMNAZIJOS EV. JAUNIMO RATELIS

Ev. Jaunimo Ratelio pirmininkas Gintaras RADIONOVAS — 8 kl. ir ev. M. KURŠYTĖ — 4 kl.

Evangelikų jaunimo rateliai tremtyje buvo organizuojami kartu su ev. parapijomis. Visur, kur tik susikūrė lietuviška parapija, veikė ir jaunimo ratelis. Vasario 16-oje Gimnazijoje, veikusioje Diepholce, tokį ratelį suorganizavo jos mokiniai: Klimas, Bendikaitė, Gintautas, Jasiukonis ir kiti. Persikėlus gimnazijai į Huettenfeldą, užsimezgė ryšiai su vietos evangelikais jaunuoliais ir per tai sueita į sąlytį su Hesseno ir Badeno kraštų vokiečių Bažnyčios vadovybėmis, kurios parodė lietuviams daug prielankumo.

Dabar ev. moksleivių sielovados reikalais rūpinasi kun. Juozas Urdzė iš Bad Godesbergo. Jis kas mėnesį vieną kartą atvažiuoja į gimnaziją pastiprinti mokinius dvasiškai ir atlaiko pamaldas. Kiekvienų metų pavasarį ir rudenį jis suruošia ev. jaunimo suvažiavimus Bad Godesberge,

Kunigas Juozas URDZĖ su ev. moksleiviais prie Vasario 16 Gimn. rūmų 1968.III.26

V. Vokietijos liet. ev. liuteronų jaunimo suvažiavimo, įvykusio 1968. IV. 11 - 15 Annabergo pilyje, Bad Godesberg, dalyvių dalis. Pirmoje eilėje (iš k. į d.): buvęs majoras A. Gintautas, mokyt. F. Škėrys, dr. A. Kelertas, suvažiavimo organizatorius kun. J. Urdzė, R. Lendraitytė, p. Lendraitienė, stud. Hermanas, už jo (su akiniais) dr. med. A. Gintautas ir kt. Suvažiavimo metu skaitė paskaitas kun. J. Urdzė ir stud. J. Dikšaitis. Diskusijose dalyvavo dr. med. A. Gintautas, mok. F. Skėrys, stud. K. Dikšaitis, J. Jakumaitis, P. Traumanas ir kt. Dalyvavo Chicagos Tėviškės p-jos jaunimo atstovas dr. A. Kelertas. Raštu sveikino senjoras kun. A. Trakis, V. Bendikas ir kt.

Annabergo pilyje, kur ir mūsų gimnazijos evangelikai dalyvauja. Ten atliekamos biblijos valandėlės, religinių temų paskaitos, pamaldos ir diskusijos. Be to, Ev. Jaunimo Ratelio ilgametis vadovas mokyt. Fr. Skėrys suruošia kas metais po ekskursiją, Kalėdų eglutę, Naujųjų Metų šventę, Advento šventę ir t. t. Dėl jo gerų ryšių su vokiečių parapijomis, Pasaulio Liuteronų Sąjunga ir lietuviais evangelikais užjūryje ir Vokietijoje, anksčiau vieni ruošdavome Kalėdas su programa ir vaišėmis. Ekumeniniame amžiuje, norėdami pabrėžti krikščionių vienybę, evangelikai ir katalikai mokiniai jau aštunti metai iš eilės ruošia Kalėdų šventes bendrai. Mokyt. Fr. Skėrys jau tryliką kartų suruošė Kalėdų eglutės šventes gimnazijoje. Iš šios didelio masto ir labai gražios gimnazijos tradicinės šventės moksleiviai, išsiskirstydami Kalėdų atostogų, išsiveža prasmingus ir vertingus įspūdžius.

Nuo 1955 metų iki dabar visiems evangelikams moksleiviams tikybą dėsto mokyt. Fr. Skėrys. Jis nuo to laiko yra ir Evangelikų Jaunimo Ratelio Vadovas.

Vienas iš evangelikų veiklos gražiausių pavyzdžių yra suteikimas galimybės neturtingiems moksleiviams vasaros atostogas praleisti Norvegijoje. Čia kiekvieną vasarą gimnazijos berniukai, be konfesijos skirtumo, atostogavo Strandheime, netoli Nor-

vegijos sostinės Oslo. Nuo 1955 ligi 1966 metų ten yra atostogavę apie 130 gimnazijos mokinių. Pereitais metais mūsų mokiniai nebuvo, nes patalpos Strandheime buvo naujai dažomos ir pertvarkomos. Tikime, kad šiais metais vėl mūsų moksleiviai galės vykti atostogoms į Norvegiją.

Evangelikų Jaunimo Ratelio veikla sutampa su Evangelikų Bažnyčios visuotiniais tikslais ir ideologija. Nariams neuždedamos jokios ypatingos pareigos. Savo susirinkimuose ratelio nariai stengiasi gilintis į krikščionybės tiesas, remdamiesi gyvuoju tikėjimu iš Švento Rašto.

Gimnazijoje šiuo metu yra 21 evangelikų mokinys. Tuo būdu mes stengiamės įnešti savo indėlį į gimnazijos gyvenimą. Fr.Sk.

* * *

DAKTARAS RIMANTAS PLEPYS

Džiugu konstatuoti, kad lietuvių jaunimas siekia mokslo ir įsigyja vienokias ar kitokias specialybes. Vienok iš jų tarpo nemažai atsiranda gabių, talentingų, kurie nesitenkina pasiekta specialybe, bet ryžtingai ir neatlaidžiai siekia mokslo viršūnių. Jų tarpe randame ir daktarą Rimantą Plepį.

Rimantas gimė II Pasaulinio karo metu 1940 m. sausio mėn. 8 d. Vilniuje. Cass Technical H. School baigė Detroite 1957 m. Wayne State U-te studijavo chemijos mokslus ir 1961 m. įsigyjo bakalauro laipsnį, o vėliau-magistro laipsnį. The Pennsylvania State U-te 1967 m. įsigijo aukščiausį mokslo laipsnį - Ph. D., parašęs iš organinės chemijos disertaciją: "THE FREE (2. 2. 2) AND (3.2.1) BICYCLO-2-OCTYL CATIONS".

Šiuo metu dirba The Dow Chemical Kompanijoje, Midland, Michigan, organinės chemijos tyrinėjimo Special Assigments programoje.

Rimantas yra vedęs Dalią Bitinaitę ir augina 3-jų metų sūnų Antaną ir vienų metų dukrelę Kristiną.

Nuo ankstyvos jaunystės buvo skautas, o dabar yra skautas akademikas. 1959 m. buvo Detroito akademikų skautų skyriaus pirmininkas.

Garbė tėvams išauginusiems talentingą sūnų lietuvių tautai. Daktarui Rimantui Plepiui- kuo našiausios sėkmės mokslo srityje visos žmonijos labui ir gerovei. J. K.

BUVO SUMAINYTI ŽIEDAI

Regina PILMONAITĖ ir Vytautas BRAŽINSKAS susituokė 1967. XI. 25 Ziono Liet. Ev. Liuteronų bažnyčioje, Chicago. Sujungė lic. kun. J. Pauperas. Jaunoji baigusi S. Chicago Nursing School, o jaunasis — Merchant Marine Academy, Californijoje. Pakeltas į jaun. leitenantus. Laivų inžinierius. Abu jūrų skaitai

Astrida DREJERYTĖ ir Martynas PAUPERAS susituokė 1967. X. 21 Tėviškės Liet. Ev. Liuteronų bažnyčioje, Chicago. Sujungė senjoras kun. A. Trakis ir lic. kun. J. Pauperas, jaunojo tėvelis. Jaunoji dirba Children's Memorial Hospital of Chicago ir mokytojauja sekm. p-jos mokykloje. Jaunasis yra baigęs Ill. Institutą of Technology

Inga Lena SORENSEN ir Vyr. Liet. Ev. Liuteronų Bažnyčios Tarybos narys Martynas Vytautas GLAŽĖ susituokė 1967 m. rugsėjo mėn. 16 d. Hollywoodo Liuteronų bažnyčioje, Los Angeles. Sujungė kun. M. Preikšaitis

Milda LAPĖNAITĖ-MAITIS ir jūrų kapitonas Kostas BURBULIS susituokė 1967. XII. 29 Lietuvos Ev. Reformatų bažnyčioje, Chicago. Iš Biržų gimnazijos lankymo laikų buvusią pažintį jie atnaujino Dvidešimtame Sinode — jaunoji atvykusi iš Rockfordo, jaunasis — iš Baltimores. Sujungė gener. suprt. kun. S. Neimanas. Jaunavedžiai pavaišino vestuvių dalyvius Black Forest restorane

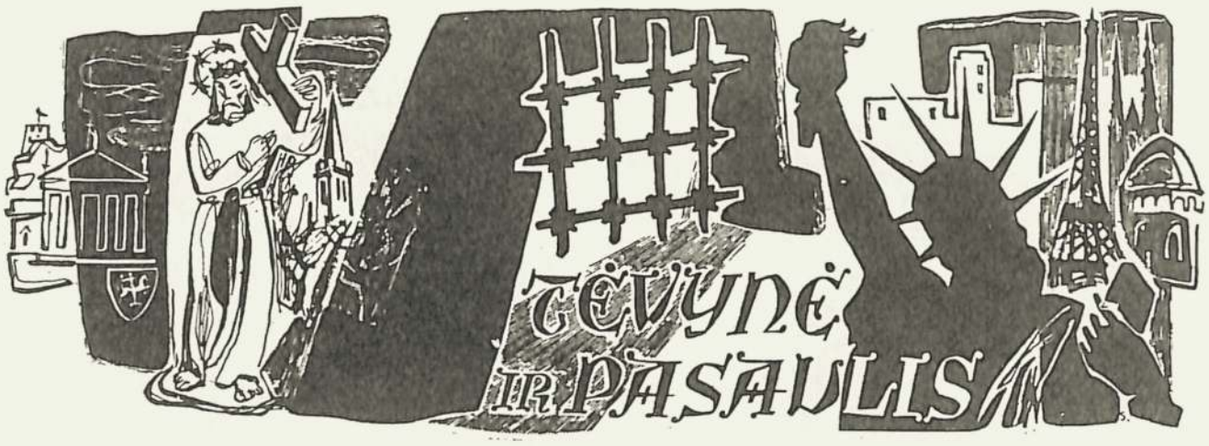

IŠKELIAVUSIEJI AMŽINYBĖN

KUNIGAS MYKOLAS FRANKAS

Iš Lietuvos gauta liūdna žinia, kad mirė Papilio Ev. Reformatų Parapijos klebonas kunigas Mykolas Frankas. Artimieji ir velionį pažinusieji žiniai jau buvo pasiruošę, nes šis skaudus smūgis juos ištiko ne staiga. Tik po sunkios ligos, ilgesnį laiką užsitęsusios, po operacijos ir pakartotino gydymo Vilniaus ligoninėje, kunigas M. Frankas su šiuo žemišku pasauliu atsiskyrė 1968 m. balandžio mėn. 3 d. Š. m. balandžio mėn. 9 d. palaidotas Biržų ev. reformatų kapinėse šalia tėvų kapų. Paliko žmoną, mokslus dar nebaigusius, neaprūpintus tris sūnus ir dukrą. Šią mirtį skaudžiai pergyvena ne tik nuliūdusi šeima, giminės, bet ir visa Lietuvos Ev. Reformatų Bažnyčia. Kunigas M. Frankas aptarnavo ne tik Papilio p-ją, bet dar ir Švobiškio ir kitas. Jas pasiekdavo keliaudamas motociklu geru ir blogu oru.

Kunigas Mykolas FRANKAS

Baigęs Biržų gimnaziją, teo-

logijos studijas pradėjęs Vytauto Didžiojo U-te, Kaune, baigė Čekoslovakijoje, Pragos universitete. Biržuose ordinuotas diakonu buvo paskirtas superintendento kun. Jono Šepečio žinion. Po ordinacijos į kunigus buvo paskirtas antruoju Papilio parapijos kunigu, o nuo 1941 metų Papilio p-jos klebonu.

"Aš nežinau, kaip reiks numirti;
Įvairūs juk mirties keliai:
Vieniems sunkybė atsiskirti,
Kiti atsiskiria lengvai.
Kaip nori, Dieve, duok tiktai
Tavy numirti išganiai". Kun.S.N.

DAKTARAS JUOZAS ŠABANAS

Dr. Juozas ŠABANAS

Netiketa mirtis labai skaudžiai paliečia ne tik šeimą, artimuosius, bet ir visuomenę, kai staigiai iš gyvųjų tarpo pasitraukia nepakeičiamas žmogus, nuoširdžiai kitiems tarnavęs, plačiai savo gerais ir naudingais darbais pasireiškęs, veiklus visuomenės narys. Jo netekus, pasidaro didi spraga jo darbo bare ir gilus skausmas nuliūdusiųjų tarpe.

Daktaro Juozo Šabano staigų atsiskyrimą jautriai pergyvena ne tik paliesti artimi šeimos nariai, ne tik plati Chicagos lietuvių visuomenė, bet ir už jos ribų gyvenantieji-velionį pažinusieji prieteliai tautiečiai.

Dr. J. Šabanas su žmona kuratore prof. dr. Alvina atostogas paskyrė susipažinimui su plačiuoju pasauliu ir sėkmingai tą kelionę atlikę, sugrįžo Chicagon. Tai buvo 1968 m. kovo mėn. 20-ji diena. Tos dienos rytą Vienoje (Austrija) atsisveikino su sūnumi mediku Algimantu. Laimingai perskrido vandenyną ir, dar saulei nenusileidus, pasiekė O-Hare aerodromą. Daktaras paspaudęs žmonai ranką, kad laimingai pavyko kelionę atlikti, pamojavęs į aerodromą atvykusiems pasitikti saviškiams, belaukiant keleivinio bagažo staigiai krito, -iške liavo amžinybėn.

Dr. Šabanas įsisavinęs demokratinę pasaulėžvalgą, ne tik šiomis idėjomis gyveno, bet ir konkrečiai praktiškame gyvenime vykdė. Atvykęs į J. A. V. netrukus įsijungė į visuomeninę veiklą, į nepasiturinčiųjų studentų šalpos darbą. Buvo "Žiburėlio" dr-jos

pirmininku. Skaitlingi jo buvę pacientai mini jį ne tik buvus geru gydytoju, atstatančiu sveikatą raminimu ir vaistais, bet ir kaip geradarį, dovanai gydžiusį mažiau pasiturinčius.

Našlaičiu užaugęs, tvirtu pasiryžimu pasižymėjęs iš mažens, nepasitenkino Plungės Mokytojų Seminarijos užbaigimu. Kiek susitaupęs, tęsė mokslus toliau ir per didžias pastangas baigė mediciną. Dr. Šabanas-nuoširdus lietuvis, Lietuvos Nepriklausomybės gynėjas, gilus humanistas, tolerantas-gimė Rusijoje, užaugo Lietuvoje, mirė J. A. V. Jo valia buvo, kad jo pelenai būtų paberti išlaisvintos Tėvynės laukuose, kur jo augta, mokytąsi, bręsta. Kuklaus būdo, gyvenime nesiekęs nei garbės nei pragarsėjimo norėjo, kad ir laidotuvės būtų kuklios. Bet ką žmogus sėja, tą ir piauna. Atvykusieji į Petkaus erdvią Marquette koplyčią atsisveikinti netilpo nei stati. Kovo mėn. 22 dienos vakare masonai organizuotai atsisveikino su savo buvusiu nariu dr. J. Šabanu. O kovo mėn. 23 d. varpininkų vardu atsisveikinimo žodį tarė A. Kučys ir Martynas Gudelis, kuris taipgi ir Šabanų šeimos vardu padėkojo visiems: skaitlingai atsilankiusiems, atsiuntusiems gėlių ir pareiškusiems užuojautas. Tik šeimos ir artimųjų buvo nulydėtas karstas į Bohemian National Cemetery krematoriumą. Urna su velionies pelenais bus laikoma Lietuvių Tautinėse kapinėse iki atsiras galimybė išpildyti paskutinę velionies valią, -pelenus išbarstyti laisvos Lietuvos Raudėnų laukuose.

Kunigas Stasys Neimanas.

Onos Matulionienės, gyv. London, Canada, brolis Jonas GRYNAS, gyv. Stočkūnų k., Biržų valsč. ir apskr., mirė 1963. XII. 15 sulaukęs 80 m. amžiaus. Prie karsto stovi velionies žmona Zanė, sūnus Kostas, duktė Aldona, kun. Povilas Jašinskas ir kt. Palaidotas Lyglaukių kapinėse

KURATORIUS JOKŪBAS YČAS

Džiaugsmas ir nuliūdimas - nuolatiniai mūsų gyvenimo palydovai. Kai pasipuošęs Chicagos didmiestis kėlė nuotaikas jaukiai Kalėdų šventes sutikti, iš mūsiškių tarpo netikėtai ir staigiai atsiskyrė mūsų nuoširdus tautietis-girininkas, atsargos leitenantas, šaulys, kuratorius Jokūbas Yčas. Pats velionis irgi ruošėsi šventėms, rūpinosi gyvenimiškais reikalais. Išsirūpino sekantiems metams važinėti leidimą naujai nupirktai mašinai, rašė ir siuntinėjo prieteliams kalėdinius pasveikinimus.

Velionis ne kartą skundėsi nervų pakrikimu. Tą dieną, 1967 m. gruodžio mėn. 17 d., darbovietėje pasijutęs blogai, nuo pusės darbo dienos pasiliuosavo. O naktį, savo bute, tragiškai nutraukė gyvybę. Kurt. J. Yčas gimė 1907 m. rugsėjo mėn. 16 d. Juodžionių km., Biržų vals. ir apskr. Sūnus ūkin. Jurgio ir Marės Patkauskaitės Yčų.

Biržų gimnaziją, karių-aspirantų Karo Mokyklą ir Alytaus Aukšt. Miškų Mokyklą baigęs, ilgus metus tarnavo Skuodo girininku, Kretingos Miškų Urėdijoje. Buvo Skuodo šaulių būrio vadas.

1944 m. pradžioje buvo pašauktas į Lietuvos Vietinę Rinktinę, kurią vokiečiai netrukus nuginklavę suareštavo ir patalpino į koncentracijos stovyklas. Areštuotų lietuvių tarpe buvo ir J. Yčas, kurie po griežta vokiečių priežiūra buvo priversti prišakinėse fronto linijose kasti apkasus, tankams "vilkduobes".

Kuratorius Jokūbas YČAS
1907. IX. 16, Juodžioniai — 1967. XII. 17, JAV

Kartu su besitraukiančiu vokiečių frontu buvo varomi ir lietuviai kacetininkai. Tik 1944 m. gale, su palaužta sveikata, buvo iš koncentracijos stovyklos išleistas.

1949 m. liepos mėn. 16 d. atvyko į J. A. V. vienišas, žiauraus likimo nuo savo šeimos, likusios Lietuvoje, atskirtas. Apsigyvenęs Chicagoje, virš 15 metų išdirbo Norfolk - Western geležinkelių kompanijoje.

Kurt. J. Yčas, gyvendamas Lietuvoje, 1938 m. vedė mokytoją Palmyrą Klybaitę ir buvo susilaukęs šeimos. Lietuvoje likosi jo žmona, sūnus Gytis su marčia Irena, sūnus Donatas ir duktė Renata. Buvo rūpestingas tė-

Paskutinis atsisveikinimas su kuratoriu Jokūbu YČU Lietuvių Tautinėse kapinėse, 1967. XII. 22. *Nuotrauka L. Knopfmilerio*

vas. Per visą Š. Amerikoje pergyventą laiką buvo pasiuntęs savo artimiesiems 56 dovanų siuntinius.

Bendradarbių, jo prietelių atsiliepimu, kurt. J. Yčas buvo gero būdo - ramus, kuklus, kantrus, sugyvenamas. Buvo užsidaręs, nemėgo iš savo gyvenimo ir nei pergyvenamomis nuoskaudomis su kitu dalytis.

Drausmingas atsargos karininkas, šaulys, sąmoningas lietuvis tautietis neatlaikė žiaurioj gyvenimo kovoj ir nervų priepolio agonijoje krito.

Į laidotuves iš Clevelando buvo atvykę švogeris kuratorius Petras Čigas su žmona daktare Emilija. Pašarvotas buvo Petkaus Marquette koplyčioje. Į gedulingas pamaldas buvo suėjusi pilna koplyčia liūdinčių tautiečių - biržiečių, bendradarbių. Skaitlingi lankytojai, laidotuvių dalyviai, vainikai savaime bylojo, kad velionis nebuvo užmirštas.

Palaidotas Lietuvių Tautinėse kapinėse 1967 m. gruodžio mėn. 22 dieną. Atsisveikinimo žodį parapijos vardu tarė kurt. Viktoras Karosas. Gedulingas pamaldas koplyčioje ir kapinėse atlaikė kun. S. Neimanas. Grabnešiais buvo kuratoriai ir darbovietės skirti atstovai. Nors laidotuvės įvyko darbo dienoje, į kapines palydėjo nemažas skaičius velionio artimųjų.

"Dievas nėra mirusiųjų, bet gyvųjų Dievas; juk visi Jam gyvi". (Luko 20:38). Kun. S. Neimanas

KURATORIUS PETRAS KLYBAS

Garbingoji kuratoriaus Petro ir Marijos Klybų šeima laisvoje Lietuvoje 1933 m. (iš k. į d.) — pirmoje eilėje: Jonas, Marytė, Petras; — antroje: Emilija, Marija KLYBIENĖ, kurt. Petras KLYBAS, Dora; — trečioje: Matilda, Palmyra, Elena

Kelių mėnesių laikotarpyje Papilio Ev. Reformatų Parapija neteko dviejų reikšmingų asmenų. Mirė amžiumi gal vyriausias parapijietis sulaukęs 93 metus, ištikimas Bažnyčios darbuotojas, kuratorius Petras Klybas ir jaunas po sunkios ligos, vos 53 metus sulaukęs, kunigas Mykolas Frankas, palaidojęs savo vyriausį parapijietį. Tai buvo paskutinis kunigo patarnavimas savo ištikimam Bažnyčios nariui.

Kurt. P. Klybą prisimename kaip visuomet linksmą, veiklų ir kitiems pagalbą teikiantį vyrą. Jį pažino ne tik papiliečiai, bet ir biržiečiai-kasmetinį Biržų Sinodo dalyvį. Jį labai gerai vertino superintendentas kun. J. Šepetys pasisakydamas, kad Klybas - tai seniūnas, kuris su savo seniūnija daug prisidėjo statant naują Papilio kleboniją, kuri laike I Pasaulinio karo buvo sudegusi. Mane paskyrus 1929 m. diakonu į Papilio parapiją, pirmasis iš p-jos seniūnų sveikintojas su dovana buvo kurt. P. Klybas.

Kun. S. Neimanas.

* * *

Kurt. Petras Klybas gimė 1874 m. rugsėjo mėn. 5 d. Pakeburiškio km., Biržų valsč. ir aps., ev. reformatų ūkininkų šeimoje. Pradžios mokyklą lankė Biržų mieste, nes carų Rusijos okupacijos laikais kaimuose pradžios mokyklų nebuvo. Jis, kaip vyresnis šeimos sūnus, liko ūkininkauti, o leido į mokslus jaunesnį jo brolį Martyną, kuris vėliau buvo Kėdainiuose ir Grinkiškyje taikos teisėju. Veždamas brolį į Mintaują ar į Rygą, apsistodavo N. Radviliškyje pas Martyno mokslo draugus Petrą ir Juozą Žemaičius. Ten susipažino su jų seserimi Maryte ir ją vedė. Sutuoktuves, o vėliau vaikų krikštimą, at-

Prie pašarvoto velionies kurt. P. KLYBO karsto (iš k. į d.): Matilda KLYBAITĖ—VARIAKOJIENĖ, žmona Marija KLYBIENĖ, agronomė Dora KLYBAITĖ, mokytoja Palmyra KLYBAITĖ-YČIENĖ, mokytojas Jonas KLYBAS, agronomas ekonomistas Petras KLYBAS

likdavo kun. A. Neimanas, dabartinio ev. reformatų generalinio superintendento tėvelis, Papilio bažnyčioje per Petrines, tradicines šventes Papilio parapijoje.

Išaugino didelę šeimą: 6 dukteris ir 2 sūnus. Daug vargo ir rūpesčių turėjo leisdamas juos į mokslus. Beveik kiekvieną turgadienį veždavo jiems maisto produktus į Biržus, kur jie lankė gimnaziją. Aukštuosius mokslus baigė: Dora Klybaitė-agronomė, Emilija Čigienė-dantų gydytoja, Palmyra Yčienė-mokytoja, Petras Klybas-agronomas ekonomistas, Jonas Klybas-mokytojas. Dvi dukterys Matilda ir Elena Variakojienės liko ūkininkauti. Jaunesnioji Marytė Kvedaravičienė mirė tuoj po II Pasaulinio karo, palikdama 3 mažus vaikus.

Per visą savo amžių velionis kurt. Petras Klybas aktyviai dalyvavo bažnytinėje veikloje. Papilio parapijos seniūnu išbuvo 20 metų.

Pirmasis Pasaulinis karas praėjo pro juos laimingai, o antrasis-nušlavė visą sodybą nuo žemės paviršiaus. Frontas toje vietoje ėjo iš rankų į rankas. Ne tik triobesiai buvo sudeginti, bet ir gyvuliai sušaudyti. Žentas M. Variakojis buvo sprogstama kulka sužeistas ir liko invalidu. Išliko tik viena pirtelė, kurioje jie ir prisiglaudė. Pradėjo statyti naują trobelę-klojimą, bet užėjus naujai trėmimų bangai jie, kaip stambesni ūkininkai, buvo ištremti į Sibirą, Tomsko apygardą, prie miško kirtimo darbų. Bado šiaip taip išvengė, nes su jais kartu buvo ištremti darbštus sūnus Petras ir duktė Matilda. Jie, kaip stachano-

viečiai, uždirbtus rublius siųsdavo į Lietuvą, o Lietuvoje likę vaikai supirktus maisto produktus siųsdavo jiems.

1956 m. velionis su žmona gavo leidimą grįžti į Lietuvą ir apsigyventi senoje vietoje. Čia vėl reikėjo pradėti kurtis iš naujo; jų žodžiais tariant-pradėti nuo peilio ir šaukšto ant akmenų krūvos. Ir kūrėsi iš naujo, būdamas jau 82 metų amžiaus. Šį kartą jiems padėjo Š. Amerikoje gyvenanti duktė ir žentas Čigai, siųsdami pakietėlius. Pasistatė naują gryčiutę, kur per atostogas ir šventes susirinkdavo visi okupuotoje Lietuvoje gyvenantieji vaikai ir anūkai.

Velionis buvo labai prisirišęs prie savo žemės, savo parapijos, tiesiog su jais suaugęs. Jo didžiausias noras buvo mirti savo namuose ir būti palaidotu Pakeburiškio kapinėse, kurios buvo jo pastangomis įsteigtos. Jis ir savo žemės toms kapinėms padovanojo.

Mirė 1967 m. lapkričio mėn. 19 d. slaugomas dukters Doros ir žmonos. Palaidotas jo mylimose kapinėse. Kunigas M. Frankas sirgdamas suteikė jam paskutinį patarnavimą.

Tebūna Jam lengva Rovėjos pakrančių žemelė!

E. Čigienė

Sunkiai sergantis kun. Mykolas FRANKAS suteikia paskutinį savo patarnavimą kurt. Petrui KLYBUI

Jokūbas KUTRA mirė 1968. I. 14, Joniškėlyje. Palaidotas Švobiškio ev. reformatų kapinėse dalyvaujant kun. P. Jašinskui

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO 50 METŲ SUKAKTIES MINĖJIMAS CHICAGOJE

Bendras iškilmingas Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 50 metų sukakties minėjimas, surengtas Chicagos Lietuvių Tarybos, įvyko š.m. vasario mėn. 18 d. Civic operos rūmuose, dalyvaujant virš 3000 tautiečių bei svečių.

Minėjimą atidarė Chicagos Lietuvių Tarybos pirmininkas Julius Pakalka. Reikšmingas kalbas pasakė Lietuvos Atstovas J. A. V. Juozas Kajeckas ir J. A. V. senatorius Vance Hartke, kuris savo kalboje pabrėžė, kad Š. Amerika yra laisvės ir įvairių galimybių kraštas.

Invokaciją skaitė vysk. V. Brizgys. J. A. V. Himną giedojo solistė P. Bičkienė. Oficialiosios minėjimo dalies uždarymo invokaciją skaitė generalinis superintendentas kun. Stasys Neimanas.

Antroje minėjimo dalyje "Dainavos" ansamblis su simfoniniu orkestru išpildė muziko Juliaus Gaidelio kantatą "Kovotojai", tekstas poeto Stasio Santvaro. Minėjimas baigtas Lietuvos Himnu.

Tą sekmadienį iš ryto Tėviškės Lietuvių Ev. Liuteronų p-jos bažnyčioje pamaldas, skirtas minėjimui, atlaikė senjoras kun. Ansas Trakis. Po pamaldų, parapijos salėje, prie moterų draugijos paruoštų vaišių, ilgametis parapijos tarybos pirmininkas pedagogas Martynas Nauburas laikė pa-

skaitą: "Mūsų ateities uždaviniai". Trumpas kalbas pasakė buvę tarybos pirmininkai: Ermonas Simaitis ir mokytojas Jonas Kelertas. Giedojo moterų dr-jos narių ratelis, vadovaujamas Bronės Variakojienės. Sekmadieninės mokyklos moksleiviai suvaidino veikalėlį "Stebuklas".

Ziono Lietuvių Ev. Liuteronų p-jos bažnyčioje iškilmingas pamaldas atlaikė lic. kun. Jonas Pauperas. Parapijos salėje vykusiame minėjime pagrindiniu kalbėtoju buvo Gustavas Adolfas Lekšas. Šeštadienio lietuvių kalbos mokyklos mokiniai gražiai išpildė savo programą. Parapijos moterų "Rūtos" draugijos narės gausius dalyvius pavaišino pietumis.

Lietuviai ev. reformatai minėjimą buvo atidėję š. m. vasario mėn. 25 dienai, kad niekam nesutrugdžius dalyvauti Civic operos rūmuose bendrame minėjime, kuriame mūsiškių gausiai dalyvavo. Minėjimas buvo pradėtas pamaldomis savoje bažnyčioje, kurias atlaikė kunigai Povilas Dilys ir Stasys Neimanas. Superintendentas kun. Povilas Dilys savo pamokle nušvietė šio laiko dvasinį gyvenimą ir tas sąlygas, kuriose auga ir bręsta lietuviškas jaunimas. Pamaldos buvo baigtos Lietuvos Himnu.

Lietuvos Ev. Reformatų bažnyčia, 1942 No. Spaulding Ave., Chicago, Ill., 60647, kurios salėje įvyksta kasmetiniai Tremties Sinodo posėdžiai

Parapijos salėje minėjimą atidarė ir jį pravedė Kolegijos Prezidentas kuratorius Motiejus Tamulėnas. Visi minėjimo dalyviai buvo pasotinti moterų draugijos paruoštais pietumis.

Parapijos valdybos pirmininkas kurt. Viktoras Karosas laikė minėjimui pritaikintą paskaitą. Apibūdino dabartinio laiko jaunimo galvoseną okupuotoje Lietuvoje. Mokytoja Erika Dilytė savo kalboje palietė mūsų jaunimo tautinį nusistatymą, apibūdino lietuvišką veiklą toje kartoje, kuri jau gimė ir subrendo išeivijoje. Mokinė Laima Gerulytė įspūdingai ir jautriai padeklamavo Henriko Nagio eilėraštį "Didelis medis prie turgaus aikštės".

Minėjimo metu buvo pagerbti kovotojai už Lietuvos nepriklausomybės atgavimą. Plačiau buvo paminėtas prieš kelius metus Chicagoje miręs kurt. pulk.ltn. Jonas Variakojis, pasižymėjęs kovose už Lietuvos laisvę. Taip pat buvo pagerbti dalyvavusieji minėjime buvę kariai: Petras Variakojis, Jokūbas Trečiokas, Juozas Pušneraitis, Mykolas Plepys. Karo aviacijos kapitonas Juozas Pušneraitis savo žodyje pabrėžė, kad jam, kaip svečiui, yra miela dalyvauti lietuvių ev. ref. suruoštuose minėjimuose. Kur jam tekę panašiuose minėjimuose dalyvauti, tai tik čia būna paminimi ir

Dvidešimtojo Tremties Sinodo posėdžio, įvykusio 1967 m. birželio mėn. 24-25 d. d., dvasiškiai, kuratoriai ir svečių dalis

pagerbiami kariai-kovotojai, kovojusieji už Lietuvos laisvę. Jam tekę aktingai dalyvauti kovose už Lietuvos laisvę ir pažinti kulkų "skonį".

Kolegijos prezidentas, baigdamas minėjimą, išreiškė džiaugsmą, kad šitame minėjime gausingiau, negu paprastai, pasireiškė mūsų jaunesnioji karta. Visų susirinkusių vardu padėkojo moterų dr-jai už vaišes. Kun. S. N.

* * *

KILNUS KARDINOLO PASIRYŽIMAS

Montrealio kardinolas Paul Emill Leger atsisakė iš didžiausios katalikų diocezijos Canadoje arkivyskupo pareigų ir išvyksta į Afriką ateinančio gruodžio mėnesį.

Montrealio diocezija, turinčią 1 milijoną ir 300 tūkstančių katalikų, jis palieka ir išvyksta į Afriką paprastu misijonieriu raupsuotųjų slaugyti.

Kardinolas prisipažino, kad jį paveikė tam žygiui "gili religinė krizė". Tik po ilgo delsimo Popiežius Paulius VI sutiko ir priėmė kardinolo rezignaciją. Gavęs iš Vatikano teigiamą atsakymą, jis pasakė: "Aš pajutau didelę ramybę".

Vatikano II Susirinkime kardinolas Leger buvo žinomas kaip vienas iš pažangiųjų. Deja, dar ir po šiai dienai didžioji dvasiškių dalis nėra persiėmusi grynuoju Kristaus mokslu: būti Dievo ir tikinčiųjų tarnu, o ne valdovu ir valdytoju.

Kun. S. N.

Gerb. "MŪSŲ SPARNŲ" REDAKCIJAI

Maloniai prašomas "M. SP. " Redaktorius rasti žurnale vietos šiam laiškui.

Kaip Spackenbergo karo pabėgėlių stovyklos, Vokietijoje, ev. reformatų būrelis 1949 metų Atvelykio sekmadienį atsikvietė senelį profesorių dr. kun. Povilą Jakubėną į stovyklą-būtų perilga istorija. M. Plepio bute profesoriui pagerbti buvo surengti pietūs. Juose pakviesti dalyvavo ir liuteronų Bažnyčios atstovai: dr. K. Gudaitis ir teis. Vilius Žalkauskas. Buvo pasakyta kalbų. Dr. Gudaitis, išryškindamas pergyventus karo padariny sunkumus, kvietė imtis žygių suvienyti liuteronų ir reformatų Bažnyčias, panaikinant abiejų Bažnyčių visus skirtumus,tuo susidarytų vienas tvirtas evangelikų vienetas. Į tai profesorius Jakubėnas išsamiai paaiškino,kad ne metas dabar kelti ir spręsti Bažnyčių suvienijimo problemą.Mūsų Bažnyčių istorijoje, užėjus sunkiems laikams, nekartą buvo gvildenamas Bažnyčių suvienijimo klausimas, tačiau prie vienybės nebuvo prieita. Tai sunkus klausimas ir ne laikas apie jį dabar kalbėti. Tuo tarpu gyvenkime kaip nuoširdūs broliai, paremdami vieni kitus visuose reikaluose. Maždaug taip profesoriaus buvo atsakyta į dr. Gudaičio iškeltą klausimą. Gi baigiamame žodyje profesorius pasakė mums, ev. reformatams, šį savo testamentą: "KUR JŪS BŪSITE ŠIO LAIKO ĮVYKIŲ NUBLOKŠTI, BŪKITE IR PASILIKITE REFORMATAIS".

Šis testamentas turėjo būti įdėtas į pirmuosius "Mūsų Sparnų" numerius, kol pats profesorius dar buvo gyvas. Bet kadangi čia, t. y. J. A. V.,ev. reformatų mažo būrelio ligi paskutinių metų niekas nelietė, naujai "persireformuoti" neragino, tai mes tokį testamentą pamiršome. Dabar jis visu šviesumu atminty iškilo , kada kai kas "naują dvasią" mūsų tarpe mėgina skleisti.

Šio testamento liudininku yra ir kurat. M. Plepys.

Su gilia pagarba

Chicago, 1967 m. lapkr. 15 d.

(parašas) Kurat. Stasys Palšis

KRIKŠČIONYS KOREJOJE

Pasaulio Ev. Reformatų Bažnyčios Sąjungos generalinis sekretorius dr. Marcel Pradervand savo pranešime rašo, kad pastaruoju laiku Pietų Koreja yra labai palanki ir atsidavusi krikščionybei. Konfucionizmas ir Budizmas gera dalimi yra praradęs savo įtaką. Jaučiamas visuomenėje plataus mąsto dvasinio peno troškimas, kurį krikščionių misija stengiasi patenkinti. Pastebėtina, kad iki 1945 metų Šiaurės Koreja turėjo žymiai daugiau krikščionių, negu Pietų Koreja. Prie komunistinio režimo ten būta daug krikščionių kankinių. Labiausiai persekioti kunigai ir ne-

mažai eilinių,kurie šiuo metu pabėgę gyvena Pietų Korejoje.

Pietų Korejoje dabar gyvena 2 milionai protestantų ir 750. 000 katalikų.Skaitlingiausi yra ev. reformatai,apie 1 400.000. Visi kartu yra gyvi Kristaus išpažintojai, kurie nebijo savo tikėjimą reikšti ir juo gyventi. Korejoje nėra kunigų stokos. Seoul mieste yra trys presbiterijonų-ev. reformatų teologijos fakultetai, kuriuos lanko apie 650 studentų.

Sostinėje yra 600 protestantų parapijų,iš kurių pusė-ev. reformatų. Didžiausia ir veikliausia parapija yra Yonk Nak (amžinas džiaugsmas), kurią įsteigė 1947 metais 27 pabėgėliai iš Šiaurės Korejos kartu su savo,džiova sirgusiu, kunigu. Šiuo metu ta p-ja turi 7000 suaugusių parapijiečių. Kunigas,ligą nugalėjęs, sekmadieniais atlaiko keletą pamaldų, kurias išklauso apie 11000 maldininkų.

Dr.M. Pradervand turėjęs progos jose dalyvauti. Kai 2500 parapijiečių, pamaldoms pasibaigus, bažnyčią apleidžia,tai vėl tiek pat į sekančias pamaldas sueina. Tai vaizdas, kurio negalima greit pamiršti, rašo dr. M. Pradervand.

Kun. S. N.

PASAULIO BAŽNYČIŲ TARYBOS SUVAŽIAVIMAI

Pasaulio Bažnyčių Tarybos ketvirtas visuotinas ekumeninis suvažiavimas įvyks Upsaloje,Švedijoje,1968 m.liepos mėn.4-20 d. d. Pirmasis Pasaulio Bažnyčių Tarybos suvažiavimas įvyko 1948 metais Amsterdame. Jame dalyvavo 351 delegatas. Jie atstovavo 147 Bažnyčias. Nutarta palaikyti glaudesnius ryšius dvasios vienybėje. Suvažiavimo obalsiu buvo: "Pasaulio nesantvarka ir Dievo išganymo planas".

Šešiais metais vėliau buvo sušauktas antrasis ekumeninis suvažiavimas Evanstone, Ill., 1954 m. Suvažiavimo obalsiu buvo: "Kristus-Pasaulio Viltis". Šiame suvažiavime dalyvavo 502 delegatai,kurie atstovavo 160 Bažnyčias. Delegatai nutarė papildyti pirmojo suvažiavimo statutą šiuo pareiškimu:"Mes pasiduodame Dievui iš naujo, kad Jis mums padėtų kartu suaugti". Amsterdamo ir Evanstono suvažiavimuose dalyvavo ir Liet. Ev. Reformatų Bažnyčios delegatai.

Trečiasis suvažiavimas įvyko New Delhi, Indijoje, 1961 m. Tuo metu Pasaulio Bažnyčių Tarybai priklausė 181 Bažnyčia ir dalyvavo 577 delegatai. Suvažiavimo obalsiu buvo: "Vienybė, - Dievo valia ir dovana Jo Bažnyčiai". Šis trečias suvažiavimas skyrėsi nuo pirmųjų tuo, kad jame jau dalyvavo 4 didelės stačiatikių Bažnyčios su savo turiningomis tradicijomis. Bendrai jame žymiai daugiau,negu iki tol, buvo atstovų iš Afrikos ir Azijos.

Šių metų ekumeniniame suvažiavime Upsaloje dalyvaus 223 P. B. Tarybai priklausančios Bažnyčios, kurias atstovaus 800 delegatų. Be jų dar laukiama virš 500 dalyvių: patarėjų atskirais klausimais,jaunimo vadovų, Bažnyčių stebėtojų, kurie dar nepriklauso šiai P. B. Tarybai.

Suvažiavimas spręs neatide-

liotinas problemas. Šiuo metu pasaulis yra pasiskirstęs į pasiturinčias ir beturčias tautas, valstybes. Sąrišy su tuo kyla opios politinės ir socialinės problemos, kurias reikia nedelsiant nugalėti. Suvažiavimui numatyta darbą paskirstyti į šešias sekcijas:

1. Bažnyčios vienybė vis ankščiau darančiame pasaulyje;
2. Bažnyčia misijos bare;
3. Bažnyčių vaidmuo socialiniame ir ekonominiame išsivystyme;
4. Bažnyčių vaidmuo tarptautiniuose reikaluose;
5. Pamaldos supasaulėjusiame pasaulyje ir
6. Pirmyn prie naujo gyvenimo stiliaus.

Kun. S. N.

* * * * * * * * *

VATIKANO II SUSIRINKIMO DEKRETAI JAU PASENĘ

Londono "Catholic Herald" redaktorius anglas Desmond Fisher, buvęs veiklus pasaulietis Vatikano II Susirinkime, savo knygoje "The Church in Transition" (Pereinamoji Bažnyčia) teigia, kad Bažnyčia visą laiką turi būti "agiornamente", t. y. naujintis. Nors Vatikano II Susirinkimas priėmė dekretus, kurie siekia žymiai toliau, negu bet kas praeityje, vis tiek jie jau esą pasenę, nebetinkami šiam laikui. Vatikano Susirinkimas tik "apkrikštijęs" idėjas, kurias teologai buvo išvystę jau prieš tris ar daugiau gentkarčių.

Visi tie tiek nedarniai ir kartais net netikusiai daromi eksperimentai, kaip daugeliui atrodo, esą niekas kita, kaip pagrindas naujam Vatikano Susirinkimui netolimoje ateityje. ("Naujienos", 1968. III. 14, Nr. 63). J. K.

* TORONTO. Liet. Ev. Išganytojo Bažnyčios Moterų Draugija š. m. balandžio mėn. 27 d. suruošė "Pavasario vakarą". Meninėje programoje pasirodė: vaikų chorelis, L. Šarkienė su deklamacija, mergaičių kvartetas. Buvo suvaidinta Moliero komedija "Daktaras iš prievartos". Vaidinimas buvo publikos šiltai priimtas, kuri gausiu plojimu išreiškė padėką vaidintojams ir režisieriui J. Polikaičiui. Moterų Draugijai šiais metais vadovauja p. Šturmienė.

Š. m. gegužės mėn. 12 d. buvo pakrikštyta kun. Algimanto Žilinsko ir Rūtos Žilinskienės (Bleizgytės) antroji dukrelė Rita, Astra.

T. M.

SKAITYTOJAI RAŠO

AUSTRALIJA. "Mūsų Sparnų" skaitytojas J. Šestokas, 72 metų amžiaus, gyvenąs Blackburn, Melbourne, Australijoje, praneša, kad jaunas kunigas Jonas Šimbaras, kilmės nuo Jurbarko, mokslus baigęs Australijoje, ir vieni metai kaip einąs kunigo pareigas, jų parapiją aplanko per 3 mėnesius vieną kartą, nes atvykimui turįs padaryti 240 mylių kelią. Jis, be to, dar turi aptarnauti keturias vietines parapijas.

* BALTIMORE.

Miela jame pasiskaityti apie senųjų laikų protestantų gyveni-

SIUNTINIAI Į LIETUVĄ — MAISTAS IR MĖSOS PRODUKTAI

licenzijuota lietuvių įmonė, registruota U. S. Department of Justice

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

MARQUETTE GIFT PARCELS SERVICE

2601 W. 69th St., Chicago 29, Ill. — Tel. WA 5-2787
2501 W. 69 St., Chicago 29, Ill. — Tel. WA 5-2737
1212 So. Halsted St., Chicago 8, Ill. — Tel. CA 5-1864

DIDELIS IŠPARDAVIMAS medžiagų ir visų kitų Lietuvoje pageidaujamų prekių žymiai PAPIGINTOMIS KAINOMIS.

Akordeonai, siuvamos mašinos, skalbimo mašinos, automobiliai, plaukiai, motociklai iš Europos ir Sov. Sąjungos sandėlių

Vedėjai B. ir V. ŽUKAUSKAI

mą; smagu prisiminti netolimos praeities veiklą ir asmenius;malonu sužinoti apie dabarties darbus ir veikėjus; su užuojauta ir skausmu palydėti išeinančius amžinybėn, apie kuriuos "M. Sp". plačiau ar trumpai praneša. M.K.

* FRAMINGTON, Mass. Rodos taip dar neseniai dalijomės bendrais įspūdžiais ir štai jau metinės, kaip iš mūsų tarpo išsiskyrė a. a. Jokūbas Tunkūnas. Jo metinių proga malonėkite priimti auką "M. Sp. ". O jis taip buvo pamėgęs jįjį-jo buvo visas dvasios išganymas. E.ir S.V.

* LEMBERG-V. Vokietija. Apgailestauju, kad ir šiemet negalėsiu atsilyginti už siuntinėjamus "M. Sp". seniai pažadėtu straipsniu "Reformatorių bei novatorių pėdomis". Visą laiką turiu skirti savo partizanų istorijai. Tačiau medžiagą straipsniui vis renku ir turiu jau didelę krūvą. P. G.

* TORONTO, CAN[illegible].

Nr. 22 gavau, už ką širdingai dėkingas. Prašau mane laikyti tolimesniu prenumeratoriumi. Žurnalas gana įdomus,o ypač straipsniai apie"II Vatikano Susirinkimą". Malonėkite prisiųsti senesnius numerius. V.

* LOWELL,MASS. Vertingas žurnalas, nes randu daug gerų aprašymų. L. P.

* DAYTON, OHIO. Garbė jums broliai lietuviai protestantai už tokį kultūringą krikščionišką žurnalo leidimą. J. A. U.

* Prašau Pono Dievo pagalbos ir sveikatos ir toliau jums nepailsti ir tą brangų darbą dirbti. A. L.

* BROOKLYN, N. Y. Pasiekė mane "M. Sp. ", kuris vis kas kart tobulėja ir darosi įdomesnis. Sėkmės! P. N.

* EGANVILLE, ONT. , CANADA. Nuoširdžiai sveikinu lietuviškai spausdintą žodį-"M. Sp. " F. J.

* ROCHESTER, N. Y. Norėčiau, kad jus visuomet siuntinėtumėte man žurnalą "M. Sp". K. Ž.

* DETROIT, MICH. Širdingai dėkoju už žurnalą "M. Sp". Linkiu geriausios sėkmės. V. Š.

*DETROIT, MICH. Širdingai dėkoju ir linkiu pasisekimo. A. J.

NUO 1968 M. SAUSIO 1 D. IKI 1968 M. BIRŽELIO 1 D. GAUTOS AUKOS

V. Karosas, Chicago, 25 dol.; Inž. M. Kregždė, Los Angelės, 20 dol.; E. Gerulis, Chicago, 16 dol.; P. Bružas, Chicago, 15 dol.

Po 10 dol.:

J. Kuraitis, Chicago; S. Paulauskas, Mass.; M. Pesienė, Fairfield; E. Klybienė, N. York; O. Dubraitė, Rockford; I. Meiklejohn, Canada; P. Motiejūnienė, Ind.; S. Vaškelis, Framingham; J. Bernstein, Boston; A. ir M. Kuolai, Toronto; J. Tatoris, Chicago; J. Pelanis, Chicago; Šliakis, Chicago; J. Dagys, Chicago.

Po 5 dol.:

R. Česnaitė, California; skulpt. Dagys, Toronto; J. Kasparaitis, Chicago; E. Šleiterienė, Chicago; O. Paulikienė, Chicago; E. Gudaitienė, Chicago; P. Lampsatienė, Chicago; A. Mikelėnas, Vokietija (4, 98); P. Variakojis, Chicago; Dr. D. Fricke, Chicago; D. Žemaitytė, Cleveland; J. Valiūnas, Mass.; A. Jodinskas, Detroit; Dr. J. Vaitaitis, Chicago; V. Sherksnis, Gardner; A. Matulionienė, Canada; A. Pilmonas, Chicago; P. Gudelis, Vokietija; M. Karaša, Baltimore; K. Plepys, Chicago; J. Indriūnas, Chicago; Mrs. K. Augustis, Chicago; P. Čigas, Cleveland; P. Kėželis, Australia; L. Knopfmileris, Chicago; P. Kutra, Cheltenham; Dr. Kuolaitė, Canada; kun. S. Neimanas, Evanston; J. Jokubonis, Chicago; S. Neimanas, jr., Chicago; H. Dilienė, Chicago; A. Ramonis, Chicago; V. Uznys, Chicago; J. Trečiokas, Chicago; M. Nordėnas, Chicago; P. Pipynė, Evanston; E. Tatorienė, Chicago; E. Palšienė, Chicago.

Po 4 dol.:

E. Kaminskienė, Chicago; M. Jurgaitienė, Chicago; J. Gylys, Waterbury; J. ir D. Kregždės, Cincinnaty; S. Tamulaitis, Chicago; Mrs. Pundys, Chicago; K. Mikelėnaitė, Chicago.

Po 3 dol.:

H. Janužys, California; K. Gaučienė, Chicago; kun. J. Pauperas, Chi-

LIETUVIŲ PREKYBA TERRA

Kristalas — Porcelanas — Stalo sidabras — lietuviškos tautodailės dirbiniai — Lietuviškos knygos ir plokštelės. Taip pat — Gintaras — Šveicarų laikrodžiai — Aukso ir sidabro papuošalai — Kultūriniai perlai — Žiedai su visokiais brangiausiais akmenimis ir d. kt.

Adresas — 3237 West 63rd Street, Chicago, Illinois. Tel.: 434-4660

Gužauskas Beverly Hills Floral Co.

Geriausios gėlės dėl vestuvių, banketų,
laidotuvių ir kitų papuošimų

2443 West 63rd Street

PRospect 8-0833 — 8-0834

cago; O. Sėdaitienė, Chicago; Vl. Plepys, Chicago; St. Palšis, Chicago.

Po 2 dol.:

V. Augustaitis, Chicago; R. Buntinas, Chicago; H. Sinickienė, Chicago; J. Barmienė, Chicago; O. Kuraitienė, Chicago; J. Galinaitis, Chicago; L. Gružas, Chicago; A. Schwager, Chicago; Naujokienė, Chicago; A. Kleinaitis, Chicago; J. A. Urbonas, Dayton; Prof. V. Stanka, Washington; V. Girdauskas, Chicago; St. Dagys, Chicago; A. Gedgaudas, Kenosha; M. Petrauskienė, Chicago; Mrs. M. Neuman, Omaha; L. Plačaitė, Chicago; O. Tilindienė, Chicago; J. Jakutis, Chicago; E. Balcerienė, Chicago.

Po 1 dol.:

L. Gečienė, Chicago; J. Blicksons, Chicago; E. Simaitis, Chicago; V. Noreika, Chicago; I. Laisvėnaitė, Chicago; P. Kleinaitis, Chicago; J. Skvirblys, Chicago; A. Laučius, Chicago; P. Kiaupa, Chicago; V. Trumpjonas, Chicago; J. Balčiūnienė, Chicago; J. Pėteraitis, Chicago; M. Burokienė, Chicago; E. Panavas, Chicago; V. Puodžius, Chicago; F. Zavist, Chicago; P. Devenis, Chicago. J. Šeštokas, Australia, 6, 66 dol.; J. Anysas, Chicago, 6 dol.; V. Klimkeit, Vokietija, 20 D. M.; A. Kaunas, Chicago, 1, 5 dol.; M. Orentienė, Chicago, 1, 5 dol.; J. Pipynė, Anglija, 10 shil.

* * *

"Mūsų Sparnų" administracija atsiprašo J. Šeštoką, Australijoje, už padarytą klaidą atžymint jo auką "M. Sp". 22 nr. Jis aukojo ne 3, 00, kaip aukų sąraše įrašyta, bet 6, 6 dol.

"Mūsų Sparnų" Redakcija nuoširdžiai dėkoja aukotojams už aukas ir maloniai prašo toliau nepamiršti.

Aukotojas, kuris nerastų savo pavardės aukų sąraše, prašomas susisiekti su administracija.

REMKIME EVANGELIŠKĄJĄ SPAUDĄ

Aukas siųskite ir kitais administraciniais reikalais kreipkitės šiuo adresu:

"Mūsų Sparnai"
5718 So. Richmond Ave,
Chicago, Ill., 60629

Chicago Savings and Loan Association

★

6245 South Western Avenue

Chicago 36, Illinois

Mr. John Pakel Sr., President

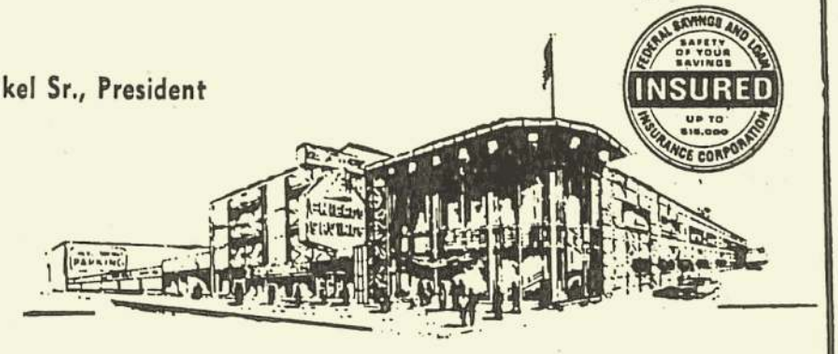

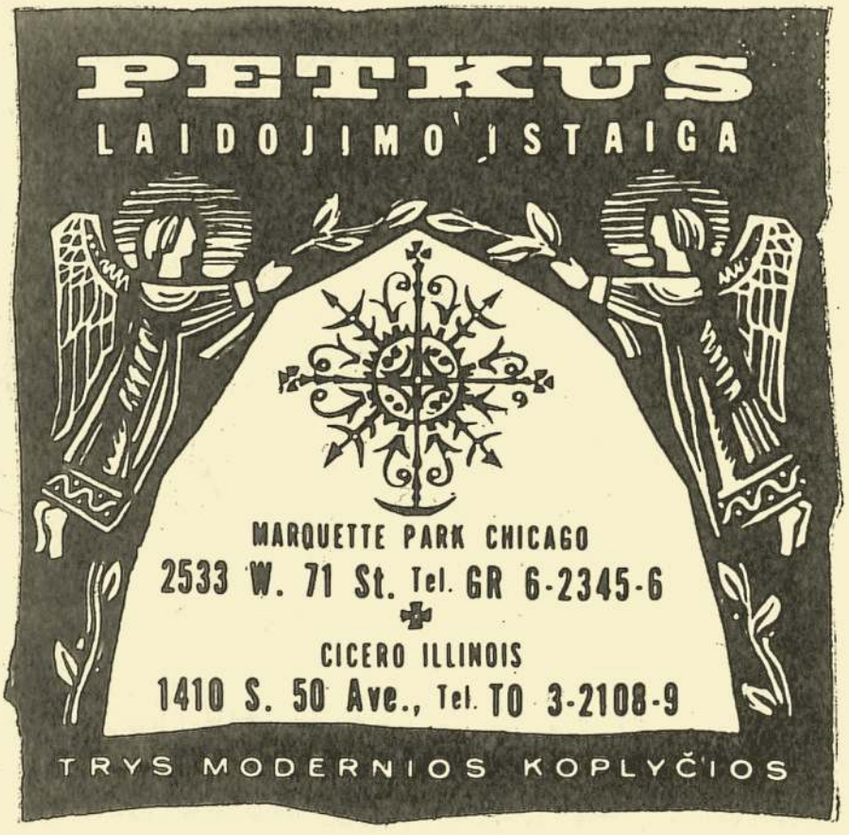
PETKUS
LAIDOJIMO ĮSTAIGA
MARQUETTE PARK CHICAGO
2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6
CICERO ILLINOIS
1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9
TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS